

AZ OKTATÁS EGYES TERÜLETEI

KÖZOKTATÁS

2012. szeptember 1-jén hatályba lépett a nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (továbbiakban: köznevelési törvény), mely számos változást eredményezett a közoktatás rendszerében.

A köznevelési törvény a közoktatási rendszer két lépcsős átalakítását irányozta elő az oktatási intézmények állami átvételével. 2012. 01. 01-től megkezdődött a megyei önkormányzati fenntartású, 2013. 01. 01-től a települési önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba történő átvétele az óvodák kivételével. 2012. szeptember 1-ével az Emberi Erőforrások Minisztériuma irányítása alatt működő Klebelsberg Intézményfenntartó Központ az állami fenntartás feladatait tankerületeken keresztül látja el.

A köznevelési törvény rendelkezései fokozatosan lépnek életbe, ugyanakkor a közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény (továbbiakban: közoktatási törvény) egyes szabályai még hatályban maradtak. A közoktatási törvényhez kapcsolódó végrehajtási rendelet, a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet (továbbiakban: 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet) viszont hatályát veszítette. Helyette lépett életbe a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet (továbbiakban: 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet).

A jogszabályok mellett munkánk alapját jelentik az intézményi működést meghatározó helyi szabályzatok: a pedagógiai program, a házirend, a szervezeti és működési szabályzat, hiszen a helyi rendelkezések figyelmen kívül hagyása szintén az oktatási jogok megsértését eredményezheti. E körben a szabályozás szintén változott, számos részletszabállyal bővült, a törvény keretjellel szabályozására tekintettel sok rendelkezés átkerült a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletbe.

A 2012. évi tevékenységünkről szóló beszámolóink összeállításakor a bekövetkezett változások közül az oktatási jogok szempontjából releváns változásokat vizsgáltuk.

Az oktatási szereplők jogai a törvényt és a hozzá kapcsolódó rendeletek egészét átszövik, de e jogosultságok a közoktatási és a köznevelési törvényben is kifejezetten megjelennek. Az új szabályozásban e jogosultságok törvényen belüli pozíciója megváltozott, továbbá az oktatási szereplők jogainak és kötelezettségeinek felsorolása sorrendiségében felcserélődött. Ugyanakkor általánosságban elmondható, hogy az új szabályozás - számos strukturális változás mellett - az oktatási jogok rendszerét szerkezetében és egyes elemeiben is fenntartotta.

Az oktatási rendszer változásai természetesen az oktatási szereplők jogait is érintik. A tankötelezettségre vonatkozó változásoktól az új oktatásszervezési formákig, a fegyelmi eljárás során hozható büntetésektől a jogorvoslati utak módosulásáig némileg újrarajzolták az

oktatási szereplők jogait, lehetőségeit és kötelezettségeit is. A következőkben ezekből a változásokból emelnénk ki néhányat.

A jogok szempontjából lényeges változás, hogy a köznevelési törvényben nem szerepel az oktatási szereplők egyetértési joga, helyette a véleményezés jogosultsága jelenik meg széles körben.

A tankötelezettség szabályozása sok változást mutat. Az új szabályozás szerint Magyarországon – a köznevelési törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. A tankötelezettség kezdeti időpontja a korábbi szabályok szerint, ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget elérte, abban a naptári évben állt be, amelyben a gyermek 6. életévét május 31. napjáig betöltötte. A szülő kérelmére a gyermek akkor is megkezdte a tankötelezettség teljesítését, ha a hatodik életévét december 31. napjáig töltötte be. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshetett a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született.

Jelenleg a köznevelési törvény alapján a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a hatodik életévét betölti, legkésőbb az azt követő évben tankötelessé válik. Az a gyermek, akinek esetében azt a szakértői bizottság javasolja, további egy nevelési évig az óvodában részesül ellátásban, és ezt követően válik tankötelessé. Ha a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget korábban eléri, a kormányhivatal a szülő kérelmére szakértői bizottság véleménye alapján engedélyezheti, hogy a gyermek hatéves kor előtt megkezdje tankötelezettségének teljesítését. A tankötelezettség kezdetéről az óvoda vezetője; ha a gyermek nem járt óvodába az iskolaérettségi vizsgálat alapján a szakértői bizottság; az óvoda, az iskola vezetője vagy a szülő kezdeményezésére az iskolaérettségi vizsgálat alapján a szakértői bizottság dönt.

A tankötelezettség megkezdésének feltétele továbbra is a gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettségének megléte és annak igazolása. Ennek eljárási szabályait, az óvoda ezzel kapcsolatos feladatait a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet rögzíti. Eljárási szempontból lényeges változás, hogy amennyiben az iskolaérettség kérdése az óvoda által nem eldönthető, ez esetben - a pedagógiai szakszolgálatok eljárását érintő változások miatt - szakértői bizottsági vizsgálatot kell kezdeményezni a gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettségének megállapítása céljából.

Újdonság, hogy a köznevelési törvény a tankötelezettség végeként a tanuló tizenhatodik életévének betöltését jelöli meg. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettsége szakértői bizottság szakértői véleménye alapján meghosszabbítható annak a tanítási évnél a végéig, amelyben a huszonharmadik életévét betölti.

Ezen rendelkezések hatálya azonban nem vonatkozik minden tanulóra. Az átmeneti szabályok értelmében azok a tanulók, akik tanulmányaikat az iskolai nevelés-oktatás kilencedik évfolyamán a 2011/2012. tanévben vagy azt megelőzően kezdték meg, tankötelezettségük azon tanítási év végéig tart, amelyben a tizennyolcadik életévüket betöltik vagy sikeres érettségi vizsgát vagy szakmai vizsgát tettek. Azon sajátos nevelési igényű tanulók tankötelezettsége, akik esetében a szakértői és rehabilitációs bizottság e törvény hatálybalépése előtt a tankötelezettség huszadik életévükig történő meghosszabbításáról döntött, annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a huszadik életévüket betöltik.

A közoktatás rendszerét átalakító változások a sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók helyzetét is hangsúlyosan érintik. A köznevelési törvény új fogalomhasználatot vezet be az érintetti körre, továbbá strukturális átalakításokat és feladatköri elhatárolásokat készít elő a pedagógiai szakszolgálatok kapcsán. 2012-ben a pedagógiai szakszolgálati intézmények működését szabályozó új végrehajtási rendelet előkészületben volt, ez időre a részletszabályokat a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet rögzítette.

Fontosnak tartjuk kiemelni a fegyelmi eljárás során hozható büntetések szabályozásában bekövetkezett változást is. Mindkét törvény a legsúlyosabb szankcióként az áthelyezés másik osztályba, tanulócsoporthoz vagy iskolába, az eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától, valamint a kizárás az iskolából büntetést jelöli meg. Másképp alakul viszont az, hogy mikor, milyen feltételek mellett állapíthatók meg ezen szankciók.

A közoktatási törvény szerint az eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától, valamint a kizárás az iskolából büntetést tanköteles tanulóval szemben nem alkalmazható.

A köznevelési törvény szerint az eltiltás az adott iskolában a tanév folytatásától és a kizárás az iskolából fegyelmi büntetés tanköteles tanulóval szemben csak rendkívüli vagy ismétlődő fegyelmi vétség esetén alkalmazható. Ekkor a szülő köteles új iskolát, kollégiumot keresni a tanulónak. Abban az esetben, ha a tanuló más iskolában, kollégiumban történő elhelyezése a szülő kezdeményezésére tizenöt napon belül nem oldódik meg, a kormányhivatal hét napon belül köteles másik iskolát, kollégiumot kijelölni számára.

E változás szerint tanköteles tanulóval szemben is alkalmazható a két legsúlyosabb büntetés, ami a tanulói jogviszony megszüntetését eredményezi. Ekkor azonban az új intézmény kiválasztása nem az iskola, hanem a szülő feladata, sikertelensége esetén a kormányhivatal intézkedése biztosítja, hogy a tanuló teljesíteni tudja tankötelezettségét.

Változott némiképp a jogorvoslati jog szabályozása is. A szóhasználat szintjén megszűnt az eljárást megindító kérelem kétfelé osztottsága: nem szerepel a köznevelési törvényben a felülbírálati kérelem - törvényességi kérelem elnevezés. Ugyanakkor a csoportosítás lényege megmaradt: külön kezeli a köznevelési törvény a jogsérelemre és az érdeksérelemre hivatkozással benyújtott kérelmeket. A fenntartóváltás következtében a jogorvoslati utak e változásnak megfelelően módosultak, a jogszabályban meghatározott jogorvoslati esetkörökben a fenntartó (állami fenntartás esetében a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ vagy területi szerve, az illetékes tankerület igazgatója; önkormányzati fenntartású nevelési-oktatási intézmény esetében a jegyző; az egyházi és más nem állami, nem települési önkormányzati fenntartású nevelési-oktatási intézmény esetében az intézkedésre jogosult) jár el és hoz másodfokú döntést. Bírósági felülvizsgálatot a közoktatási törvény szerint jogszabálysértésre és a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekre hivatkozással lehetett kérni, a köznevelési törvényben ennek alapja csak jogszabálysértés lehet.

Újdonságot hoz a köznevelési törvény a tanítási idő szabályozásánál is, új iskolaszervezési formaként bevezetésre kerül az egész napos iskola, ahol a tanórai és más foglalkozásokat a délelőtti és délutáni időszakra egyenletesen szétosztva szervezik meg. Az egész napos iskola az iskolaotthonos oktatást váltja fel kifutó rendszerben. 2013. szeptember elsejétől új elemként jelenik meg továbbá, hogy az általános iskolában a nevelés-oktatást a délelőtti és délutáni tanítási időszakban olyan módon kell megszervezni, hogy a foglalkozások legalább tizenhat óráig tartsanak, továbbá tizenhét óráig – vagy addig, amíg a tanulók jogszerűen

tartózkodnak az intézményben – gondoskodni kell a tanulók felügyeletéről. E foglalkozások alól felmentést az intézményvezető adhat. Az egész napos iskola esetén a délutáni foglalkozások alól felmentés ezen az alapon nem adható.

A SZEMÉLYI SZABADSÁGJOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Az oktatási jogok biztosának következetesen képviselt álláspontja szerint a legsúlyosabb jogsértés, amely nevelési-oktatási intézményben előfordulhat, a fizikai bántalmazás. Fontosnak tartjuk hangsúlyozni, hogy az emberi méltósághoz való jog mindenkit – így az oktatás valamennyi szereplőjét – megillető alkotmányos alapjog, amely alapján többek között tilos a tanulók testi és lelki bántalmazása, megalázó büntetésben való részesítése. Az emberi méltósághoz való jog az oktatási szereplőket életkorukra való tekintet nélkül megilleti. A köznevelési törvény 46. § (2) bekezdése szerint a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani, és védelmet kell számára biztosítani fizikai és lelki erőszakkal szemben. A gyermek és a tanuló nem vethető alá testi és lelki fenyegetésnek, kínzásnak, kegyetlen, embertelen, megalázó büntetésnek vagy bánásmódnak.

Az emberi, állampolgári, gyermeki és tanulói jogokat a pedagógus nem vonhatja el, ugyanis azok nem pedagógiai mérlegelés függvényei. Érvényesülésük nem függ attól sem, hogy a gyermek, illetve a diák teljesíti-e a kötelességeit az óvodában vagy az iskolában, tehát a gyermekeket, tanulókat megillető alapvető emberi jogok nem állíthatók összefüggésbe a kötelességek teljesítésével. Az eddig hozzánk érkezett panaszok tükrében elmondhatjuk, hogy az intézményvezetők maguk is nagyon komoly jogsértésnek tartják a testi fenyegetést, és tisztában vannak azzal, hogy ez a pedagógusok részéről fegyelmi vétséget valósít meg.

Egy beadványozó pedagógus egy gyakorlati oktató általi bántalmazás kivizsgálását kapta feladatul, melynek eredményét a fegyelmi bizottság elé kellett tárnia. Elmondása szerint a gyakorlati foglalkozás vezetője fogóval fülön csípte az egyik tanulót. Korábban is volt már hasonló eset, amely során megrúgott egy tanulót. A bántalmazó pedagógus becsületsértés miatti feljelentéssel fenyegette a bántalmazott diákot, ennek elkerülése érdekében kérte a vizsgálatot folytató tanár állásfoglalásunkat a testi fenyegetés megítélésével kapcsolatban. Tájékoztatjuk, hogy a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 46. § (8) bekezdése értelmében a fegyelmi eljárás lefolytatása akkor mellőzhető, ha a kötelezettségzegés csekély súlyú és a tényállás tisztázott, azonban jelentős súlyú fegyelmi vétség elkövetésének alapos gyanúja esetén kötelező a fegyelmi eljárás lefolytatása, annak mellőzésére ilyen esetben nincs lehetőség. A testi fenyegetés alkalmazásával a pedagógus jelentős súlyú fegyelmi vétséget követ el, amelynek esetében a törvény a munkáltató kötelező feladatává teszi a fegyelmi eljárás megindítását.

A testi fenyegetést alkalmazó pedagógusok részéről gyakran elhangzik az az érv, hogy a rend biztosítása érdekében a súlyosan fegyelmeztetlen gyermekkel, tanulóval szemben a pedagógusnak gyakran nincs más eszköze, mint a testi fenyegetés. Amennyiben a gyermek fegyelmeztelen, indokolt, hogy a pedagógus vele szemben fegyelmező eszközt alkalmazzon. A fegyelmezés során azonban csak olyan eszközöket vehet igénybe, amelyek alkalmazásával nem követ el jogsértést. A nevelő-oktató tevékenység során a pedagógusok szabadon mérlegelhetik, hogy milyen pedagógiai módszert választanak a gyermekek fegyelmezésére. Választásuknak azonban szigorú jogi korlátai vannak: nem alkalmazható olyan fegyelmezési eszköz, amellyel a pedagógus megsérti a gyermek legalapvetőbb jogait, a méltósághoz és a testi épséghez való jogát.

Amennyiben a pedagógus testi fenyítést alkalmaz, az fegyelmi eljárás indítását vonja maga után. Bár a fegyelmi tanács döntésének befolyásolására nincs lehetőségünk, támpontul jelöljük meg a Legfelsőbb Bíróság egyik eseti döntését, amely szerint a pedagógus a nevelésére, felügyeletére bízott gyermekkel szemben nem alkalmazhat testi fenyítést, ilyen esetben a pedagógus által elkövetett fegyelmi vétség olyan súlyú, hogy azzal a legsúlyosabb fegyelmi büntetés, az elbocsátás is arányban állhat. (BH 1998. 53.)

Szükségesnek tartjuk azonban hangsúlyozni, hogy a fegyelmi felelősségre vonással kapcsolatos munkáltatói döntések tekintetében az oktatási jogok biztosa nem rendelkezik hatáskörrel, így azon túlmenően, hogy az ezzel kapcsolatos, fentiekben ismertetett jogszabályi rendelkezésekre felhívjuk a figyelmet, nincs arra lehetőségünk, hogy fegyelmi eljárás megindítását kezdeményezzünk, illetőleg felülbíráljuk az ilyen típusú munkáltatói döntéseket. (13086/2012/OJBIT)

Gyakran azért fordulnak hozzánk szülők, mert gyermeküket az intézményben tanulótársai bántalmazták, és ezzel összefüggésben úgy érezték, az intézmény nem tett semmit gyermekük biztonságának garantálása érdekében.

A nevelési-oktatási intézményben előforduló gyermekek, tanulók közötti bántalmazások esetén mindig felmerül az intézmény felügyeleti kötelezettségének kérdése. A köznevelési törvény 25. § (5) bekezdése szerint ugyanis a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. A törvény az értelmező rendelkezések között definiálja a felügyelet fogalmát. Eszerint a gyermek, tanuló felügyelete a nevelési-oktatási intézményben: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről való gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a pedagógiai program részeként kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

A gyermekek, tanulók egészségét és biztonságát tehát minden veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. A pedagógus kiemelt kötelessége, hogy a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával. A felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredő pedagógusi kötelesség, hogy megtegyen mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a gyermekek, tanulótársak közötti bántalmazásokhoz vezetnek. Minden ilyen típusú ügyben felmerülhet a pedagógusok mulasztásának, felelősségre vonásának kérdése is, akár azáltal, hogy a pedagógusok nem tartózkodtak a helyszínen, vagy a helyszínen tartózkodva nem észlelték, és így nem tudták megelőzni a konfliktust.

Sok esetben jelent problémát a szülők számára, hogy gyermekükkel egy osztályba, csoportba olyan tanuló jár, akinek a magatartásával nagyon sok a probléma, viselkedésével zavarja társai tanulását, gyakran él a fizikai bántalmazás eszközével. A szülők sokszor úgy érzik, e problémás tanuló jogai mellett, gyermekeik jogainak védelmére nem kerül sor.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy egy, az óvodába járó sajátos nevelési igényű gyermek folyamatos jelleggel bántja gyermekét. Ezt jelezte az intézménynek, de a pedagógusok nem tudják hatékonyan kezelni a problémát.

Ilyen bántalmazások esetén mindig kiemelten fontos a kirívó tanulói magatartás okainak - akár külső segítséggel, pedagógiai szakszolgálat bevonásával történő - feltárása és megfelelő kezelése is. Jelen helyzetben fontos tisztázandó kérdés, hogy a panaszolt sajátos nevelési igényű gyermek jó helyen van-e,

a jelenlegi intézmény a számára az illetékes szakértői bizottság által kijelölt intézmény-e, továbbá hogy az intézmény rendelkezik-e a gyermek sajátos nevelési igényéhez szükséges személyi és tárgyi feltételekkel. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 129. § (2)-(3) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézmény közreműködik a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében, ennek során tevékenyen együttműködik a gyermekjóléti szolgálattal, valamint a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, segítséget kérhet az oktatásügyi közvetítői szolgálattól, vagy megkeresi a gyermek- és ifjúságvédelmi szolgálatot vagy más, az ifjúságvédelem, területen működő szervezetet, hatóságot, amely javaslatot tesz további intézkedésekre. (188/2012/OJBIT, 23762/2012/OJBIT, 13891/2012/OJBIT)

A tanulói bántalmazásokkal, a tanulók közötti agresszív megnyilvánulásokkal kapcsolatban a hivatalunk álláspontja a következő.

Az erőszak olyan jelenség, amely túlmutat az iskolán, pusztán iskolai eszközökkel, a nevelési-oktatási intézmény keretei között nem lehet sikeresen küzdeni ellene. Amennyiben a pedagógusok nem tudják kezelni egyes tanulók agresszív megnyilvánulásait, ott a diákönkormányzat eszközei sem lehetnek elégségesek.

Az iskolai agresszió tipikus fajtája, amikor a tanulók egymással szemben tanúsítanak agresszív magatartást. A közoktatási törvény 10. § (1) bekezdésének értelmében a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki. A pedagógusok és az intézmény oldalán ez a tanulói jog számos kötelezettséget teremt. A közoktatási törvény 19. § (7) bekezdés a) pontja szerint a pedagógus kötelessége, hogy nevelő és oktató tevékenysége keretében gondoskodjon a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról, erkölcsi védelméről.

A nevelési-oktatási intézmény törvényben meghatározott felügyeleti kötelezettsége kiterjed a tanulói erőszakos cselekmények, bántalmazások, verekedések megakadályozására is. A közoktatási törvény 41. §-ában foglalt rendelkezések alapján ugyanis a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről, a tanuló- és gyermekbaleseteket előidéző okok feltárásáról és megszüntetéséről. Az intézmény ennek keretében ellátja a gyermek- és ifjúságvédelemmel kapcsolatos feladatokat is; felderíti a gyermekek és tanulók fejlődését veszélyeztető okokat, és pedagógiai eszközökkel törekszik a káros hatások megelőzésére, illetőleg ellensúlyozására. Az értelmező rendelkezések alapján a felügyelet a tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési intézménybe történő belépéstől az intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt.

A tanulók egészségét és biztonságát tehát minden azt veszélyeztető tényezővel szemben védelemben kell részesíteni. A pedagógusoknak a felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredően kötelességük, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a tanulók közötti testi-lelki bántalmazásokhoz, méltóságsértő cselekedetekhez vezetnek. Ezzel összefüggésben minden

ilyen típusú ügyben felmerül a pedagógusok mulasztásának, felelősségre vonásának kérdése is, akár azáltal, hogy a pedagógusok nem tartózkodtak a helyszínen, vagy a helyszínen tartózkodva nem észlelték, és így nem tudták megelőzni a konfliktust. A fizikai vagy lelki bántalmazás, illetve a méltóságsértő cselekedet továbbá megalapozhatja az azt elkövető tanulónál fegyelmező intézkedés alkalmazását, illetve vele szemben fegyelmi eljárás megindítását.

A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 6. §-a szerint a nevelési-oktatási intézmények közreműködnek a gyermekek, tanulók veszélyeztetettségének megelőzésében és megszüntetésében is, ennek során együttműködnek a gyermekjóléti szolgálattal, illetve a gyermekvédelmi rendszerhez kapcsolódó feladatot ellátó más személyekkel, intézményekkel és hatóságokkal. Ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, illetve a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, segítséget kérhet a gyermekjóléti szolgálattól, illetve az oktatásügyi közvetítői szolgálattól vagy más, az ifjúságvédelmi, családjogi területen működő szolgálattól. Ha további intézkedésre van szükség, a nevelési-oktatási intézmény megkeresésére a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz arra, hogy a nevelési-oktatási intézmény a gyermekvédelmi rendszer keretei között milyen intézkedést tegyen.

Meg kell találni továbbá azokat a partnereket, akik az iskolában jelentkező, de nem feltétlenül csak az iskolában keletkező konfliktusok feloldásában szerepet vállalhatnak. Az erőszakos cselekmények olyan társadalmi jelenségek, amelyeket az iskola egyedül nem képes hatékonyan kezelni, és sok esetben a konfliktus komolysága miatt a hatósági eszközök már nem elégségesek a helyzet hatékony megoldásához.

A fentiek alapján fontosnak érezzük, hogy az iskolai agresszióval kapcsolatos problémák megoldásába bevonásra kerüljenek az oktatásügyi alternatív vitarendezésben, konfliktuskezelésben, közvetítésben és szakmai tanácsadásban jártas civil szervezetek, az Oktatásügyi Közvetítői Szolgálat, a Család, Gyermek, Ifjúság Kiemelten Közhasznú Egyesület, a Partners Hungary Alapítvány. Ezen probléma kezelésére irányuló kezdeményezés a Fővárosi Önkormányzat által létrehozott Fővárosi Bűnmegelőzési Koncepció, amely az iskolai erőszak kapcsán a megelőzésre, valamint az érintett szervek együttműködésére helyezi a hangsúlyt. Ennek keretében hívták életre a Biztonságos Iskola Programot. Meggyőződésünk, hogy a helyi összefogás teremtheti meg annak az esélyét, hogy találjunk összetett, ugyanakkor jó megoldásokat a kérdéskör kezelésére. Be kell látni ugyanis, hogy együttműködés hiányában minden gyermekkel foglalkozó szakember magára marad, és nem tud időben intézkedni a helyzet békés feloldására. (23170/2012/OJBIT)

A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 5. § (2) bekezdése alapján a pedagógiai szakszolgálat intézményei is együttműködnek a nevelési-oktatási intézmények vezetőivel, alkalmazottaival a sajátos nevelési igény, a beilleszkedési, a tanulási nehézség, a magatartási rendellenesség feltárása, a gyermekek, tanulók fejlődésének elősegítése céljából.

Az intézményvezető hatáskörébe tartozik, hogy amennyiben a nehezen fegyelmezhető gyermeknél magatartási zavart, a beilleszkedési képesség sérülését észleli, akkor felhívja a szülőt, hogy forduljon gyermekével nevelési tanácsadóhoz. A közoktatási törvény 13. § (8) bekezdésében foglaltak szerint a szülő joga, hogy gyermeke neveléséhez igénybe vegye a pedagógiai szakszolgálat intézményét. Ezzel összefüggésben ugyanakkor a szülő kötelessége, hogy gyermekével megjelenjen a nevelési tanácsadáson, továbbá biztosítsa gyermekének az iskolapszichológusi vizsgálaton és a fejlesztő foglalkozásokon való részvételét, ha a tanulóval

foglalkozó pedagógusok kezdeményezésére a nevelőtestület erre javaslatot tesz. A jegyző kötelezheti a szülőt, hogy az e bekezdésben meghatározott kötelezettségének tegyen eleget.

A nevelési tanácsadás feladata tehát annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd. Ennek alapján a nevelési tanácsadó szakvéleményt készít, amelyben meghatározza a pedagógus és a szülő bevonásával a tanuló fejlesztő foglalkoztatását, valamint a tanuló iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos konkrét feladatokat.

A nevelési tanácsadónak a szakértői és rehabilitációs bizottsághoz hasonlóan kettős szerepe van. Egyrészt a konkrét ellátásokra való jogosultság a szakértői vélemény kibocsátásával keletkezik, ami azt jelenti, hogy szakértői vélemény nélkül a tanuló nem tarthat igényt a különleges szolgáltatásokra. Másrészt a speciális szakértelem, és az általuk hozzáférhető információk birtokában javaslatot tesznek azokra a konkrét ellátásokra, amik a gyermek, tanuló fejlődését szolgálják. A vizsgálat legfőbb célja, hogy megállapítsa vagy kizárja, hogy a tanuló valamely fogyatékoságban szenved, illetve, hogy a tanuló fejlődése szempontjából legmegfelelőbb oktatási módra javaslatot fogalmazzon meg. Emellett a szakértői javaslat számos más pontban orientálja a szülőt, a pedagógust és az intézményvezetőt, amikor állást foglal olyan kérdésekben, mint például az alkalmazandó pedagógiai módszerek, bizonyos tantárgyak, tantárgyrészek esetében az értékelés és minősítés alóli mentesítés vagy a magántanulói jogviszony. Ezen szakértői intézmények a gyermekek, tanulók vonatkozásában jogi hatással és kötelező erővel bíró szakértői véleményt bocsáthatnak ki. A közoktatási törvény szerinti esetekben a szülőre, a tanulóra és az intézményekre is kötelező erővel bíró szakértői vélemény azonban csak a vonatkozó jogszabályban meghatározott szervek által, az abban foglalt eljárási szabályok betartásával adható ki.

Abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt. Ha ugyanis a nevelési tanácsadó megítélése szerint a gyermeknél a sajátos nevelési igény valószínűsíthető, javasolja a szülőnek, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, saját vizsgálatának eredményeit és a rendelkezésre álló egyéb iratokat pedig megküldi a szakértői és rehabilitációs bizottság részére. Ha a szakértői és rehabilitációs bizottság a vizsgálatának eredménye alapján arra a következtetésre jut, hogy a gyermek, tanuló ellátása nem tartozik a feladatkörébe, az iratokat részletes indokolásával, kiegészítő vizsgálatának eredményeivel együtt – a szülő egyidejű értesítése mellett – visszaküldi a nevelési tanácsadónak. A szakértői és rehabilitációs bizottság, illetve a nevelési tanácsadó közötti vitában – bármelyik fél megkeresésére – az Oktatási Hivatal által felkért, a közoktatási törvény 101. §-a szerinti szakértőkből álló bizottság dönt. Az Oktatási Hivatal a Szakmai Szolgáltató Intézményt is felkérheti a döntésre.

Sajátos nevelési igény megállapítása esetén a különleges gondozást - a gyermek, tanuló életkorától és állapotától függően, a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint - a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgáltatásra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik az általa kiállított szakértői véleményben. A sajátos

nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális neveléséhez, oktatáshoz szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztás jogának gyakorlása során kötve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül, a fenntartó adatszolgáltatása alapján összeállított intézményi jegyzékből.

A személyi szabadság megsértésére kerül sor akkor is, ha a tanulók bántalmazása nem fizikai módon történik, hanem emberi méltóságuk megsértésével. A köznevelési törvény 46. § (2) bekezdése szerint a gyermek, a tanuló személyiségét, emberi méltóságát és jogait tiszteletben kell tartani.

Beadványában egy szülő gyermeke megszegésével kapcsolatban élt panasszal. Előadta, hogy gyermeke matematika órán telefonjáról rácsatlakozott a facebook-ra, amit egy lyukas órája alatt szintén a facebook-on tartózkodó pedagógus észlelt. Emiatt gyermekét a pedagógus elkísérte az igazgatónőhöz, és elvették a telefonját. A tanuló még aznap este otthon ismételt fellépett a facebook-ra, és csúnya szavakkal szidta az iskolát, illetve a pedagógusokat. Másnap gyermeke telefonját a szülő kérésére visszaadták. Azonban az iskolagyűlésen az este, otthonról közzétett facebook bejegyzéseket a pedagógusok az érintett tanulók és az osztály megnevezése nélkül felolvasták a diákok előtt. A szülő sérelmezi ezt, mert álláspontja szerint gyermekének intót kellett volna kapnia az általa elkövetett cselekmény miatt, nem pedig nyilvános megszegését. Panaszával megkereste az iskola fenntartóját, aki az ügyet kivizsgálta, és arra a következtetésre jutott, hogy az iskola pedagógusai helyesen jártak el, amikor a tanulót felelősségre vonták, a módszer azonban, amit alkalmaztak, vitatható. Ezért a fenntartó felhívta az intézményvezető figyelmét arra, hogy a jövőben körültekintőbben járjanak el egy-egy hasonló jellegű ügy kommunikálásában. Ugyanis a jelen helyzetben helyesebb lett volna a problémát a tanulóval és családjával tisztázni, nem pedig az egész iskolát belevonni. A szülő elmondása alapján az eset lelkileg nagyon megviselte a gyermekét, a fenntartó által tett intézkedést nem tartja elégségesnek, ezért fordult hivatalunkhoz.

A panaszban és a fenntartó határozatában foglaltakat tanulmányozva a következő álláspontot alakítottuk ki. A fenntartó korrekt módon lefolytatta az eljárást, a panaszában foglaltakat kivizsgálta, az ügyet súlyának megfelelően kezelte, és az intézményvezetőt figyelmeztette arra, hogy a jövőben körültekintőbben járjon el a hasonló esetek kapcsán. Ennél több intézkedést tenni az oktatási jogok biztosának sem áll módjában. Tájékoztattuk ugyanakkor, hogy hivatalunk gyakorlatában, a hozzám érkező panaszok, kérdések alapján látható, hogy a virtuális tér és az iskola tere „összecsúszik”, és még tanítás után, a délutáni, esti órákban sem választható el egymástól. Ugyanis a közösségi oldalakon tett bejegyzések nyilvánosak, és ezáltal ezek a bejegyzések alkalmasak lehetnek arra, hogy becsületsértők, rágalmozók, megütközést keltők legyenek. Erről a gyerekekkel, tanulókkal – még ha nem is az iskola által alkalmazott módon – beszélni kell, ezt maximálisan támogatjuk. (259/2112/OJBIT)

A közoktatási törvény kimondja, hogy az állam és a helyi önkormányzat a nevelés és az oktatás terén vállalt feladatainak gyakorlása során köteles tiszteletben tartani a szülőknek, illetve a gyámnak (a továbbiakban együtt: szülő) azt a jogát, hogy vallási és világnézeti meggyőződésüknek megfelelő oktatásban és nevelésben részesülhessenek gyermekeik. A szülő ezt a jogát gyermeke érdekeinek megfelelően gyakorolja, oly módon, hogy tiszteletben tartja annak gondolat-, lelkiismeret- és vallásszabadsághoz való jogát, továbbá véleményét – korától és érettségétől függően – figyelembe veszi. Az állami és a helyi önkormányzati nevelési-oktatási intézmény nem lehet elkötelezett egyetlen vallás vagy világnézet mellett sem. Az állami és a helyi önkormányzati iskola pedagógiai programjában biztosítani kell az ismeretek, a vallási, illetve világnézeti információk tárgyilagos és többoldalú közvetítését. Az állami és a helyi önkormányzati nevelési-oktatási intézmény nevelési, illetve pedagógiai

programja, működése, tevékenysége és irányítása vallási és világnézeti tanítások igazságáról nem foglalhat állást, vallási és világnézeti kérdésekben semlegesnek kell maradnia. Az iskolában gondoskodni kell az alapvető erkölcsi ismeretek elsajátíttatásáról. Az állami és a helyi önkormányzati iskolák tananyagában biztosítani kell a vallások erkölcsi és művelődéstörténeti tartalmának tárgyyszerű és elfogulatlan ismertetését.

A köznevelési törvény is kimondja, hogy az állami és települési önkormányzati nevelési-oktatási intézményben az ismereteket, a vallási, világnézeti információkat tárgyilagosan, sokoldalúan kell közvetíteni, a teljes nevelés-oktatási folyamatban tiszteletben tartva a gyermek, a tanuló, a szülő, a pedagógus vallási, világnézeti meggyőződését, és lehetővé kell tenni, hogy a gyermek, tanuló egyházi jogi személy által szervezett hit- és erkölcsan oktatásban vehessen részt. A szülő pedig gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének megfelelően, saját vallási, világnézeti meggyőződésére, nemzetiségi hovatartozására tekintettel szabadon választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A gyermek – ha nem cselekvőképtelen – tizennegyedik életévének betöltésétől a szülő ezt a jogát gyermekével közösen gyakorolhatja.

A közoktatási törvény alapján a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki.

A köznevelési törvény szerint pedig a gyermeknek, a tanulónak joga, hogy a nevelési és a nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki. A pedagógus oldalán pedig a köznevelési törvény kötelességként fogalmazza meg, hogy egymás szeretetére és tiszteletére, a családi élet értékeinek megismerésére és megbecsülésére, együttműködésre, környezettudatosságra, egészséges életmódra, hazaszeretetre nevelje a gyermekeket, tanulókat, továbbá, hogy a gyermek testi-lelki egészségének fejlesztése és megóvása érdekében tegyen meg minden lehetséges erőfeszítést: felvilágosítással, a munka- és balesetvédelmi előírások betartásával és betartatásával, a veszélyhelyzetek feltárásával és elhárításával, a szülő – és szükség esetén más szakemberek – bevonásával.

Az egészség, a testi-lelki épség védelme több ügyünkben is megjelent az idei évben, így módunk volt rá, hogy több irányból vizsgáljuk meg az egészség védelmével kapcsolatos jogi szabályozást.

Egy beadványban a panaszos sérelmezte, hogy gyermeke iskolájában szexuális és mentálhigiénés felvilágosítást szerveztek, melynek nem a tényével, hanem a megvalósításával kapcsolatos kifogásait jelezte. Elmondása szerint az 5. évfolyam tanulóit, csaknem száz fős diáksereget a tornaterembe tereltek, ahol sem az intézményvezető, sem pedagógus nem volt jelen. Az eseményről a szülők sem előzetes értesítést, sem utólagos tájékoztatást nem kaptak. A felvilágosító órát egy egyetemista tartotta, aki sem egészségügyi, sem pedagógiai végzettséggel nem rendelkezik. Az előadás során a férfi és női nemi szerveket kivetítővel megjelentették, egy kígyóborkán szemléltették az óvszer használatát. A védőnő tiltakozására az előadó közölte, hogy kifejezett utasítást kapott a kondomhasználat bemutatására. A panaszos állítása szerint az előadás nem vette figyelembe a tanulók életkorát,

álláspontja szerint súlyosan károsította a tizenéves gyermekek testi-lelki egészségét. A szülő úgy véli, szexuális visszaélésnek és kereskedelmi célú kizsákmányolásnak az áldozatai a gyermekek.

Eljárásom során a panasztól érintett intézmény vezetőjének álláspontját kértem a következő kérdésekkel kapcsolatban.

1. A pedagógiai program rendelkezései szerint ki látja el az intézményben a szexuális felvilágosítás feladatát?

2. Kötöttek-e megállapodást valamely személlyel, szervezettel, céggel e feladat ellátására?

3. Eddigi tapasztalataik alapján az intézmény vezetője és kollégái szerint alkalmasak-e az előadást tartó személyek e feladat ellátására?

4. Megfelel-e az intézményvezető szerint az előadás helyszíne, körülményei az érzékeny téma megbeszélésére?

5. Hogyan valósítja meg az intézmény a szexuális felvilágosítás témájával összefüggésben a tárgyilagos többoldalú tájékoztatást?

Az igazgató asszony hivatalunk részére elküldött levelében sajnálatos módon nem adott választ kérdéseimre, csupán mellékelte az ügyben keletkezett dokumentumokat: a védőnő nyilatkozatát, a panaszos szülő leveleit, az A-HA program vezetőjének nyilatkozatát, az igazgató és az igazgatóhelyettes válaszát a panaszos részére, az iskolában tartott megbeszélés jegyzőkönyvét, az iskola eseménynaptárát, az egészségügyi előadásokkal összefüggő tájékoztatót, az iskola 2011/2012. tanévre vonatkozó egészségügyi munkatervét, a Pedagógiai Program vonatkozó részeit, az Egészségtant bemutató leírást, valamint egy kivonatot az iskola biológia tantárgyának tananyagából. E terjedelmes dokumentumgyűjteményből igyekeztünk megállapítani, hogy megvalósult-e a fenti előadással kapcsolatban oktatási jogsérelem. A dokumentumok vizsgálata alapján a következő információkhoz jutottunk feltett kérdéseinkkel kapcsolatban.

1. A pedagógiai program rendelkezései szerint ki látja el az intézményben a szexuális felvilágosítás feladatát?

A védőnő jegyző számára írt nyilatkozata tartalmazza a következőket:

„Az iskolai szexuális és mentálhigiéniai felvilágosítás nem csak az A-HA program előadásából áll, az csak része annak. Nemcsak idén, hanem az elmúlt tanévben is az A-HA program egyik egyetemista előadójától hallhattak a gyerekek előadást az iskolában, igaz csak 7-8. osztályosoknak kértük a szexuális felvilágosítást, az 5-6. osztályban a kamaszkori változásokról magam beszéltem a gyerekeknek.”

2. Kötöttek-e megállapodást valamely személlyel, szervezettel, céggel e feladat ellátására?

Varga Ferencné igazgatóhelyettes a panaszosnak írt levelében közli, hogy „országos programról lévén szó, melyet az egészségügyért és oktatásért felelős államtitkárok támogatnak, nem kell szerződést kötnünk, azt felül nem bírálhatjuk. A felvilágosító program ingyenes.”

3. Eddigi tapasztalataik alapján az intézmény vezetője és kollégái szerint alkalmasak-e az előadást tartó személyek e feladat ellátására?

Jegyzőkönyvben szerepel a védőnő álláspontja: „tavaly már ezzel a programmal dolgoztunk, küldtek egy előadót egy fiú személyében, aki megtartotta az előadást, akkor más biológia tanárnő volt még, ő bent volt, meghallgatta, semmilyen ellenvetése nem volt, nekem sem volt...”

4. Megfelel-e az igazgató szerint az előadás helyszíne, körülményei az érzékeny téma megbeszélésére?

Jegyzőkönyvben szerepel a védőnő álláspontja: „Az előadás nem úgy zajlott, hogy betertük a gyerekeket százával egy tornacsarnokba, hanem évfolyamonként történt.”

5. Hogyan valósítja meg az intézmény a szexuális felvilágosítás témájával összefüggésben a tárgyilagos, többoldalú tájékoztatást?

A dokumentumokból kiderül, hogy az A-HA program szexuális felvilágosítást tartalmazó előadását követően került megrendezésre egy bibliai ihletésű előadó előadása Párválasztás és szerelem címmel, valamint a védőnő és a pedagógusok is beszélnek a tanulókkal a témával kapcsolatban.

A panaszos rendelkezéseimre bocsátotta az intézményvezető levelét, melyben - közoktatási szakértő bevonásával lefolytatott vizsgálatát követően - megállapítja, hogy az 5. évfolyamos korosztály részesült

abban az előadásban, mely a 7-8. évfolyam részére került betervezésre az éves iskolai egészségügyi munkatervbe. A fenntartó által lefolytatott vizsgálat megállapította továbbá az éves munkatervtől való eltérés esetén kötelező tájékoztatásnak, valamint a szülők egyetértő nyilatkozata bekérésének elmaradását is. Az intézmény fenntartójának képviselője felhívta az igazgató asszony figyelmét arra, hogy a jövőben történjen meg a munkatervtől történő eltérés esetén szükséges tájékoztatás, a szülői hozzájárulás bekérése, valamint hogy az intézményvezető a szülői panaszokra korrekt, belső vizsgálat alapján érdemi választ adjon.

A rendelkezésemre álló dokumentumokat megvizsgáltam, összevettem a jogszabályok rendelkezéseivel. Álláspontunk szerint azáltal, hogy az A-HA program szexuális felvilágosítást tartalmazó előadása mellett megrendezésre került egy bibliai ihletésű előadó előadása Párvalasztás és szerelem címmel, valamint a védőnő és a pedagógusok is beszélnek a tanulókkal a témával kapcsolatban, a tájékoztatás bizonyosan nem nevezhető egyoldalúnak, így ezzel összefüggésben az oktatási jogok megsértését nem állapítottuk meg. Ugyanakkor megállapítottuk, hogy a közoktatási törvény rendelkezései során számos esetben írják elő tanuló életkorához és fejlettségéhez igazodó oktatást, nevelést. A 19. § (7) bekezdése pedig a pedagógusok kötelességeként fogalmazza meg, hogy a nevelő és oktató tevékenysége során figyelembe vegye a gyermek, tanuló egyéni képességét, tehetségét, fejlődésének ütemét, szociokulturális helyzetét és fejlettségét. Álláspontunk szerint az intézmény azáltal, hogy az 5-6. évfolyamosok számára is megszervezte az A-HA! Országos Szexuális és Mentálhigiénés Felvilágosító Programon való részvételt, megsértette a közoktatási törvény fenti rendelkezéseit. Ennek következtében az 5-6. évfolyamra járó tanulók olyan előadást hallgattak meg, mely nem felelt meg életkoruknak, fejlettségüknek.

Tekintettel arra, hogy az intézményvezető asszony nem adott értékelhető választ kérdéseimre, nem láttuk értelmét az intézményvezető irányában kezdeményezés megfogalmazásának. Ezért ajánlással fordultunk az intézmény fenntartójának képviselője felé: tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy a jövőben a tanulók életkorának, fejlettségének megfelelő nevelés, oktatás valósuljon meg az érintett iskolában. Megfontolásra javasoltuk továbbá, hogy az ügy kapcsán tekintsek át a fenntartásukban lévő intézményekben a szexuális felvilágosításra vonatkozó szabályokat és az azok alapján megvalósuló gyakorlatot. Fontosnak tartjuk, hogy a panaszos szempontjai is érvényesüljenek, és olyan formában valósuljon meg a szexuális felvilágosítás, hogy ne vetődjön fel egyetlen tanuló méltóságának sérelme sem. A polgármester ajánlásunkat elfogadta, továbbá arról tájékoztatott, hogy felhívta az iskola igazgatójának a figyelmét a gyermeki jogok tiszteletben tartására, valamint az ágazati jogszabályok betartására és betartatására. (6685/2012/OJBIT)

Évről-évre visszatérő téma a dohányzás szabályozása is. Külön jogszabályok rendezik a dohányzással kapcsolatos tilalmakat, valamint azt, hogy ki jogosult ellenőrizni a rendelkezések betartását. 2012. január elsejétől változtak a nemdohányzók védelméről és a dohánytermékek fogyasztásának, forgalmazásának egyes szabályairól szóló 1999. évi XLII. törvény szabályai, és a türelmi időszak lejártá után április 1-jétől arra is lehetőség van, hogy a szabályok megsértőivel szemben bírságot szabjon ki az állami népegészségügyi és tisztiorvosi szolgálat. E törvény szerint a rendelkezések betartását az egészségügyi államigazgatási szerv ellenőrzi, és azok megsértése esetén – a jogsértő természetes vagy jogi személlyel, illetve jogi személyiség nélküli szervezettel szemben – egészségvédelmi bírságot szab ki.

Egy intézményvezető beadványában a dohányzás intézményen belüli visszaszorításával kapcsolatban kérte hivatalunk segítségét. Kérdésével kapcsolatban tájékoztattuk, hogy álláspontunk szerint a dohányzás intézményen belüli visszaszorítása nem oktatási jogi kérdés. Tekintettel arra, hogy a dohányzás nemcsak szabálysértés, hanem egészségügyi probléma is, így az állami népegészségügyi és tisztiorvosi szolgálat felkészült szakemberei hatékony segítséget nyújthatnak az intézményen belüli tájékoztatás megvalósításához, a dohányzás visszaszorításához. Ahogy bűncselekmény esetén is a nyomozati jogkörrel rendelkező rendőrséghez célszerű fordulni, úgy a

dohányzás elleni fellépéshez is a megfelelő hatáskörrel rendelkező szervet, az ÁNTSZ-t javasoljuk megkeresni. (12935/2012/OJBIT)

Egy beadványozó azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy joga van-e a nagykorú tanulóknak szünetben dohányzás céljából elhagyni az iskolát. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 4. § (1) bekezdés a) pontja alapján a nevelési-oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni a működés rendjét, ezen belül a gyermekeknek, a tanulóknak, az alkalmazottaknak és a vezetőknek a nevelési-oktatási intézményben való benntartózkodásának rendjét. Az intézményi szabályzatok ugyanis álláspontunk szerint minden tanulóra vonatkoznak, életkoruktól függetlenül. Amennyiben a beadványozó által említett intézményben a tanulók órákői szünetben csak külön engedéllyel hagyhatják el az iskolát, úgy az engedélyezésre jogosult dönt arról, milyen esetekben engedélyezi az eltávozást. (162/2012/OJBIT)

Álláspontunk szerint az egészségügyi problémákkal küszködő gyermekek, illetve tanulók óvodai, iskolai ellátása járhat a pedagógusok számára olyan többletfeladatokkal, amelyekről a gyermekek egészségi állapotának megőrzése érdekében kötelesek gondoskodni. A probléma egyfelől a diétás étkezésre szoruló (cukorbeteg, élelmiszerallergiás) gyermekek, tanulók kapcsán, másrészt a cukorbeteg gyermekek, tanulók oktatási, nevelési időben történő egészségügyi feladatellátása kapcsán került felszínre.

A közoktatási törvény 10. § (1) bekezdésében foglaltak szerint a gyermeknek joga, hogy nevelési intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék. Ez az első jogosultság, amelyet a közoktatási törvény a gyermek, a tanuló számára nevesít. A törvény 41. § (5) bekezdésében foglaltak alapján a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. A gyermek jogainak tiszteletben tartása és védelme nem merülhet ki abban, hogy tartózkodni kell a megsértésüktől, hanem gondoskodni kell az érvényesülésükhöz szükséges feltételekről is.

A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: gyermekvédelmi törvény) 41. §-a szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni. A gyermekvédelmi törvény 151. §-a értelmében a gyermekek napközbeni ellátása keretében biztosított gyermekétkeztetés szabályait kell alkalmazni a bölcsődében, hetes bölcsődében, az óvodában, a nyári napközis otthonban, az általános és középiskolai diákotthonban, kollégiumban, illetve az itt szervezett externátusi ellátásban, az általános iskolai, továbbá – ha külön jogszabály másképpen nem rendelkezik – középfokú iskolai menzai ellátás keretében. A fent említettek alapján, ha az iskola biztosítja minden gyermek számára az étkeztetést, akkor csupán az élelmiszerallergiára hivatkozva azt nem tagadhatja meg, és biztosítani kell a speciális étrend szerinti ellátást is.

E rendelkezések alapján azok a közoktatási intézmények melyekben gyermekei a napközbeni ellátásban részt vesznek, kötelesek számukra az élelmiszerallergiájuknak megfelelő étkezés biztosítására, amennyiben a többi gyermek, tanuló számára is biztosítják azt. (12964/2012/OJBIT, 13179/20128/OJBIT)

A gyermekek, tanulók testi, lelki egészséghez való joga körében számos kérdés érkezett a gyógy-, illetve könnyített testnevelésre vonatkozó szabályokkal kapcsolatban. Tájékoztatást adtunk a vonatkozó jogszabályokról a 10339/2012/OJBIT, 24543/2012/OJBIT, 95/2012/OJBIT, 141/2012/OJBIT számú ügyekben.

A közoktatás törvény jelenleg hatályos 35. §-ának (8) bekezdése szerint a gyógytestnevelés feladata a gyermek, a tanuló speciális egészségügyi célú testnevelési foglalkoztatása, ha az iskolaorvosi vagy szakorvosi szűrővizsgálat gyógy- vagy könnyített testnevelésre utalja. Az 52. § (9) bekezdése szerint az iskola a kötelező tanórai foglalkozások keretében köteles gondoskodni a könnyített testnevelés szervezéséről.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 142. §-a rendelkezik a könnyített és a gyógytestnevelés szervezésének, a tanulók könnyített vagy gyógytestnevelési órára történő beosztásának rendjéről. Eszerint a tanulót, ha egészségi állapota indokolja, az iskolaorvosi, szakorvosi szűrővizsgálat alapján könnyített testnevelés- vagy gyógytestnevelés-órára kell beosztani. A könnyített testnevelés- vagy gyógytestnevelés-órát – lehetőség szerint – a többi tanulóval együtt, azonos csoportban kell szervezni. Az orvosi szűrővizsgálatot – kivéve, ha a vizsgálat oka később következik be – május 15-éig kell elvégezni. Az orvos által vizsgált tanulókról az iskolának nyilvántartást kell vezetnie, amelyben fel kell tüntetni a felvételi állapotot és az ellenőrző vizsgálatok eredményét. A könnyített testnevelés-órát az iskolaorvosi, szakorvosi vélemény alapján a testnevelésóra vagy az iskola által megszervezett külön foglalkozás keretében úgy kell biztosítani, hogy a mindennapos testnevelés ezekben az esetekben is megvalósuljon. A gyógytestnevelés-órákat a pedagógiai szakszolgálat feladatainak ellátására kijelölt nevelési-oktatási intézményben kell megszervezni legkevesebb heti három, de legfeljebb heti öt tanóra keretében. Amennyiben a tanuló szakorvosi javaslat alapján a testnevelésórán is részt vehet, akkor számára is biztosítani kell a mindennapos testnevelésen való részvételt. Ebben az esetben a gyógytestnevelés- és a testnevelésórákon való részvételnek együttesen kell elérnie a heti öt órát, ezek arányára a szakorvos tesz javaslatot.

A fentieknek megfelelően a tanulót, ha egészségi állapota indokolja, az iskolaorvosi, szakorvosi szűrővizsgálat alapján könnyített testnevelés- vagy gyógytestnevelés-órára kell beosztani. Az iskola a kötelező tanórai foglalkozások keretében köteles gondoskodni a könnyített testnevelés szervezéséről, a testneveléstanár tehát nem hagyhatja figyelmen kívül az orvosi javaslatot.

E kérdéskörhöz kapcsolódnak a testnevelés alóli felmentésre vonatkozó rendelkezések.

Egy szülő beadványában közölte, hogy gyermeke testnevelésből felmentett, mert gyógytornára van szüksége. Eddig az iskolával szerződött gyógytornász látta el, de ennek jövőbeni biztosítása bizonytalanra vált. Sérelemnek tartja továbbá, hogy gyermekének jelen kell lennie a testnevelésórán, annak ellenére, hogy tornázni nem kell. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 142. §-a szerint fel kell menteni a tanulót a testnevelésórán való részvétel alól, ha mozgásszervi, belgyógyászati vagy egyéb, szakorvos által megállapított egészségkárosodása nem teszi lehetővé a gyógytestnevelés-órán való részvételt sem. A fentiek alapján a pedagógiai szakszolgálat keretei közé a gyógytestnevelés vagy könnyített-testnevelés megszervezése tartozik, a köznevelési intézmények feladata ezek megvalósítása. Amennyiben a tanuló állapota nem teszi lehetővé a gyógytestnevelés órán való részvételt sem - mint az érintett gyermek esetében -, úgy az iskola feladata a tanuló testnevelés tantárgy alóli felmentése, ennek adminisztratív megszervezése. Ebben az esetben nem feladata az intézménynek a gyermek számára a gyógytorna megszervezése, illetve gyógytornász biztosítása, hiszen ennek a plusz szolgáltatásnak a biztosítása már nem köznevelési, hanem egészségügyi kérdés. Abban az esetben, ha egy adott tantárgyból a tanulónak nem kell teljesítenie tanulmányi kötelezettséget, úgy egyetlen kötelezettsége marad, az is csak a tizennyolcadik életévét be nem töltött tanulók irányába; nevezetesen, hogy az oktatási intézményben, a pedagógusok felügyelete alatt tartózkodjon. A kiskorú tanuló felett ugyanis a köznevelési intézmény felügyeletet gyakorol. A felügyelet a pedagógus joga, de egyben kötelessége is.

Ez többféleképpen megoldható, a lényeg az, hogy a kiskorú mindig felnőtt felügyelete alatt legyen, akár a könyvtárban, akár a tanári szobában, akár úgy is, hogy a tanulónak be kell mennie a tanórára. Azonban ez utóbbi esetben sem kötelezhető órai munkára. A napi első, illetve utolsó tanóra esetén megoldhatja az iskola úgy is, hogy a tanulónak később kell érkeznie, illetve elmehet korábban. Az erre vonatkozó szabályokat célszerű a házirendben rögzíteni. (216/2012/OJBIT)

Egy beadványozó arról érdeklődött, hogy az iskola kitilthatja-e azokat a gyerekeket az iskolából, akiknek elhalt serke van a fejében.

Az Országos Epidemiológiai Központ 3. módszertani levele (2012) részletesen taglalja a tetvesség elleni védekezés feladatait. Eszerint a leghatékonyabb tényező a szülői gondoskodás. A fejtetvesnek talált gyermek kezelése elsősorban a szülő feladata. A kezelés elvégzése érdekében a védőnő/ orvos haladéktalanul tájékoztatja a gyermek osztályfőnökét, aki még aznap értesíti a szülőt a fejtetvesség tényéről és a szükséges teendőkről, egyidejűleg kérve a szülőtől a másnapi, írásos nyilatkozatát arról, hogy a gyermek szakszerű hajkezelését elvégezte. A tetvesnek talált közösséget a védőnő két héten belül ismételt ellenőrizni köteles.

Amennyiben a védőnő az ellenőrző vizsgálat alkalmával a gyermek hajában élő, mozgó fejtetűt és/vagy életképes serkét talál, illetve ha a szülői kezelés eredménytelennek bizonyult, a védőnőnek/ orvosnak a gyermek kezelését az intézményben, az emberi méltósághoz való jog tiszteletben tartásával, haladéktalanul el kell végeznie, amiről a gyermek szüleit tájékoztatni kell.

A szűrővizsgálatokat – elsősorban az általános iskolában – a tanévkezdést követően, szeptemberben azért kell mielőbb és fokozott figyelemmel elvégezni (majd januárban és áprilisban, a téli és a tavaszi szünetet követően megismételni). Aki (védőnő/iskolaorvos) az elvégzett szűrővizsgálatok során tetvesség fennállását észleli, köteles annak megszüntetése érdekében a tetves gyermek kezeléséről haladéktalanul gondoskodni. Amennyiben az iskola-egészségügyi hálózat a tetvesség megszüntetését annak mértéke, jellege vagy bármi más ok miatt hatáskörében biztosítani nem tudja, köteles az esetről a területileg illetékes kistérségi intézetnek jelentést tenni, amely a tetvetlenítésben közreműködik.

Bármelyik esetben a korábban jelzett, az egészségügyi dolgozókra vonatkozó, „megszüntetésről történő haladéktalan gondoskodást” előíró kötelezettség nem mentesíti az érintett gyermek szülőjét (törvényes képviselőjét) az egészségügyi törvényben előírt irtási kötelezettségének teljesítése alól. Tehát amennyiben az oktatási intézmény tetvességet észlel, vagy arról tudomást szerez, ugyan gondoskodik a tetvesség megszüntetéséről, de egyidejűleg felhívja az érintett gyermek szülőjének (törvényes képviselőjének) figyelmét az egészségügyi törvény 73.§ (2) bekezdése szerinti irtási kötelezettségére és a fővárosi/megyei kormányhivatal általi szabálysértési bírság kiszabásának lehetőségére. A tetűmentesség csak a szülő, az óvónő, a bölcsődei dolgozók, illetve a pedagógus (gondozó, nevelő) szoros együttműködésével biztosítható.

A fejtetves gyermek helyszíni (iskolai) kezelésére kizárólag a tetűirtó hajszesz alkalmas, amely a bedörzsölést követően néhány perc alatt megszáradva egyidejű tetű- és serkeölő hatást biztosít. Miután a fejtetű a bedörzsöléssel történő kezeléstől rövid idő alatt elpusztul (10 perc) és a serkék is eltávolíthatók, ezért a gyermek közösségből történő kitiltásának közegészségügyi indoka vagy jogi alapja nincs. Fejtetvesség miatt tehát az egész napos iskolai hiányzás nem indokolt, mivel a tetűmentesítés tetűirtó hajszeszrel rövid idő alatt biztosítható. (180/2012/OJBIT)

Több olyan beadvány érkezett idén is hivatalunkhoz, mely során álláspontunk kialakításához az adatvédelemmel összefüggő rendelkezéseket kellett alkalmazni. A közoktatási intézményekben történő adatkezelésre, így különösen a pedagógusi titoktartási kötelezettségre vonatkozó szabályozást a közoktatási törvény 2. számú melléklete tartalmazta. Ez alapján a pedagógust, a nevelő és oktató munkát közvetlenül segítő alkalmazottat, továbbá azt, aki közreműködik a gyermek, tanuló felügyeletének az ellátásában hivatásánál fogva harmadik személyekkel szemben titoktartási kötelezettség terheli a gyermekkel, a tanulóval és családjával kapcsolatos minden olyan tény, adatot, információt illetően, amelyről a

gyermekkel, tanulóval, szülővel való kapcsolattartás során szerzett tudomást. E kötelezettség független a foglalkoztatási jogviszony fennállásától, és annak megszűnése után, határidő nélkül fennmarad. A titoktartási kötelezettség nem terjed ki a nevelőtestületi értekezleten a nevelőtestület tagjainak egymásközti, a gyermek, a tanuló fejlődésével, értékelésével, minősítésével összefüggő megbeszélésre. A titoktartási kötelezettség kiterjed mindazokra, akik részt vettek a nevelőtestület ülésén. A titoktartási kötelezettség alól kiskorú esetén a szülő, nagykorú tanuló esetén a tanuló írásban felmentést adhat. E titoktartási kötelezettség nem vonatkozik továbbá a gyermekek, tanulók adatainak a közoktatási törvény 2. számú mellékletében meghatározott nyilvántartására és továbbítására. A közoktatási intézmény a gyermekek, tanulók személyes adatait pedagógiai célból, pedagógiai célú rehabilitációs és rehabilitációs feladatok ellátása céljából, gyermek- és ifjúságvédelmi célból, iskolaegészségügyi célból, az e törvényben meghatározott nyilvántartások céljából, a célnak megfelelő mértékben, célhoz kötötten kezelhetik. A törvényben meghatározottakon túlmenően a közoktatási intézmény a gyermekkel, tanulóval kapcsolatban adatokat nem közzétehet.

Beadványában egy pedagógus egy Asperger-szindrómás tanuló iskoláztatásával kapcsolatos kérdéssel fordult hivatalomhoz. Arról kérte állásfoglalásunkat, hogy joga van-e tudni a szülőknek, hogy az osztály egyes tanulóinak milyen problémája van: sajátos nevelési igényű, halmozottan hátrányos helyzetű, stb. Sérülnek-e azon gyermekek jogai, akiknek szülei nincsenek birtokában a többi gyermek esetleges magatartási gondjával kapcsolatos információkkal.

Tájékoztatottuk a panaszost a fentiekben ismertetett titoktartási kötelezettségre vonatkozó szabályokról.

Ugyanakkor megállapítottuk, hogy a tanuló állapota kapcsán az intézményben felmerülő konfliktusok nehéz helyzetet eredményezhetnek minden érintett számára, ezért mindenképpen célszerű a konfliktus feloldására törekedni, ennek érdekében a szükséges lépéseket megtenni. Emellett figyelembe kell venni azt a körülményt is, hogy bármikor érkezhetsz olyan speciális problémával rendelkező tanuló az iskolába, ami a jelenlegihez hasonló helyzetet eredményezhet. Mindezekre tekintettel a kérdéskörrel összefüggésben javasoltuk, hogy amennyiben a későbbiekben sajátos nevelési igényű, vagy egyéb speciális problémával, betegséggel rendelkező tanuló érkezik az intézménybe, mind a nevelési-oktatási intézmény vezetője, mind az intézményben dolgozó pedagógusok a maguk eszközeivel – szükség esetén szakemberek bevonásával – tegyenek meg mindent annak érdekében, hogy – a tanuló emberi méltóságát feltétlenül tiszteletben tartva – az érintettek minél szélesebb körben felvilágosítást kapjanak az adott problémakörrel, különös tekintettel arra, hogy a kialakult helyzet kockázati tényező-e az iskolában, azaz jelent-e veszélyt az intézmény tanulóira és dolgozóira. Ennek keretében például egy betegség esetén a tájékoztatás terjedjen ki arra is, hogy az hogyan terjed, és hogyan nem terjed, illetve, hogy melyek a megelőzésre vonatkozó legfontosabb szabályok. Megítélésünk szerint ugyanis csak a hiteles és valós információk átadásával lehet elkerülni azt, hogy az egyébként érthető félelmek jogsértő helyzeteket eredményezzenek. A tájékoztatás során azonban mindenkor tekintettel kell lenni a beteg tanuló személyiségi jogaira, személyes adatok védelméhez fűződő jogára. (13612/2012/OJBIT)

Az iskolai élet egyik legfontosabb kérdése a tanulók teljesítménye, valamint annak számszerűsítését jelző az érdemjegye, osztályzata. Kérdéses lehet, hogy ezek milyen kapcsolatot mutatnak a személyes adatokkal, milyen körben lehetséges ismertetésük. Az információs önrendelkezési jogról és az információszabadságról szóló 2011. évi CXII. törvény (a továbbiakban: Infotv.) 3. § 2. pontjában foglaltak alapján személyes adatnak minősül az érintettel kapcsolatba hozható adat – különösen az érintett neve, azonosító jele, valamint egy vagy több fizikai, fiziológiai, mentális, gazdasági, kulturális vagy szociális azonosságára jellemző ismeret –, valamint az adatból levonható, az érintettre vonatkozó következtetés. Az Infotv. 3. § 10. pontjában foglaltak szerint adatkezelésnek minősül az alkalmazott eljárástól függetlenül az adatokon végzett bármely művelet vagy a műveletek

összessége, így különösen gyűjtése, felvétele, rögzítése, rendszerezése, tárolása, megváltoztatása, felhasználása, lekérdezése, továbbítása, nyilvánosságra hozatala, összehangolása vagy összekapcsolása, zárolása, törlése és megsemmisítése, valamint az adatok további felhasználásának megakadályozása, fénykép-, hang- vagy képfelvétel készítése, valamint a személy azonosítására alkalmas fizikai jellemzők (pl. ujj- vagy tenyérintlenyomat, DNS-minta, íriszkép) rögzítése.

Beadványában egy szülő azzal a kérdéssel fordult hozzánk, jogszerű-e, ha az osztályfőnök az évfázaron a szülők jelenlétében felolvassa a diákok bizonyítványában szereplő osztályzatokat. Fentiek alapján megállapítható, hogy az értékelés eredménye személyes adatnak minősül, annak közlése pedig adatkezelésnek. A közoktatási törvény 2. számú mellékletében foglaltak szerint a tanulók magatartás, szorgalom és tudás értékelésével kapcsolatos adatai az érintett osztályon belül, a nevelőtestületen belül, a szülőnek, a vizsgabizottságnak, a gyakorlati képzés szervezőjének, a tanulószervezős köztőjének, illetve, ha az értékelés nem az iskolában történik az iskolának, iskolaváltás esetén az új iskolának, a szakmai ellenőrzés vezetőjének továbbíthatók. Fentiekre tekintettel álláspontunk szerint a többi szülő nem saját gyermeke eredményét – erre vonatkozó törvényi felhatalmazás hiányában – csak az érintett beleegyezésével ismerheti meg. A beleegyezés jogát tizenégy éven aluli kiskorú tanuló esetén a törvényes képviselő, tizenegyedik életévét betöltött kiskorú esetén a törvényes képviselő és a tanuló együttesen gyakorolja. (27251/2012/OJBIT)

Egy másik panaszban egy pedagógus értékelése kapcsán merült föl az a kérdés, hogy vajon betekintést nyerhet egy kívülről álló személy a tanulók dolgozataiba. A személyes adatok fentebb ismertetett definíciója alapján az értékelés eredménye személyes adatnak minősül. Az Infotv. 5. § (1) bekezdése szerint személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból elrendeli (a továbbiakban: kötelező adatkezelés).

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, van-e lehetősége középiskolában írt dolgozatokat megvizsgáltatni, amennyiben úgy érzi, hogy a pedagógus elfogult egyes diákokkal szemben. Ezen adatvédelmi tárgyú rendelkezések alapján álláspontunk szerint a többi szülő más gyermeke eredményét – erre vonatkozó törvényi felhatalmazás hiányában – csak az érintett beleegyezésével tekintheti meg. Fentiek alapján, amennyiben a szülő úgy érzi, hogy a pedagógus elfogult a gyermekével szemben, illetve nem az intézmény pedagógiai programjában foglaltaknak megfelelően értékeli, úgy egyéb, jogszabályban rögzített lehetőségek állnak rendelkezésre a helyzet orvoslására. Azonban az adatvédelmi tárgyú rendelkezésekre is figyelemmel a szülő (és az általa megbízott személy) csak saját gyermeke érdemjegyeit ismerheti meg, és csak saját gyermeke értékelésével összefüggésben élhet jogorvoslattal. Amennyiben a pedagógus más tanulókkal szemben is elfogult, úgy az érintetteknek természetesen szintén rendelkezésre állnak a fenti lehetőségek, hogy saját problémájukkal összefüggésben eljárjanak. (27/2012/OJBIT)

A dolgozatokba való betekintés problémája egy másik aspektusból, de továbbra is az adatvédelem területén maradván fogalmazódott meg egy szülő kérdése kapcsán.

Beadványában a panaszos azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy a szülők megtekinthetik-e a gyermekük által írt dolgozatot, illetve hogy erre csak a fogadóóra keretében van-e lehetőség. A közoktatási intézmény működésére, belső és külső kapcsolataira vonatkozó rendelkezéseket a köznevelési törvény 25. §-a alapján az iskola szervezeti és működési szabályzata (SZMSZ) tartalmazza. Tehát az intézményi szabályzatban kell rendelkezni arról is, hogy a szülők milyen módon tekinthetik meg a dolgozatokat. Az intézmény SZMSZ-ében foglalt szabályozás megalkotása során az Infotv.

rendelkezéseire is figyelemmel kell lenni. Az információs önrendelkezési jog egyik legfontosabb garanciája ugyanis az érintettek tájékoztatáshoz való joga. Eszerint az érintettet kérésére tájékoztatni kell a kezelt adatairól és az adatkezelés legfontosabb körülményeiről. A személyes adat fentebb ismertetett törvényi definíciója szerint személyes adatnak kell tekinteni mindazt, amit a tanuló a dolgozaton közöl, a tudását tükröző, a feltett kérdésekre adott válaszait is. Az tehát, hogy egy megadott kérdésre a tanuló milyen választ adott, az ő személyes adata, amelyre nézve az adatvédelmi szabályok megfelelően irányadóak. Az Infotv. 3. § 9. pontja alapján adatkezelő az a természetes vagy jogi személy, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező szervezet, aki vagy amely önállóan vagy másokkal együtt az adatok kezelésének célját meghatározza, az adatkezelésre (beleértve a felhasznált eszközt) vonatkozó döntéseket meghozza és végrehajtja, vagy az általa megbízott adatfeldolgozóval végrehajtatja. A fentiekre figyelemmel a dolgozatokban szereplő személyes adatok kezelője a közoktatási intézmény, így az adatkezelőre nézve kötelező törvényi rendelkezéseket be kell tartania. Az Infotv. 14. § a) pontja alapján az érintett kérelmezheti az adatkezelőnél tájékoztatását személyes adatai kezeléséről. A törvény 15. § (1) bekezdése szerint pedig az érintett kérelmére az adatkezelő tájékoztatást ad az érintett általa kezelt, illetve az általa megbízott adatfeldolgozó által feldolgozott adatairól, azok forrásáról, az adatkezelés céljáról, jogalapjáról, időtartamáról, az adatfeldolgozó nevééről, címéről és az adatkezeléssel összefüggő tevékenységéről, továbbá – az érintett személyes adatainak továbbítása esetén – az adattovábbítás jogalapjáról és címzettjéről. A 15. § (5) bekezdése alapján a tájékoztatás ingyenes, ha a tájékoztatást kérő a folyó évben azonos adatkörre vonatkozóan tájékoztatási kérelmet az adatkezelőhöz még nem nyújtott be. Egyéb esetekben költségtérítés állapítható meg. A költségtérítés mértékét a felek között létrejött szerződés is rögzítheti. A már megfizetett költségtérítést vissza kell téríteni, ha az adatokat jogellenesen kezelték, vagy a tájékoztatás kérése helyesbítéshez vezetett.

Az érintettek tájékoztatáshoz való joga azonban nem korlátlan. Az Infotv. 16. §-a alapján az érintett tájékoztatását az adatkezelő csak a 9. § (1) bekezdésében, valamint a 19. §-ban meghatározott esetekben tagadhatja meg. A tájékoztatás megtagadása esetén az adatkezelő írásban közli az érintettel, hogy a felvilágosítás megtagadására e törvény mely rendelkezése alapján került sor. A felvilágosítás megtagadása esetén az adatkezelő tájékoztatja az érintettet a bírósági jogorvoslat, továbbá a Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatósághoz (a továbbiakban: Hatóság) fordulás lehetőségéről. Az elutasított kérelmekről az adatkezelő a Hatóságot évente a tárgyévet követő év január 31-éig értesíti. Az Infotv. 19. §-a értelmében az érintettnek a 14–18. §-ban meghatározott jogait törvény korlátozhatja az állam külső és belső biztonsága, így a honvédelem, a nemzetbiztonság, a bűncselekmények megelőzése vagy üldözése, a büntetés-végrehajtás biztonsága érdekében, továbbá állami vagy önkormányzati gazdasági vagy pénzügyi érdekből, az Európai Unió jelentős gazdasági vagy pénzügyi érdekből, valamint a foglalkozások gyakorlásával összefüggő fegyelmi és etikai vétségek, a munkajogi és munkavédelmi kötelezettségszegések megelőzése és feltárása céljából – beleértve minden esetben az ellenőrzést és a felügyeletet is –, továbbá az érintett vagy mások jogainak védelme érdekében. Jelenleg azonban nincs olyan hatályos törvényi rendelkezés, amely a tanulók tájékoztatáshoz való jogát a fentiek szerint korlátozná, ennek megfelelően a tájékoztatást tehát minden esetben meg kell adni.

Az Infotv. 15. § (4) bekezdése a tájékoztatás megadásának módját határozza meg: az adatkezelő köteles a kérelem benyújtásától számított legrövidebb idő alatt, legfeljebb azonban 30 napon belül, közérthető formában, az érintett erre irányuló kérelmére írásban megadni a tájékoztatást. A tájékoztatáshoz való jog gyakorlásának tipikus módja a törvény alapján az, hogy az érintett levélben kéri az adatkezelőtől a tájékoztatás megadását, aki arra levélben válaszol. A közoktatás szférájában természetesen ez nem feltétlenül így valósul meg. A tájékoztatás a betekintés engedésével is megadható (így történik a dolgozatokban szereplő adatok kezeléséről való tájékoztatás megadása), ilyenkor ugyanis az érintettnek lehetősége van magát az adatkezelést, illetve annak egy részét, a kezelt adatok körét közvetlenül megismerni. Az érintett kifejezett kérésére azonban ilyenkor sem maradhat el az írásbeliség, vagyis az érintettet, ha kéri, olyan helyzetbe kell hozni, hogy írásos dokumentum álljon rendelkezésére az általa feltett kérdésekre a törvény alapján kötelezően megadott válaszokkal együtt. Ha tehát az érintett a kezelt adatok körére kíváncsi, akkor az adatkezelő eleget tesz a tájékoztatási kötelezettségének azzal, ha

betekintést enged az iratokba (a jelen esetben a dolgozatokba). De ha az érintett kéri, másolatot kell arról adnia. Mivel a törvény alapján a tájékoztatást írásban kell megadni, az adatkezelő nem zárkozhat el az írásbeliségtől sem. Figyelemmel arra, hogy az íráskép is az érintett személyes adata, és az is, hogy a válaszait milyen sorrendben, a lap tetejére, aljára vagy a túlololdalára írta-e – az eredményszámításban mutatkozó számszaki kérdésekben felmerülő viták ugyanis gyakran ezzel kapcsolatosak – a tájékoztatás céljának leginkább a kezelt adatokról készített fénymásolat felel meg.

A tanulók a személyes adataik védelméhez fűződő jogukból eredő tájékoztatáshoz való jogukat nem feltétlenül önmagáért, hanem a dolgozat értékelésével szembeni esetleges kifogásaik előadása, vagy akár a hibákból való okulás eszközeként gyakorolják. Annak érdekében, hogy a tanuló hiányosságait korrigálhassa, a megtekintés nem jelentheti a dolgozatok megismerését és tanulmányozását csupán az iskola helyiségében egy meghatározott időkeretben. A megtekintésnek szükségszerűen magában kell foglalnia a dolgozat birtoklását, vagyis arról a szülő kérésére és költségén másolatot kell rendelkezésére bocsátani. Valamely kifogás előterjesztésének is elengedhetetlen feltétele, hogy a tanuló ismerje a dolgozatot és az értékelést, amellyel kapcsolatban a kérelmet elő kívánja terjeszteni. A pedagógusok oktatói autonómiája nem zárja ki azt, hogy más személy - a szülő vagy az érintett hozzájárulásával akár egy magántanár - a dolgozatot (vagy annak másolatát) megtekintse, egy esetleges kifogás megírásában a tanulóknak segítséget nyújtson. Ehhez is szükséges a dolgozat és az értékelés egy másolati példányának birtoklása. Azonban ilyen cél nélkül is - a fent hivatkozott információs önrendelkezési jog mint alkotmányos alapjog alapján - az érintettet megilleti az a jog, hogy személyes adatairól tájékoztatást kapjon. (289/2012/OJBIT)

Az iskolai élet másik fontos kérdése a tanulók teljesítménye mellett azok magatartása. Sok esetben okoz problémát az, hogy mi módon tárják fel egy-egy iskolai konfliktusban részt vevők szerepét, hogyan állapítsák meg a tanulók fennálló felelősségét.

Beadványában egy pedagógiai szak- és szakmai szolgáltató központ intézményvezető-helyettese azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, üzemeltethető-e jogszerűen térfigyelő kamerarendszer az intézményben a bejáratnál, a közlekedő folyosókon, illetve a szülői váróban. Ennek indokaként előadta, hogy az intézmény 2012 októberétől a biztonságos környezetből a közbiztonság szempontjából problémásabb környékre költözik, ahol folyamatosan jelen van az agresszió, gyakoriak a lopások. Ezért szeretnék a térfigyelő kamerák segítségével megfigyelni azokat a területeket, ahol az ide járó szülők és gyermekek tartózkodhatnak. Az Infotv. fentebb ismertetett szabályaiból következik, hogy mivel a térfigyelő kamerák által készített és közvetített felvételek – amennyiben azon a személyek felismerhetők, azonosíthatók – személyes adatokat tartalmaznak, ezért a térfigyelő rendszer alkalmazása, működtetése adatkezelésnek minősül. Az Infotv. alapján személyes adat akkor kezelhető, ha ahhoz az érintett hozzájárul, vagy azt törvény vagy – törvény felhatalmazása alapján, az abban meghatározott körben – helyi önkormányzat rendelete közérdeken alapuló célból elrendeli. Az Infotv. 4. § (1)-(2) bekezdései szerint személyes adat kizárólag meghatározott célból, jog gyakorlása és kötelezettség teljesítése érdekében kezelhető. Az adatkezelésnek minden szakaszában meg kell felelnie az adatkezelés céljának, az adatok felvételének és kezelésének tisztességesnek és törvényesnek kell lennie. Csak olyan személyes adat kezelhető, amely az adatkezelés céljának megvalósulásához elengedhetetlen, a cél elérésére alkalmas. A személyes adat csak a cél megvalósulásához szükséges mértékben és ideig kezelhető. A közoktatási intézményben kamerák elhelyezésére törvény felhatalmazást nem ad, mivel a hatályos magyar jogban törvény csak kevés szervezetet jogosít fel arra, hogy ilyen kamerákat üzemeltessenek, az érintettek hozzájárulásának beszerzése pedig a gyakorlatban nem megvalósítható, hiszen ebben az esetben az iskolában megforduló összes személy (tanulók, szülők, pedagógusok, iskolai alkalmazottak stb.) hozzájárulása szükséges lenne. A hozzájárulást képviselőre jogosult, néhány fős tanács (pl. szülőtanács) beleegyezése nem pótolhatja.

A felvételek rögzítése a fentiek alapján adatvédelmi problémákat vet fel, hiszen a megfigyelt eseményeket, és ezzel egyes személyek adott helyen való jelenlétét, magatartását, tevékenységét –

azonosítható és a későbbiekben visszakereshető módon – rögzítik, tárolják. Személyes adatokat is tartalmazó felvételek rögzítése és meghatározott ideig történő tárolása azonban csak az Infotv.-ben szabályozott esetekben és módon jogszerű.

A fentieknek megfelelően álláspontunk szerint biztonsági érdekek érvényesítése a képfelvevő, képrögzítő berendezések használata során az Alaptörvény által is biztosított emberi jog sérelmével valósul meg. Az érintettek személyes adatainak védelméhez való jogát sértő felvétel készítését ezért – törvényi felhatalmazás hiányában – ilyen érdekek nem tehetik indokolttá. Az adatvédelmi törvényen kívül a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 80. § (1) bekezdése tartalmaz ezzel kapcsolatos rendelkezést, mely szerint a személyhez fűződő jogok megsértését jelenti a más képmásával vagy hangfelvételével kapcsolatos bármiféle visszaélés. A fentiek alapján nem tartjuk jogszerűnek megfigyelő kamerák elhelyezését az iskola folyosóin. Álláspontunk szerint az iskola bejáratánál lehetne elhelyezni olyan kamerát, amely a képeket nem rögzíti, hanem az általa közvetített képet közvetlenül egy monitoron keresztül lehet figyelemmel kísérni. Ez gyakorlatilag egy személyes megfigyelést helyettesítő technikai berendezés, bár több is annál, mivel a technika segítségével (pl. ráközelítés) szélesebb körű megfigyelést tesz lehetővé, mint a személyes jelenlét. Azonban ebben az esetben is – az Infotv.-ben foglaltak szerint – tájékoztatni kell az érintetteket a megfigyelés tényéről és annak módjáról. Az Infotv. 20. § (1)-(2) bekezdései értelmében ugyanis az érintettel az adatkezelés megkezdése előtt közölni kell, hogy az adatkezelés hozzájáruláson alapul vagy kötelező. Az érintettet az adatkezelés megkezdése előtt egyértelműen és részletesen tájékoztatni kell az adatai kezelésével kapcsolatos minden tényről, így különösen az adatkezelés céljáról és jogalapjáról, az adatkezelésre és az adatfeldolgozásra jogosult személyéről, az adatkezelés időtartamáról, arról, ha az érintett személyes adatait az adatkezelő a 6. § (5) bekezdése alapján kezeli, illetve arról, hogy kik ismerhetik meg az adatokat. A tájékoztatásnak ki kell terjednie az érintett adatkezeléssel kapcsolatos jogaira és jogorvoslati lehetőségeire is. Ennek megfelelően biztosítani kell tehát, hogy a kamera ne titkos megfigyelő eszközként, hanem az ellenőrzésre jogosult jelenlétének helyettesítőjeként szolgáljon, ezért jól láthatóan kell elhelyezni és egyéb úton is fel kell hívni az érintettek figyelmét a jelenlétére. (226/2012/OJBIT)

Egy kollégiumi nevelőtanár beadványában az alkoholszonda alkalmazásának lehetőségeivel kapcsolatban érdeklődött. Tájékoztattuk, hogy a tanulók alkoholfogyasztásának mérése személyes adatok kezelését valósítja meg, ennél fogva jogi megítélésekor irányadóak az. Info. törvény rendelkezései. A törvény alapján az alkoholfogyasztásra vonatkozó adat olyan személyes adat, amelyet felvenni, gyűjteni, tárolni, felhasználni, stb. csak törvényi előírás alapján vagy akkor lehet, ha az érintettek ehhez előzetesen hozzájárulásukat adták. Az alkoholfogyasztásra vonatkozó adat kezeléséhez szükséges törvényi felhatalmazással sem az iskola vagy a kollégium, sem a pedagógusok nem rendelkeznek. Az adatkezelést elrendelő törvényi rendelkezés hiányában az adatkezelésre csak az érintett tanulók, illetve szüleik hozzájárulása nyújthatna megfelelő jogalapot. Az érintett hozzájárulását sem a házirend elfogadása, sem a tanulók vagy szülők többségének egyetértése nem pótolhatja. Az érintett akaratának önkéntes, határozott és tájékozott kinyilvánítása ad csak megfelelő jogalapot az adatkezeléshez. A hozzájárulás abban az esetben tekinthető önkéntesnek, ha a tanulók biztosak lehetnek abban, hogy a szondáztatáson való részvétel megtagadása esetén nem érheti őket hátrány. Amennyiben a tanulók tarthatnak attól, hogy az iskola, kollégium rájuk nézve hátrányos intézkedést hoz, akkor a hozzájárulás nem tekinthető önkéntesnek. A tanulók az iskolai nevelés és oktatás számos területén az iskolai vezetéstől és a pedagógusoktól függőségi viszonyban vannak. E viszony jellege miatt a tanulók alappal tarthatnak attól, hogy az ellenőrzéshez való hozzájárulás megtagadása esetén az iskolai élet valamely területén – akár a hozzájárulás megtagadásával nem kifejezett, illetve nem közvetlen összefüggésben – hátrány érheti őket. Ilyen körülmények között az adatkezeléshez való hozzájárulás önkéntessége kizárt, vagyis a tanulók, illetve törvényes képviselőik nem képesek az adatkezeléshez megfelelő jogalapot nyújtó, önkéntes, határozott és tájékozott hozzájárulás megadására. Megfelelő jogalap hiányában pedig nem lehet ilyen adatokat kezelni. Mindezek alapján a tanítási időben a tanulók alkoholfogyasztásának teljes körű vagy szűrőpróbaszerű ellenőrzése jogsértő. Tekintettel arra, hogy a

tanulók megszondáztatása a fentiek értelmében jogszerűen nem lehetséges, azzal a kérdéssel összefüggésben, hogy ez esetben a nevelési-oktatási intézménynek milyen törvényes lehetőségei vannak az ittasság bizonyítására, illetve mit tehet az intézmény, ha a tanuló alkoholos állapotban vesz részt a tanítási órán, a következőkről tájékoztattuk. A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. § (1) bekezdése alapján ha a pedagógus megítélése szerint a gyermek, a tanuló beteg, gondoskodik a többi gyermektől, tanulótól való elkülönítéséről, és a lehető legrövidebb időn belül értesíti a gyermek, a tanuló szüleit. Álláspontunk szerint, bár az alkoholos befolyásoltság nem tekinthető a szó szoros értelmében vett betegségnek, azonban figyelemmel arra, hogy a pedagógus csak magát a tényt érzékeli, miszerint a tanuló alkoholt fogyasztott, azt megítélni azonban nem tudja, hogy a tanuló alkoholos befolyásoltsága milyen mértékű, valamint hogy az milyen mértékben és irányban befolyásolja a tanuló viselkedését és fizikai állapotát, mindenképpen indokolt az alkoholos befolyásoltság állapotát a betegséghez hasonlóan kezelni, és a tanulót elkülöníteni, valamint a szülőjét értesíteni. Amennyiben a fentiek szerinti eljárás során a szülő a probléma megoldásában nem működik együtt a nevelési-oktatási intézménnyel, akkor a hivatkozott rendelet 6. § (2) bekezdése alapján kell eljárni. Ennek értelmében, ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, illetve a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, segítséget kérhet a gyermekjóléti szolgálattól, illetve az oktatásügyi közvetítői szolgálattól vagy más, az ifjúságvédelmi, családjogi területen működő szolgálattól. Ha további intézkedésre van szükség, a nevelési-oktatási intézmény megkeresésére a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz arra, hogy a nevelési-oktatási intézmény a gyermekvédelmi rendszer keretei között milyen intézkedést tegyen. (11685/2012/OJBIT)

A magánszférához, illetve a személyi biztonsághoz való jog minden embert megillető szabadságjog. Magyarország Alaptörvénye a Szabadság és felelősség cím VI. cikkében szabályozza a magán- és családi élethez való alapvető jogot.

E joggal összefüggésben érdeklődött egy szülő arról, hogy belenyúlhat-e a tanár a diák táskájába annak engedélye nélkül, ha a tanár feltételezi, hogy a táskában nagy valószínűséggel pejoratív tartalmú írás, rajz, stb. található meg. Tájékoztattuk, hogy a tanuló által elkövetett kötelességszegés alapos gyanúja sem függesztheti fel a magánszférához, illetve a személyi biztonsághoz való jog érvényesülését. Az Alaptörvény a Szabadság és felelősség cím I. cikk (3) bekezdésében mondja ki, hogy az alapvető jogokra és kötelezettségekre vonatkozó szabályokat törvény állapítja meg. Alapvető jog más alapvető jog érvényesülése vagy valamely alkotmányos érték védelme érdekében, a feltétlenül szükséges mértékben, az elérni kívánt céllal arányosan, az alapvető jog lényeges tartalmának tiszteletben tartásával korlátozható. A fentieknek megfelelően csak a jogszabályban erre feljogosított hatóságok tehetik meg, hogy a tanuló személyes holmiját átvizsgálják, s ők is csak az erre irányadó garanciális eljárási szabályok betartása mellett. Fegyelmi hatóságként az iskola által megbízott személyek a tényállás pontos megállapítása érdekében a köznevelési törvényben felsorolt cselekményeket alkalmazhatják (például egyéni vagy közös meghallgatás, tárgyalás, bizonyítási eszközök beszerzése és értékelése a tanuló együttműködésével), de ebben a körben sem kerülhet arra sor, hogy a tanár átvizsgálja a tanuló csomagját. Kizárólag abban a néhány, törvény által szabályozott szűk körben (például jogos védelem, végszükség) van lehetőség ideiglenesen, arányosan és a szükséges mértékben korlátozni a tanuló jogait, ha mások személye, javai vagy a közérdek sérül. A fentiekre tekintettel tehát az alapos gyanútól függetlenül a tanárnak általában nincs lehetősége arra, hogy megnézze a tanuló táskájának tartalmát, e tekintetben ugyanazok a szabályok vonatkoznak rá, mint bármely más személyre. (203/2012/OJBIT)

Egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy egy pedagógus elvette gyermeke versét és rajzát, amit nem iskolai feladatvégzés keretében készített, azt megmutatta más pedagógusoknak a tanári szobában, illetve azt kérésre sem adta vissza a szülőnek. Beadványban foglaltakkal kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a rendelkezésünkre álló információk szerint a tanuló a verset és a rajzot nem iskolai feladatvégzés

keretében készítette, azokat az iskolába csak magával vitte. Ezen alkotások egyébként a tanuló tulajdonát képezik. Megítélésünk szerint a szülő által felvetettekkel összefüggésben figyelembe veendő szempont ugyanakkor, hogy a házirend a tanulói jogviszonyból származó jogok és kötelezettségek gyakorlásához, teljesítéséhez nem szükséges dolgok bevitelét megtilthatja, korlátozhatja vagy feltételhez kötheti. Az említett korlátozás azonban nem jelent teljes körű, általános felhatalmazást. Fontos látni, hogy e jogszabályhely alapján az iskolák nem tilthatnak ki tetszőlegesen mindenféle, a tanuláshoz nem szükséges tárgyat. Annak a döntésnek, hogy valamit kitiltanak, ésszerűnek kell lennie, soha nem lehet önkényes. Általánosságban elmondható, hogy azok a tárgyak, amelyeket az emberek az adott helyre általában magukkal visznek, nem tilthatók ki, mert ez indokolatlanul széles mértékben korlátozná a tulajdonhoz fűződő alkotmányos alapjogot. Lényeges ugyanakkor megemlíteni, hogy a fentiek nem jelentik azt, hogy a tanulók ne lennének felelőségre vonhatók, ha tanórán nem a tananyaggal, hanem bármi mással, így például rajzaik, verseik megalkotásával, tanulmányozásával stb. foglalkoznak. A köznevelési intézményekben ugyanis a pedagógus kötelezettsége, hogy a tanítás zavartalanágát biztosítsa. Ennek keretében, amennyiben a rend másképpen nem biztosítható, elveheti a tanulóktól azt a zavaró eszközt, amely megakadályozza, hogy a tanuló vagy társai a tanulásra koncentrálhassanak. Ez az intézkedés a tulajdonjog jogszerű korlátozásának minősül. Figyelemmel kell lenni azonban a jogkorlátozás céljára. Mivel a cél az volt, hogy a tanuló ne mással, hanem az órai anyaggal foglalkozzon, a korlátozás – a dolog elvétele – is csak addig terjedhet, amíg ez a cél fennáll. Ez a gyakorlatban azt jelenti, mihelyt az órának vége, a cél megszűnt, a dolgot vissza kell adni, ilyenkor a pedagógus a tanuló tulajdonában lévő tárgyat nem tarthatja többé magánál. Más szankcióval, úgymint fegyelmező intézkedésekkel és fegyelmi eljárással kell a tanulót a jogkövető magatartásra rábírni. A tanulót ugyanis a dolog jogos birtokosának kell tekinteni, akit a Polgári Törvénykönyv szerint megillet a birtokvédelem azokkal szemben, akik őt birtokától jogalap nélkül megfosztják. A tanórát zavaró helyzet megszüntetése és a többi tanuló tanuláshoz való jogának védelme tehát jogalapot biztosít a dolog elvételére. Azonban amint ez az állapot megszűnt (azaz a legkésőbb a tanóra végén) a pedagógus jogalap nélkül birtokolja a dolgot, és a Polgári Törvénykönyv szerint köteles azt a birtoklásra jogosultnak, ebben az esetben a tanulónak kiadni. Amennyiben ezt nem teszi meg a pedagógus, rosszhiszemű birtokossá válik, és felelős lesz minden olyan, a dolgot érintő kárért, ami a jogosultnál nem következett volna be. (354/2012/OJBIT)

Az eddig bemutatott ügyektől eltérő módon - nem a tanuló és az intézmény közötti viszonylatban - merült föl a személyes adatok kezelésének jogszerűsége.

Egy egyházi fenntartású intézmény vezetője beadványában jelezte, hogy a településen az önkormányzat beiskolázással kapcsolatos tájékoztatása folytán félrevezető információk miatt sérült a szülők szabad iskolaválasztáshoz való joga. Az önkormányzat által megjelentetett tájékoztató szövege azt a látszatot kelti, mintha minden egyes tanuló a kötelező felvételt nyújtó iskolába lenne köteles beiratkozni. Hasonló tartalommal küldött tájékoztatást az önkormányzat fenntartásában lévő iskola a szülők számára. Eljárásunk során a jegyző tájékoztatott róla, hogy az önkormányzat által fenntartott intézmény – mely több tagintézményből áll – az egyetlen, amely a település tanköteles gyermekei számára kötelező felvételt biztosít. Az érintett egyházi intézmény nem lát el önkormányzati feladatot, közoktatási megállapodás nem jött létre az intézmény és az önkormányzat között. A jogszabály rendelkezésének eleget téve a fenntartó a tanköteles korú gyermekek névjegyzékét megküldte a fenntartásukban lévő intézménynek. Az iskola megkereste a szülőket, és tájékoztatta arról, hogy ez az intézmény a kötelező felvételt biztosító iskola a településen. Hasonló tartalmú tájékoztatás jelent meg a helyi médiában is. Az egyházi intézmény megkeresését követően az önkormányzat a helyi médiában ismételt közzétett egy közleményt, melyben tájékoztatta a szülőket a szabad iskolaválasztás jogáról.

A jegyző arról is tájékoztatott, hogy iskolájuk a továbbiakban azzal a kéréssel fordult az önkormányzathoz, hogy a tanköteles korú gyermekek névjegyzékét a részükre is juttassa el az

önkormányzat. A Kormányhivatallal való konzultációt követően – lévén, hogy nincs közoktatási megállapodás az iskolával – az önkormányzat a kérést megtagadta. Eljárásunk során megállapítottuk, hogy a jegyző elmondása szerint a sérelmezett helyzetet saját hatáskörben, ismételt közlemény közzétételével orvosolták, így kezdeményezést nem fogalmaztunk meg.

A tanköteles korú tanulók névjegyzékének továbbításával kapcsolatban tájékoztatom, hogy a közoktatási törvény 91. § (7) bekezdésének b) pontja szerint a gyermek, tanuló lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyző az óvodai nevelés keretében folyó iskolai életmódra felkészítő foglalkozáson való részvételre köteles, a tanköteles és a fejlesztő felkészítés alá eső gyermekekről, tanulókról nyilvántartást vezet; az óvodás és a tanköteles gyermekekről vezetett nyilvántartást megküldi a lakóhely, ennek hiányában tartózkodási hely szerint illetékes óvodának, általános iskolának. Ezen adatok továbbítására egyéb szervek, személyek, intézmények számára kizárólag az Info. tv. rendelkezéseinek betartásával kerülhet sor.

Tekintettel arra, hogy a közoktatási törvény alapján a jegyző feladata a tanköteles korú gyermekek nyilvántartásának megküldése lakóhely, ennek hiányában tartózkodási hely szerint illetékes általános iskolának, ezen adatok továbbítására egyébként kizárólag az érintettek hozzájárulása esetén kerülhet sor. A fentiek alapján az önkormányzat azon döntése, mellyel megtagadta a tanköteles korú gyermekek nyilvántartásának megküldését intézményük felé, nem eredményezte az oktatási jogok megsértését. (13674/2012/OJBIT)

AZ OKTATÁSSAL KÖZVETLENÜL ÖSSZEFÜGGŐ JOGOK ÉRVÉNYESÜLÉSE

Tanszabadságból eredő jogok

A köznevelési törvény 2. §-a kimondja, hogy az Alaptörvényben foglalt ingyenes és kötelező alapfokú, ingyenes és mindenki számára hozzáférhető középfokú nevelés-oktatáshoz való jog biztosítása az érettségi megszerzéséig, illetve az első szakképzettség megszerzését biztosító első szakmai vizsga befejezéséig a magyar állam közszolgálati feladata. Az állami, települési önkormányzati fenntartású intézményekben, továbbá az állami feladatellátásban részt vevő nemzetiségi önkormányzati, egyházi és magánintézményekben az óvodai nevelés, az óvodai nevelést és az iskolai nevelés-oktatást kiegészítő pedagógiai szakszolgálatok igénybevétele, valamint a kollégiumi ellátás az ingyenes oktatásban részt vevő, e törvényben meghatározott feltételeknek megfelelő gyermekek, tanulók számára térítésmentes.

Ebben az évben is gyakran fordultak hozzánk az oktatás szereplői, az ingyenesség elvének sérelmét jelezve, állásfoglalásunkat kérve. Számos esetben adtunk tájékoztatást arra vonatkozólag, hogy mit takar az ingyenes szolgáltatások köre.

A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet meghatározza a térítésmentesen biztosított köznevelési közfeladatok körét. A 33. § (1) bekezdése az állami szerv, az állami intézményfenntartó központ, az állami felsőoktatási intézmény, a települési önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat (a települési és a nemzetiség önkormányzat a továbbiakban együtt: önkormányzat) és az önkormányzati társulás által fenntartott köznevelési intézményben térítésmentesen biztosított köznevelési közfeladatok között meghatározza általános iskolában és középfokú iskolában többek között a tanórai foglalkozást, az osztályok heti időkerete terhére megszervezett kötelező és a nem kötelező egyéb foglalkozást, a tanulmányi és szakmai versenyt, szakkört.

A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 34. § (3) bekezdése szerint az iskolaszék, az óvodaszék, a kollégiumi szék – annak hiányában a szülői szervezet (közösség) az intézményi tanács és iskolában az iskolai diákönkormányzat véleményének kikérésével – meghatározhatja azt a legmagasabb összeget, amelyet a nevelési-oktatási intézmény által szervezett, nem ingyenes szolgáltatások körébe tartozó program megvalósításánál nem lehet túllépni. (136/2012/OJBIT)

Egy szülő panaszában jelezte, hogy gyermeke egy budapesti gimnázium tanulója, tankötelezettségét e gimnáziumban teljesíti. Ezzel párhuzamosan egy zeneművészeti szakközépiskola tanulója. Az idei tanév során lánya (és további tanulók) számára a szakközépiskola fizetési kötelezettséget írt elő, melynek összege 500.000.- és 650.000.- forint közötti összeg, egyedileg megállapítva. Amennyiben ezen összeg befizetését nem tudják vállalni, úgy a tanulói jogviszony megszüntetésre kerül. A fenntartó nyilatkozatában kifejtette, tudomásuk van róla, hogy az intézmény vezetője azon tanulók részére, akik a közismereti tárgyakat nem az intézményben tanulják, a további oktatást csak költségtérítéses formában tudja biztosítani. Ezt követően névre szóló határozatban állapította meg a költségtérítés mértékét. A fenntartó tájékoztatott arról, hogy megítélése szerint a költségtérítés bevezetése elengedhetetlen, annak alkalmazásához a közoktatási törvény 102. § (2) bekezdésének b) pontja ad alapot, miszerint a fenntartó meghatározza a közoktatási intézmény költségvetését, továbbá a kérhető költségtérítés és tandíj megállapításának szabályait. A fenntartó amellet, hogy támogatja a költségtérítés beszedésének szükségességét, kivetésének formáját nem tartotta jogszerűnek. Elképzelése szerint a költségtérítés bevezetése csak a következő tanévtől - a szülők megfelelő tájékoztatását követően - lehetséges. Véleménye szerint egyénekenként képzési szerződés megkötését követően van erre mód.

Az esettel kapcsolatban a közoktatási helyettes államtitkár tájékoztatását kértük abban a kérdésben, hogy mi biztosítja a panaszos gyermekéhez hasonló helyzetben lévő tanulók képzésének pénzügyi alapját. A közoktatási törvénynek a közoktatás finanszírozásának elveivel foglalkozó 114-116. §-ai részletesen körülírják az ingyenesen igénybe vehető szolgáltatásokat (köztük a nappali oktatás munkarendje szerinti oktatásban az első szakképesítésre való felkészülés), valamint a térítési-díj fizetési kötelezettség és a tandíjfizetési kötelezettség eseteit. A jogszabály alapján nem állapítható meg, hogy az érintett tanulók képzése fizetési kötelezettség – tandíj vagy térítési-díj – teljesítése ellenében teljesíthető. A fenntartó által említett költségtérítés kifejezést pedig a finanszírozás kapcsán nem használja a törvény, az a 102. §-on kívül máshol nem szerepel a jogszabályban. A vendégtanulókkal kapcsolatban a közoktatási törvény 1. számú melléklete a normatív hozzájárulás meghatározásakor figyelembe vehető gyermek-, tanulói létszám megállapításának szabályozásakor akképp rendelkezik, hogy a normatív hozzájárulás meghatározásakor a nappali rendszerű iskolai oktatásban azt a tanulót lehet egy tanulóként figyelembe venni, aki az iskolával tanulói jogviszonyban áll; azoknak a tanulóknak a létszámát, akik saját döntésük alapján magántanulók, vagy saját döntésük alapján vendégtanulók – kivéve, ha e törvény alapján közösen szervezik meg több iskola részére a nyelvi előkészítő osztályt – a normatív állami hozzájárulás meghatározásakor nem lehet figyelembe venni. Amennyiben tehát e tanulók vendégtanulók, úgy normatív támogatás nem áll az intézmények rendelkezésére képzésük megvalósításához, tanulói oldalról pedig fizetési kötelezettség nem írható elő. E felvetések kapcsán az államtitkár úrtól tájékoztatást kértünk arról, hogy az állam milyen módon támogatja a vendégtanulók képzését, különös tekintettel arra, hogy az első szakképesítésre való felkészülés az ingyenes szolgáltatások közé tartozik, a vendégtanulói jogviszony létesítése pedig a tanulói jog.

Az államtitkár levelében tájékoztatott, hogy az érintett tanulók vendégtanulói státuszban vannak a művészeti képzést nyújtó intézményekben, azonban a közoktatási törvény nem rendezi a költségtérítési kérdéseket. Ezért az államtitkár jelezte, hogy szükséges a köznevelési törvény végrehajtási rendeleteiben rendezni ezt a kérdést. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 49. §-a már rendelkezik a vendégtanulói jogviszony létesítéséről. Eszerint a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő írásbeli kérelmére az intézmény vezetője engedélyezheti, hogy a tanuló az iskolában oktatottaktól eltérő irányú ismeretek megszerzése céljából másik iskolában elméleti tanítási órán, gyakorlati foglalkozáson vegyen

részt. Ha a tanuló tartós gyógykezelése az iskolába járást nem teszi lehetővé, a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő kérelmére az intézmény vezetője engedélyezheti, hogy – tanulói jogviszonyának fenntartása mellett – tanulmányait a fekvőbeteg-ellátás keretében gyógykezelését biztosító egészségügyi intézményben vagy rehabilitációs intézményben biztosított nevelés-oktatás keretében folytassa. Az alapfokú művészeti iskola tanulója az előírt követelményt – az iskolák közötti megállapodás alapján – a másik alapfokú művészeti iskolában is elsajátíthatja. A fentiek szerint vendég tanulói jogviszony több okból illetve célból létesíthető: az iskolában oktatóktól eltérő irányú ismeretek megszerzése céljából; a tanuló tartós gyógykezelése miatt; alapfokú művészeti iskola tanulójaként. A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 33. § (1) bekezdésének bj) pontja szerint az állami szerv, az állami intézményfenntartó központ, az állami felsőoktatási intézmény, a települési önkormányzat, a nemzetiségi önkormányzat (a települési és a nemzetiség önkormányzat a továbbiakban együtt: önkormányzat) és az önkormányzati társulás által fenntartott köznevelési intézményben térítésmentesen biztosított köznevelési közfeladat általános iskolában és középfokú iskolában a közismereti képzés elsajátítására irányuló vagy a tartós gyógykezelés miatt létesített vendég tanulói jogviszony. Nem térítésmentesen biztosított köznevelési közfeladat tehát az iskolában oktatóktól eltérő irányú ismeretek megszerzése céljából létrejött vendég tanulói jogviszony, mely csoportba az a panaszos gyermekének esete is beletartozik. 35. § (2) bekezdése pedig szabályozza a vendég tanulói jogviszony ellenében szedhető térítési díj fizetésének kötelezettségét. Eszerint a vendég tanulói jogviszony esetén a térítési díj mértéke legfeljebb a szakmai feladatra a tanévkezdéskor számított folyó kiadások egy tanulóra jutó hányadának három–harminc százaléka lehet.

A fentieknek megfelelően 2012. szeptember 1-jétől a térítési díj előírása azon vendég tanulók számára, akik nem tartoznak a 33. § (1) bekezdésének bj) pontjában szabályozott kivételek közé, nem sérti az oktatási jogokat. 2012. szeptember 1-je előtt a térítési díj fizetését a jogszabályok nem tették lehetővé. A fenntartó nyilatkozatában kifejtette, hogy a szakközépiskola igazgatója által a 2011/12. tanévre előírt fizetési kötelezettség kivetésének formáját nem tartotta jogszerűnek. Elképzelése szerint a költségtérítés bevezetése csak a 2012/13. tanévtől - a szülők megfelelő tájékoztatását követően - lehetséges. Amennyiben a fenntartó nyilatkozatának megfelelően járt el, úgy az intézményvezető által elkövetett jogsértést vélhetően orvosolta. Tekintettel arra, hogy eljárásunk nyomán sor került a jogi szabályozás egyértelműsítésére a vendég tanulói jogviszonnyal összefüggésben, ennek következtében a jogsérelem már nem valósulhat meg, az ügyet lezártuk. (6702/2012/OJBIT)

Ebben az évben több olyan panasz is érkezett hozzánk, mely szerint az oktatási intézmény az esetleges károkozás költségeinek fedezésére kauciót szedett a tanulóktól. Tájékoztatást adtunk, hogy a nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 33-34. §-ai határozzák meg, melyek a térítésmentesen biztosított köznevelési feladatok, illetve a térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások. E kötelező érvényű rendelkezésektől eltérni nincs mód, kizárólag a jogszabályban rögzített esetekben szedhető térítési díj. Amennyiben az oktatási intézmény ettől eltérően bármilyen jogcímen a diákoktól, illetve szüleiktől pénzt szed, jogszabálysértően jár el.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy az oktatási intézményben, ahová gyermeke jár, a tavalyi és az idei tanévben is kellett fizetniük 1.000 Ft hozzájárulást, az iskolában a tanév során esetlegesen bekövetkező rongálások helyreállításának fedezésére. Az előző tanévben ezzel összefüggésben azt a tájékoztatást kapták, hogy amennyiben nem történik az iskolában károkozás, a tanév végén visszatérítik a szülőknek a befizetett összegeket. A beadványozó sérelmezte, hogy a tavalyi tanévre befizetett pénzt nem kapták vissza annak ellenére, hogy az intézményben károkozás nem történt, hanem azt a diákönkormányzat elköltötte. (137/2012/OJBIT)

A tanulói károkozásokkal kapcsolatban tájékoztattuk a panaszosokat, hogy a köznevelési törvény 59. § (1)-(2) bekezdései szerint, ha a tanuló tanulmányi kötelezettségeinek teljesítésével összefüggésben a

nevelési-oktatási intézménynek vagy a gyakorlati képzés szervezőjének jogellenesen kárt okoz, a Ptk. szabályai szerint kell helytállnia. Az (1) bekezdésben meghatározott esetben a kártérítés mértéke nem haladhatja meg

- a) gondatlan károkozás esetén a kötelező legkisebb munkabér – a károkozás napján érvényes rendelkezések szerint megállapított – egyhavi összegének ötven százalékát,
- b) ha a tanuló cselekvőképtelen vagy korlátozottan cselekvőképes, szándékos károkozás esetén az okozott kár, legfeljebb azonban a kötelező legkisebb munkabér – a károkozás napján érvényes rendelkezések szerint megállapított – öthavi összegét.

Az előző tanévre vonatkozó rendelkezéseket az ingyenesen és a térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások tekintetében a közoktatási törvény 114-115 §-ai, az okozott kárért történő helytállással összefüggésben a közoktatási törvény 77. §-a rögzítették, a fentiekhez hasonló tartalommal.

A Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény 339. § (1) bekezdése értelmében aki másnak jogellenesen kárt okoz, köteles azt megtéríteni. Mentésül a felelősség alól, ha bizonyítja, hogy úgy járt el, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. E törvényi rendelkezésből egyértelműen következik, hogy kártérítésre kizárólag a károkozó kötelezhető, aki nem okoz kárt, az nem köteles a más által okozottat megtéríteni. Ezért az iskolában a későbbiekben esetlegesen bekövetkező szándékos károkozások, rongálások esetére történő kaució szedése emiatt is aggályos; a kollektív kártérítésre kötelezés minden esetben jogszerűtlen.

Ugyanakkor érthető az a törekvés az intézmény részéről, hogy az okozott károk megtérüljenek. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 61. §-a a következőképpen rendelkezik a károkozásról és annak megtérítéséről. Ha az iskolának, kollégiumnak a tanuló kárt okozott, az igazgató, a kollégium vezetője köteles a károkozás körülményeit megvizsgálni, az okozott kár nagyságát felmérni, és lehetőség szerint a károkozó és a felügyeletét ellátó személyét megállapítani. Ha a vizsgálat megállapítása szerint a kárt az iskola, a kollégium tanulója okozta, a vizsgálat eredményéről a tanulót, kiskorú tanuló esetén szülőjét haladéktalanul tájékoztatni kell. A tájékoztatással egyidejűleg a szülőt fel kell szólítani az köznevelési törvény 59. § (1)–(2) bekezdésében meghatározottak szerint az okozott kár megtérítésére. E rendelkezést az előző tanévben, az akkor hatályban volt, a nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 33. §-a tartalmazta.

A károkozások megelőzésével kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy a köznevelési törvény 25. § (5) bekezdése szerint a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, a nevelés és oktatás egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtéséről. A törvény 4. § 10. pontjában rögzített értelmező rendelkezés szerint a gyermek, tanuló felügyelete a nevelési-oktatási intézményben: a gyermek, tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről való gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a pedagógiai program részeként kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. A pedagógusoknak a felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredően kötelességük, hogy megtegyenek mindent a konfliktusok, rongálások és egyéb problémák megelőzése és megakadályozása érdekében. Ezzel összefüggésben minden ilyen típusú ügyben felmerül a pedagógusok mulasztásának kérdése is azáltal, hogy vagy nem tartózkodtak a helyszínen, vagy a helyszínen tartózkodva nem észlelték és nem akadályozták meg a problémát. Álláspontunk szerint amennyiben az intézményben a pedagógusok megfelelően teljesítik a felügyelettel kapcsolatos kötelességeiket, akkor a rongálásos esetek száma minimálisra szorítható vissza.

A hivatalunkhoz forduló szülők állítása szerint 2011 szeptemberében az osztályfőnök jelezte a szülőknek, hogy minden tanulónak be kell fizetnie 1000 Ft-ot az iskolában a későbbiekben esetlegesen bekövetkező szándékos károkozások, rongálások esetére. Amennyiben az intézményben rongálás történik és az elkövető személyére nem derül fény, a helyreállítás költségét az intézmény az e célra

beszedett pénzből finanszírozza. Be kell fizetniük továbbá a tanulóknak oktatási célokra további 1000 Ft-ot. A szülők tudomása szerint az osztályfőnök ezen összegeket az intézményvezető szóbeli utasítására szedi be félévente. A panaszosok sérelmezik ezen intézkedést, ugyanis több család él igen nehéz anyagi körülmények között, számukra komoly gondot okozott a fenti összegek előteremtése. A szülők sérelmezik továbbá, hogy nem kaptak tájékoztatást arra vonatkozóan, hogy az intézmény milyen módon tervezi feléjük a beszedett pénzzel kapcsolatos elszámolást.

A panasszal érintett intézmény vezetője nyilatkozatában megerősítette a szülői panaszban foglaltakat, miszerint a nevelőtestület egyhangúan elfogadta azt a döntést, hogy az intézmény adminisztratív és kommunikációs kiadásaihoz történő hozzájárulásként évente minden tanuló fizessen be osztálypénzként 1000 Ft-ot, illetve további 1000 Ft-ot pedig az iskolában a későbbiekben esetlegesen bekövetkező szándékos károkozások, rongálások esetére biztosítésként. A döntést az intézmény szülői munkaközösségének vezetője és a diákönkormányzat elnöke 2011. augusztus 30-án tudomásul vette. Ezt követően az igazgató szeptember 1-jén, a tanévnyitó ünnepségen kihirdette a döntést, az osztályfőnökök pedig tájékoztatták a szülőket a pénz befizetésével kapcsolatos tudnivalókról. Az intézmény kiadásaihoz történő hozzájárulással összefüggésben arról tájékoztattott, hogy az intézmény éves költségvetése a rendeltetésszerű működést nem biztosítja, ugyanis az intézménynek számos olyan jellegű kiadása van, amelyre a fenntartó által biztosított költségvetés nem nyújt fedezetet. Így például nehézséget okoz a jogszabályokban rögzített értesítési kötelezettségek teljesítéséhez kapcsolódó postaköltség megfizetése is. Telefonos egyeztetésünket követően azonban az intézményvezető – megértve és elfogadva az általunk képviselt álláspontot – úgy döntött, hogy az intézmény adminisztratív és kommunikációs kiadásaihoz történő hozzájárulás címén beszedett pénzt visszatérítik a tanulóknak. Egyúttal lehetőséget biztosítanak arra, hogy a szülők pénz befizetésével vagy egyéb tárgyi juttatásokkal (pl. fénymásolópapír) önkéntesen hozzájáruljanak az iskola működési kiadásaihoz. Tekintettel arra, hogy az intézmény működési költségeihez történő hozzájárulás a szülői munkaközösségen keresztül történik, az intézmény vezetői és pedagógusai nem szerezhetnek tudomást arról, kik támogatták az iskolát, így nem érheti hátrányt azt a tanulót sem, akinek szülei az intézmény működési költségeihez nem tudnak, vagy nem szeretnének hozzájárulni.

Nyilatkozatában foglaltak szerint az iskolában a későbbiekben esetlegesen bekövetkező szándékos károkozások, rongálások esetére biztosítésként szolgáló kaució azért került bevezetésre, mert a rongálások által okozott károk helyreállítása súlyos pénzügyi terhet jelentett az intézménynek. Korábban ugyanis volt példa arra, hogy egy osztály tanulóinak részvételével rongálás történt, azonban a tettes kilétére nem derült fény, így az intézménynek kellett állnia a helyreállítás költségét. Az ehhez hasonló helyzetek elkerülése érdekében olyan módon került bevezetésre a kaució intézménye, hogy a tanulók minden tanév elején osztálypénzként befizetnek 1000 Ft-ot, amit elkülönítve kezelnek, és amennyiben az adott tanévben nem történik az osztály részvételével rongálás, illetve a rongáló személye kideríthető, akkor a tanulók év végén visszakapják a befizetett összeget, vagy – amennyiben ilyen irányú döntést hoznak – azt osztálypénzként felhasználhatják. Figyelemmel arra, hogy bár az idei évben is történtek károkozások, de a tettesek hamar megkerültek és az okozott kárt megtérítették, álláspontja szerint a kaució intézményének egyértelműen pozitív, visszatartó ereje van. Ezért a kaució szedését az eredeti elképzelésnek megfelelően szeretné a következő években is gyakorlattá tenni.

A rendelkezésünkre álló adatok alapján az alábbi álláspontot alakítottuk ki. Figyelemmel arra, hogy az igazgató nyilatkozatában foglaltak szerint az intézmény működési költségeihez a tanulóknak a jövőben nem kötelező hozzájárulniuk, e tekintetben további vizsgálat folytatását, illetve kezdeményezés megfogalmazását nem tartottuk indokoltnak. A kaució szedésének gyakorlatát azonban nyilatkozatában foglaltak szerint az intézménynek szándékában áll fenntartani. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk az intézményvezetőt a fentieknek megfelelő - beadványa beérkezésekor hatályos - szabályokról, és azzal a kezdeményezéssel fordultunk az igazgatóhoz, hogy intézményvezetői hatáskörében tegye meg a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az általa vezetett nevelési-oktatási intézményben kizárólag a közoktatási törvényben meghatározott esetekben kérjenek térítési díjat a tanulóktól, és ennek megfelelően a kaució szedésének gyakorlatát szüntessék meg. Az igazgató kezdeményezésemet

elfogadta, és annak megfelelően megteszi a szükséges intézkedéseket annak érdekében, hogy az általa vezetett nevelési-oktatási intézményben kizárólag a közoktatási törvényben meghatározott esetekben kérjenek térítési díjat a tanulóktól. Ennek megfelelően a beszedett kaucióval kapcsolatban a tanulókkal a tanév végén elszámolnak, és a következő tanévtől a kaució szedésének gyakorlatát megszüntetik. (9364/2012/OJBIT)

A hivatalunkhoz e témában érkező ügyekből kiderült, hogy az intézményekben különféle jogcímen szednek hozzájárulást az intézmény költségeihez.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, jogszerűen kérnek-e pénzt ún. DSE díj néven gyermeke oktatási intézményében arra hivatkozva, hogy mivel az intézmény nem rendelkezik tornateremmel, a diákoknak edzőterembe kell járniuk. A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 36. § (1) bekezdés b) pontja szerint az állami szerv, az állami intézményfenntartó központ, az állami felsőoktatási intézmény, az önkormányzat és az önkormányzati társulás által fenntartott köznevelési intézményekben tandíj megfizetése mellett igénybe vehető szolgáltatások: a nevelési-oktatási intézményben a pedagógiai programhoz nem kapcsolódó nevelés és oktatás, valamint az ezzel összefüggő más szolgáltatás. A fenti rendelkezések alapján, amennyiben az edzőterem látogatása a testnevelés óra keretében, a pedagógiai program alapján minden tanuló számára kötelező, úgy azt a tanulók részére térítésmentesen kell biztosítani. Amennyiben azonban az nem esik a fenti körbe, akkor a szolgáltatásért térítési díj kérhető, ebben az esetben azonban az edzőterem látogatása és a díj befizetése nem tehető kötelezővé a tanulók számára. (261/2012/OJBIT)

Több esetben adtunk tájékoztatást arról, hogy szedhető-e osztálypénz az oktatási intézményekben. Az osztálypénzzel kapcsolatban az alábbi jogi álláspontot alakítottuk ki. A szülők közösen dönthetnek arról, hogy bizonyos célok érdekében különböző összegeket befizetnek. Ez a döntés azonban minden szülő esetében önkéntes. Ennek a pénznek a kezelésével megbízhatják akár az egyik pedagógust is. A befizetett összegek a befizető szülők közös tulajdonába kerülnek. A polgári jog szabályainak megfelelően tehát az átadott pénzeszközök a szülők tulajdonában maradnak. A szülők megbízzák a pedagógust, hogy azt meghatározott célra fordítsa. A pedagógus önkéntes és ingyenes vállalása alapján közte és a szülők között így létrejön egy polgári jogi jogviszony. A pénzösszegről való elszámolást a szülők kérhetik az általuk megbízott pedagógustól. Mivel az osztálypénz fizetése minden egyes szülő önálló döntése, így nem érheti hátrány azon szülők gyermekeit, akik nem fizetnek osztálypénzt. Az osztálypénz felhasználása történhet olyan célra, amely minden gyermek együttes, közös érdekét szolgálja. Így például felhasználható a terem dekorálására, a pedagógus által munkájához használt anyagok bővítésére, és számos olyan dologra, melynek gyümölcsét a gyermekek közösen élvezik. Ebben az esetben nem éri hátrány azon gyermekeket, akinek családja nem vállalta a befizetést. Felhasználható az osztálypénz olyan formában is, hogy csak azok a gyermekek részesülnek belőle, akiknek a családja hozzájárult az osztálypénzhez. Ez azonban csak úgy képzelhető el, hogy a nem fizető gyermekek jogai ne sérüljenek. Az osztálypénzből vásárolt, egyenként szétosztott jutalomkönyv – ha a szülők megállapodása esetén csak a befizető gyermekek kapják – nem osztható szét oly módon, hogy a nem fizetők is jelen legyenek, és ne kapjanak ajándékot. Ebben az esetben ugyanis ezek a gyermekek családjuk anyagi helyzete miatt olyan helyzetbe kerülnek, mely számukra méltóságsértő, kellemetlen. (55/2012/OJBIT, 22963/2012/OJBIT, 19244/2012/OJBIT)

Egy beadványozó azt sérelmezte, hogy a szülői közösség megszavazta az osztálykirándulásért fizetendő összeg nagyságát. A fentieknek megfelelően a tanítási időben szervezett kirándulás megszervezésénél a törvényi előírás az ingyenesség. Amennyiben a szülők osztálypénzből ki akarják pótolni a kirándulás költségeit, és ezzel megnövelni a tanulmányi kirándulás szervezésének lehetőségeit, úgy azt osztálypénz

befizetésével megtehetik, ám az osztálypénz fizetésénél a fenti szempontokat kell figyelembe venni.
(172/2012/OJBIT)

Mint minden évben, idén is sok kérdés érkezett az ingyenes tankönyvellátással kapcsolatban. A tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény (továbbiakban: Tpr.) 6-7. §-a szerint az éves központi költségvetésről szóló törvényben kell meghatározni az egy tanulóra jutó tankönyvtámogatás összegét. A tankönyvtámogatás összegét – az éves központi költségvetésről szóló törvényben meghatározottak szerint – a fenntartók útján kell eljuttatni az iskolákhoz. A tankönyvtámogatás felhasználható a tanulói tankönyvvásárlás költségeinek átvállalására és csökkentésére, továbbá az iskolai tankönyvrendelés teljesítésére (a továbbiakban együtt: iskolai tankönyvellátás rendje). Az iskolai tankönyvellátás rendjét az iskola igazgatója határozza meg. Az iskola igazgatója döntése előtt felméri, hány tanulónak lehet biztosítani a tankönyvellátást az iskolai könyvtárból, könyvtárszobából történő tankönyvkölcsönzés, a napköziben, tanulószobában elhelyezett tankönyvekhez való hozzáférés útján, továbbá hányan kívánnak használt tankönyvet vásárolni. A felmérés eredményéről az iskola igazgatója tájékoztatja az iskolaszéket, az iskolai szülői szervezetet (közösséget), az iskolai diákönkormányzatot, és kikéri véleményüket a tankönyvtámogatás rendjének meghatározásához. Az iskolának biztosítania kell, hogy a napközis és a tanulószobai foglalkozásokon megfelelő számú tankönyv álljon a tanulók rendelkezésére a tanítási órákra történő felkészüléshez. Az iskola részére tankönyvtámogatás céljára jutó teljes összegnek legalább huszonöt százalékát tankönyv, illetve az iskolában alkalmazott ajánlott és kötelező olvasmányok, elektronikus adathordozón rögzített tananyag, kis példányszámú tankönyv vásárlására kell fordítani. A megvásárolt könyv, tankönyv, elektronikus adathordozón rögzített tananyag az iskola tulajdonába, az iskolai könyvtár, könyvtárszoba állományába kerül. Az iskola igazgatója kezdeményezi a települési önkormányzatnál annak a rászoruló tanulónak a támogatását, akinek a tankönyvellátását az iskolai tankönyvtámogatás rendszere nem tudja megoldani.

Egy beadványozó azt sérelmezte, hogy gyermeke rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, így jár számára a tankönyvtámogatás, ám az intézmény 30 ezer forintot beszedett a tankönyvekre. A tankönyvpiac rendjéről szóló törvény 8. §-a határozza meg, hogy kik jogosultak alanyi jogon tankönyvtámogatásra. Az iskolai tankönyvrendelésnek biztosítania kell, hogy – az iskolától történő tankönyv-kölcsönzés, napköziben, tanulószobában elhelyezett tankönyvek igénybevétele, használt tankönyvek biztosítása, illetőleg tankönyvek megvásárlásához nyújtott pénzügyi támogatás útján – a nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő minden olyan tanuló részére, aki tartósan beteg, a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd, három vagy több kiskorú, illetve eltartott gyermeket nevelő családban él, nagykorú és saját jogán iskoláztatási támogatásra jogosult, vagy rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül a tankönyvek ingyenesen álljanak rendelkezésre (a továbbiakban: normatív kedvezmény). A gyermekvédelmi gondoskodásban részesülő – nevelőszülőnél, gyermekotthonban vagy más bentlakásos intézményben nevelkedő – ideiglenes hatállyal elhelyezett, átmeneti vagy tartós nevelésbe vett tanuló után nem vehető igénybe a normatív kedvezmény. Abban a kérdésben, hogy a normatív kedvezményre való jogosultság elbírálásánál kit kell tartósan beteg, súlyosan fogyatékos, három- vagy többgyermekes családban élő, nagykorú és saját jogán iskoláztatási támogatásra jogosultnak tekinteni – kivéve, ha az iskoláztatási támogatásra való jogosultság a legmagasabb életkor elérése miatt szűnt meg – a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény II. fejezetében, sajátos nevelési igényűnek tekinteni, az Nkt. 4. § 23. pontjában foglaltakat kell alkalmazni. A meghatározott normatív kedvezményre és a normatív kedvezmény körébe nem tartozó

kedvezményre vonatkozó igényt jogszabályban meghatározott igénylőlapra kell bejelenteni. Az igénylő a jogosulatlanul igénybe vett kedvezményért jogszabályban meghatározott módon felel.

A kérelmet jogszabályban meghatározott igénylőlapra kell bejelenteni. A tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről szóló 23/2004. (VIII. 27.) OM rendelet 22. § (1) bekezdése szerint az iskola minden év november 15-éig köteles felmérni, hogy hány tanuló kíván az iskolától - a következő tanítási évben - tankönyvet kölcsönözni, hány könyvre van szükség a napközis, illetve a tanulószobai foglalkozásokon, illetve hányan kívánnak használt tankönyvet vásárolni. E felmérés során tájékoztatnia kell a szülőket arról, hogy a tankönyvpiac rendjéről szóló törvény 8. §-ának (4) bekezdése alapján kik jogosultak normatív kedvezményre, továbbá arról, ha az iskolának lehetősége van további kedvezmény nyújtására, és hogy mely feltételek esetén lehet azt igénybe venni. Az iskolába belépő új osztályok tanulói esetében a felmérést a beiratkozás napjáig kell elvégezni. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 4/A. § (1) bekezdés d) pontja alapján a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni egyéb jogszabályban meghatározottakon túlmenően a nem alanyi jogon járó tankönyvtámogatás elvét és az elosztás rendjét.

A normatív és a normatív kedvezmény körébe nem tartozó kedvezményre vonatkozó kérelmet is a 23/2004. (VIII. 27.) OM rendeletben meghatározott igénylőlapra, az iskola által meghatározott időben kell bejelenteni. Továbbá az igénylőlap benyújtásával egyidejűleg be kell mutatni a normatív kedvezményre való jogosultságot igazoló iratot. A bemutatás tényét az iskola rávezeti az igénylőlapra. Az igénybejelentés időpontjáról az iskola az igénybejelentési határidő előtt legalább tizenöt nappal korábban, írásban köteles értesíteni minden tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt. Az iskola által az igénybejelentésre meghatározott határidő jogvesztő, ha a tanuló, kiskorú tanuló esetén a szülő az értesítés ellenére nem élt az igénybejelentés jogával. Ez a rendelkezés nem alkalmazható, ha az igényjogosultság az igénybejelentésre megadott időpont eltelte után állt be. Ha az igényjogosultság a tanulói tankönyvvásárláshoz nyújtott normatív hozzájárulás igénylését követő időpont után áll be - beleértve az iskolaváltást is - az iskola a tankönyvek kölcsönzésével, a napköziben, tanulószobán elhelyezett tankönyvek rendelkezésre bocsátásával teljesítheti az igényt. Az iskola a normatív kedvezmények kielégítését követően a benyújtott további igényeket a rendelkezésre álló tárgyévi tankönyv-támogatási keret, valamint a könyvtári tankönyvkészlet figyelembevételével a házirendben meghatározott módon bírálja el (nem alanyi jogon járó tankönyvtámogatás).

A normatív támogatáshoz rendelkezésre álló összeget a mindenkori költségvetési törvény szabályozza. A Magyarország 2012. évi központi költségvetéséről szóló 2011. évi CLXXXVIII. törvény 8. melléklete rendelkezik a települési önkormányzatok normatív, kötött felhasználású támogatásairól, köztük a tanulók ingyenes tankönyvellátásának támogatásáról. Eszerint:

ELŐIRÁNYZAT: 5 649,9 millió forint

FAJLAGOS ÖSSZEG: 12 000 forint/fő/év

A támogatást igénybe veheti a települési önkormányzat a Közokt. tv. 10. § (4) bekezdése, továbbá a tankönyvpiac rendjéről szóló 2001. évi XXXVII. törvény 8. § (4) bekezdése alapján – az 1-13. évfolyamokon, a szakiskola 9-10. évfolyamán és a szakképzési évfolyamokon – nappali rendszerű oktatásban részt vevő, ingyenes tankönyvellátásra jogosult iskolai tanulók ingyenes tankönyvellátásához a 2012/2013. tanévi nyitó (október 1-jei) közoktatási statisztikai állapotra becsült létszáma alapján.

A támogatás egy tanuló után egy jogcímen igényelhető. A tanulói tankönyvtámogatások megállapításához figyelembe kell venni a 23/2004. (VIII. 27.) OM rendelet 22. §-ának előírásait is. A támogatással való elszámolás a 2012/2013. tanévi nyitó (október 1-jei) tényleges közoktatási statisztikai létszámból, az ingyenes tankönyv-ellátásra jogosultak száma alapján történik. A támogatás folyósítása augusztus hónapban az államháztartásról szóló jogszabályokban meghatározott időpontig történik.

A fentiek alapján a tankönyvpiac rendjéről szóló törvényben meghatározott kör ingyenes tankönyvellátásra jogosult. E tanulók számára biztosítani kell a tankönyvek összességéhez való ingyenes hozzájutást, a jogszabályban meghatározott valamely módon. A költségvetési törvényben

meghatározott összeg az intézmények számára az állam által biztosított összeg, ami nem jelenti azt, hogy ha az adott intézményben ennél többre kerül egy tanuló tankönyvellátása, akkor a fennmaradó részt a szülőnek kellene állnia. Az ingyenes tankönyvtámogatás definíciójával ez fogalmilag ellentétes lenne. Minden egyes intézményben az iskola pedagógusai, szakmai munkaközösségei nagy szabadsággal bírnak a tanulók által használt tankönyvek kiválasztásánál. Az intézmény vezetője viszont felelős azért, hogy az iskola biztosítani tudja az arra jogosultak részére, hogy a pedagógusok által választott tankönyvek ingyenes álljanak rendelkezésükre. (153/2012/OJBIT)

Több olyan beadvány is érkezett idén hivatalunkhoz, arról kérték állásfoglalásunkat, az ingyenes tankönyvellátásra jogosultaknak kell-e fizetniük a munkafüzetekért, vagy a munkafüzetek is ingyenesen megilletik a normatív kedvezményekre jogosultakat.

A jogszabályok alapján a munkafüzet is tankönyvnek minősül. A Tpr. 28. § (1) bekezdés d) pontja szerint e törvény alkalmazásában tankönyv az a könyv, amelyet jogszabályban meghatározottak szerint tankönyvvé nyilvánítottak, továbbá az, amelyet az oktatásért felelős miniszter nyilvános pályázat keretében kiválasztott, tankönyvvé nyilvánítható a szótár, a szöveggyűjtemény, az atlasz, a kislexikon. A tankönyvvé nyilvánítás, a tankönyvtámogatás, valamint az iskolai tankönyvellátás rendjéről szóló 23/2004. (VIII. 27.) OM rendelet 26/C. § b) pontja alapján pedig e rendelet alkalmazásában munkafüzet az a szerzői jogi védelem alá eső, nyomtatott formában megjelentetett vagy elektronikus formában rögzített és az e rendeletben meghatározottak szerint tankönyvvé nyilvánított kiadvány, amely alkalmas egy vagy több meghatározott tankönyv tananyagának gyakoroltására, elsajátítására, alkalmaztatására. A fenti jogszabályi rendelkezések alapján álláspontunk szerint az ingyenesség követelménye a hivatalos tankönyvjegyzékben szereplő munkafüzetekre is fennáll. Az előbbieken alapján ugyanis a hivatalos tankönyvjegyzékben szereplő munkafüzet is tankönyvnek minősül, így arra a Tpr. rendelkezéseit alkalmazni kell. (154/2012/OJBIT, 144/2012/OJBIT)

Egy szülő azzal összefüggésben kért tájékoztatást, hogy jár-e támogatott tankönyv az alsó tagozatos sajátos nevelési igényű magántanulónak. Tájékoztattuk, hogy amennyiben gyermeke a fent ismertetett jogszabályban foglalt feltételeknek megfelel, ez esetben jogosult az ingyen tankönyvre. A magántanulói státusz az ingyen tankönyvre való jogosultságot nem érinti. (9438/2012/OJBIT)

Egy szülő beadványában arról érdeklődött, hogy van-e valamilyen maximált ár az iskolai tankönyveket illetően.

A köznevelési törvény 63. § (1) c) pontja szerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy a helyi tanterv alapján, a szakmai munkaközösség véleményének kikérésével megválassza az alkalmazott tankönyveket, tanulmányi segédleteket, taneszközöket, ruházati és más felszereléseket. E törvény 9. § (3) bekezdése alapján pedig a szülőket az iskola a megelőző tanítási év végén tájékoztatja azokról a tankönyvekről, tanulmányi segédletekről, taneszközökről, ruházati és más felszerelésekről, amelyekre a következő tanévben a nevelő és oktató munkához szükség lesz, valamint az iskolától kölcsönözhető tankönyvekről, taneszközökről és más felszerelésekről, továbbá arról is, hogy az iskola milyen segítséget tud nyújtani a szülői kiadások csökkentéséhez. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 7. § (1) bekezdésének bc) pontja kimondja, hogy az iskola pedagógiai programja meghatározza az iskola helyi tantervét, ennek keretén belül az oktatásban alkalmazható tankönyvek, tanulmányi segédletek és taneszközök kiválasztásának elveit, figyelembe véve a tankönyv térítésmentes igénybevétele biztosításának kötelezettségét. A fentiek alapján a tankönyvek kiválasztásánál az intézményt nem köti maximált ár. Minden egyes intézményben az iskola pedagógusai, szakmai munkaközösségei nagy szabadsággal bírnak a tanulók által használt tankönyvek kiválasztásánál. Az

intézmény vezetője viszont felelős azért, hogy az iskola biztosítani tudja az arra jogosultak részére, hogy a pedagógusok által választott tankönyvek ingyenes álljanak rendelkezésükre. (98/2012/OJBIT)

Beadványában egy szülő a háromgyermekes családokra vonatkozó ingyenes tankönyvellátással kapcsolatban kért tájékoztatást. Fenti rendelkezések értelmében tehát, amennyiben a szülő akár a bérjegyzékkel, akár a pénzintézeti számlakivonattal, akár a postai igazolószelvényvel igazolni tudja, hogy a három- vagy többgyermekes családok esetére gyermekenként megállapított összegű családi pótlékot folyósítanak részére, akkor a közoktatási intézményben tanulmányokat folytató tanuló után jogosult a normatív kedvezmény igénybe vételére. (25008/2012/OJBIT)

Minden évben számos panasz érkezik hivatalunkhoz az óvodai felvétellel kapcsolatban. A köznevelési törvény hatálybalépését követően a jogi környezet módosult, ám a közoktatási törvény és a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban Gyvt.) egyes részei hatályban maradtak. A közoktatási törvény 24. § (2) bekezdése kimondja, hogy az óvoda a gyermek hároméves korától ellátja – a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló törvényben meghatározottak szerint – a gyermek napközbeni ellátásával összefüggő feladatokat is.

A Gyvt. 41. § (1) bekezdése szerint a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerő-piaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama lehetőleg a szülő munkarendjéhez igazodik.

Az óvodai felvétellel kapcsolatban korábban kialakított állásfoglalásunk alapját a közoktatási törvény 65. § (2) bekezdésének azon rendelkezése jelentette, mely szerint a kötelező felvételt biztosító óvoda – ha a gyermek betöltötte a harmadik életévét – nem tagadhatja meg annak a gyermeknek a felvételét, aki a Gyvt. fenti 41. §-a alapján jogosult a gyermek napközbeni ellátásának igénybevételére.

Jelen hatályos szabályozás ezen utalást nem tartalmazza, sem más olyan szabályt, amely rendelkezne arról, hogy öt éves kor előtt a munkavégzés miatt a napközbeni ellátást biztosítani nem tudó szülők gyermekét az óvoda köteles lenne felvenni.

2014. szeptember 1-jétől ismét módosulnak az óvodai ellátási kötelezettségre vonatkozó szabályok. Ettől a naptól hatályba lép a köznevelési törvény 8. § (2) bekezdése, miszerint a gyermek abban az évben, amelynek augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betölti, a nevelési év kezdő napjától legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson vesz részt. A jegyző – az egyházi és magán fenntartású intézmények esetében a fenntartó – a szülő kérelmére és az óvodavezető, valamint a védőnő egyetértésével, a gyermek jogos érdekét szem előtt tartva, az ötödik életév betöltéséig felmentést adhat a kötelező óvodai nevelésben való részvétel alól, ha a gyermek családi körülményei, képességeinek kibontakoztatása, sajátos helyzete indokolja.

A fentiek alapján jelenleg átmeneti helyzet érvényesül a jogi szabályozás terén, ami alapján hivatalunk álláspontját is módosítani kellett az óvodai felvétellel kapcsolatban.

Az Oktatási Jogok Biztosa Hivatalába érkezett beadvány azon 3. életévüket elért gyermekek óvodai felvétele kapcsán kérte állásfoglalásunkat, akiknek szülei munkavégzésük miatt nem tudják biztosítani napközbeni ellátásukat. A fentieknek megfelelően a köznevelési törvény hatályba lépését követően, ám 2014. szeptember 1-je előtt az 5 éves kort be nem töltött gyermekek kötelező óvodai felvétele nem biztosított, így előfordulhat, hogy a munkavállaló szülők gyermekének felvételi kérelmét a kötelező felvételt biztosító óvoda elutasítja.

Hivatalunk a Köznevelés-irányítási Főosztály álláspontjának megismerését követően az alábbi állásfoglalásról tájékoztatta a szülőt. Az óvodai nevelés megszervezése a köznevelési intézménystruktúra átalakításával is a települési önkormányzatok kötelező feladata maradt. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdése szerint a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatok különösen az óvodai ellátás.

A köznevelési törvény 49. §-a értelmében az óvodai felvétel, átvétel jelentkezés alapján történik. Az óvodába a gyermek – e törvényben foglalt kivétellel – harmadik életévének betöltése után vehető fel. A szülő gyermeke óvodai felvételét, átvételét bármikor kérheti, a gyermekek felvétele folyamatos. A gyermeket elsősorban abba az óvodába kell felvenni, átvenni, amelynek körzetében lakik vagy ahol szülője dolgozik. A felvételtől, átvételtől az óvoda vezetője dönt. Ha a jelentkezők száma meghaladja a felvehető gyermekek számát, az óvodavezető, amennyiben az óvoda fenntartója több óvodát tart fenn, az óvoda fenntartója bizottságot szervez, amely javaslatot tesz a felvételre. A települési önkormányzat közlése az óvoda felvételi körzetét, valamint az óvoda nyitva tartásának rendjét. Az óvoda köteles felvenni, átvenni azt a gyermeket, aki köteles óvodába járni, ha lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító óvoda). E rendelkezések értelmében gyermeke jelentkezését, mivel még nem köteles óvodába járni, a körzeti óvoda elutasíthatja. Ugyanakkor az önkormányzat fent bemutatott kötelezettsége értelmében javasoltuk, hogy amennyiben gyermeke nem nyer felvételt óvodai elhelyezésre, úgy kérje a gyermeke lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes önkormányzat segítségét gyermeke óvodai ellátásához.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy 2014. szeptember 1-jén hatályba lép a köznevelési törvény 8. § (2) bekezdése, mely szerint az augusztus 31. napjáig a harmadik életévét betöltött gyermekek kötelesek legalább napi négy órában óvodai foglalkozáson részt venni. Ez a rendelkezés két kötelezettséget von maga után: a települési önkormányzat kötelezetté válik arra, hogy valamennyi harmadik életévét betöltött gyermek részére biztosítsa a lakóhelye szerinti körzeti óvodában a férőhelyet, továbbá a gyermek a harmadik életév betöltésével kötelezetté válik a napi négy órai óvodai nevelésben való részvételre, amelynek teljesüléséért a szülő felel. (274/2012/OJBIT)

Több esetben jelezték szülők, hogy az óvodai felvételt nyert gyermeküket ebéd után haza kell vinniük az intézményből, mert az édesanya nem dolgozik.

Tájékoztattuk a hozzánk fordulókat, hogy abban az esetben, ha egy gyermek felvételt nyert egy óvodába, a jogszabály nem tulajdonít jelentőséget annak, hogy a napközbeni ellátása egyébként biztosított lenne, vagy sem. Nem tehető tehát különbség az óvodai ellátás tartama vonatkozásában az óvodába járó gyermekek között aszerint, hogy a szülők dolgoznak vagy bármely okból nem. (12/2012/OJBIT, 120/2012/OJBIT)

Az óvodai ellátás vége, a tankötelezettség kezdete szintén visszatérő kérdésként jelentkezik hivatalunknál.

Egy hozzánk forduló szülő szerette volna, ha 2006 őszén született gyermeke iskolába menne a 2012/2013. tanévben. Az óvoda ezt nem támogatta, és a Nevelési Tanácsadóba küldték a gyermeket, ahol megállapították, hogy nem érte el a gyermek az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, így további egy évig marad az óvodai ellátás keretei között. A szülő ezt sérelmesnek tartotta, és a hivatalunk

állásfoglalását kérte. Azzal kapcsolatban érdeklődött, hogy a nevelési tanácsadó véleménye ellenére az iskola igazgatója felveheti-e gyermekét. Akár oly módon is elkezdene az iskolát, ha magántanulóként létesítenének tanulói jogviszonyt. A közoktatási törvény fenti szabályainak ismertetésével tájékoztattuk, hogy alapesetben az óvoda igazolja az iskolaérettség meglétét vagy javasolja a gyermek óvodai nevelésben való további részvételét. Amennyiben azonban az iskolába lépéshez szükséges fejlettség megléte kapcsán kétség vagy vita merülne fel, ez esetben a kérdés eldöntése érdekében az óvoda javasolja a szülőnek a gyermek nevelési tanácsadón vagy sajátos nevelési igényű gyermek esetén a szakértői és rehabilitációs bizottság általi vizsgálaton való részvételt. A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet a 12. § (3) bekezdése szerint, ha a szakvélemény azt állapítja meg, hogy a gyermek az iskolába lépéshez szükséges érettséget nem érte el, óvodai nevelésben kell részt vennie, amelyről értesíti a szülőt, és az illetékes jegyzőt is. Amennyiben a szülő a véleményben foglaltakkal nem ért egyet, ez esetben lehetősége van jogorvoslással élni. A szakvéleményben foglaltak megváltoztatását kezdeményezheti a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes községi, városi, megyei jogú városi, fővárosi kerületi önkormányzat jegyzőjénél. A jegyző eljárásával szemben pedig a rendelet 34. § (5) bekezdése alapján a jegyző határozata ellen benyújtott fellebbezés alapján induló eljárásban szakértőként az Oktatási Hivatal jár el. A fentiek alapján tehát gyermeke csak abban az esetben mehet iskolába, ha a fent ismertetett eljárás során megállapítják, hogy elérte az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget. Ha erről nem rendelkezik megfelelő igazolással, úgy az intézményvezető nem veheti fel iskolába. Nem lehet magántanuló sem, hiszen a tanulói jogviszony létesítésének feltétele, hogy rendelkezzen ezen igazolással. Továbbá a magántanulóság a tankötelezettség teljesítésének egy módja, így amennyiben a tankötelezettség az iskolába lépéshez szükséges fejlettség hiánya miatt nem áll be, úgy magántanuló sem lehet a gyermek. (23014/2012/OJBIT)

Egy másik beadványban épp ellenkező volt a helyzet.

A szülő arról érdeklődött, hogy maradhat-e 8 éves koráig óvodában az a kisgyermek, aki 2005. augusztusban született, és akinél enyhe fokú értelmi fogyatékoságot állapítottak meg. A közoktatási törvény 6. § (2) bekezdése szerint a gyermek, ha eléri az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget, legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tanköteleessé válik. A tankötelezettség kezdete annál a gyermeknél eshet a nyolcadik életévre, aki augusztus 31. utáni időpontban született. A 24. § (5) bekezdése szerint a gyermek utoljára abban az évben kezdhet óvodai nevelési évet, amelyben a hetedik életévét betölti. Abban az évben, amelyben a gyermek a hetedik életévét betölti, akkor kezdhet újabb nevelési évet az óvodában, ha augusztus 31. után született, és a nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság javasolja, hogy még egy nevelési évig maradjon az óvodában. A nevelési tanácsadó vagy a szakértői és rehabilitációs bizottság ilyen javaslatot a szülő kérésére és az óvoda nevelőtestületének egyetértésével tehet. A nevelőtestület egyetértését a nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság a gyermek, tanuló vizsgálatának megkezdése előtt szerzi be. A nevelési tanácsadó, illetve a szakértői és rehabilitációs bizottság – szakvéleményének megküldésével – értesíti a lakóhely, ennek hiányában a tartózkodási hely szerint illetékes jegyzőt, ha javasolja, hogy a gyermek további egy évig óvodai nevelésben vegyen részt. A közoktatási törvény fent ismertetett szabályai szerint a tankötelezettség kezdete egészen 8 éves korig kitolható, ám azzal a megszorító feltétellel, hogy a gyermek augusztus 31. utáni időpontban szülessen. Ellenkező esetben a gyermek tanköteles lesz. (16501/2012/OJBIT)

A közoktatási törvény 13. § (1) bekezdése szerint a szülőt megilleti a nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga. A nevelési, nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga alapján gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A köznevelési törvény 72. § (2) bekezdésének megfogalmazásában a szülő gyermeke adottságainak, képességeinek,

érdeklődésének megfelelően, saját vallási, világnézeti meggyőződésére, nemzetiségi hovatartozására tekintettel szabadon választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A gyermek – ha nem cselekvőképtelen – tizennegyedik életévének betöltésétől a szülő ezt a jogát gyermekével közösen gyakorolhatja. A szabad iskolaválasztás joga azonban a lehetőségek által körülvetett jogosultság, csak a lehetőségekhez mérten tudják a szülők gyakorolni. Hiszen továbbra is változatlan maradt az a szabály, hogy a felvételtől, átvételtől az igazgató dönt, valamint nem változott meg a rendelkezés sem, hogy felvételi kötelezettsége csak a kötelező felvételt biztosító iskolának van az illetékességi területén lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező gyermekek, tanulók irányában.

Egy szülő azt sérelmezte beadványában, hogy egy iskola nem veszi át gyermekét. A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdésének n) pontja kimondja, hogy a tanuló joga különösen, hogy kérje az átvételét másik nevelési-oktatási intézménybe. Az 53. § (2) bekezdés a) pontja alapján ha a tanulót másik iskola átvette, az átvétel napján a tanulói jogviszony megszűnik. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 23. § (6) bekezdése kimondja, hogy a tanuló átvételére a tanítási év során bármikor lehetőség van. A köznevelési törvény 50. § (6) bekezdése szerint az általános iskola köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, akinek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található (a továbbiakban: kötelező felvételt biztosító iskola). A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet - a beadvány vizsgálatakor hatályban lévő - 24. § (4) bekezdése kiterjeszti a kötelező felvételt biztosító intézményekről szóló rendelkezést a középfokú intézményekre is, miszerint a fenntartó szakiskolát és középiskolát is kijelölhet kötelező felvételt biztosító iskolának. A fentiek alapján tehát amennyiben gyermeke a kötelező felvételt biztosító intézménybe kéri átvételét, úgy az intézményvezető nem utasíthatja el a jelentkezését. Egyéb esetben a tanuló kérheti átvételét egy másik intézménybe, az átvételről a fogadó iskola igazgatója hoz döntést. (163/2012/OJBIT)

A szabad intézményválasztással összefüggő tájékoztatást adtunk a 12955/2012/OJBIT, 678/2011/OJBIT, 13674/2012/OJBIT számú ügyekben.

Egy szülő szerint a településükön lévő iskola sorsa bizonytalan, ezért elhatározásuk szerint egy másik település iskolájába íratnák be első osztályba gyermeküket. Az intézményvezető ígéretet tett a gyermek felvételére, ám azt kérte, hogy a szülő egyeztessen a saját települése polgármesterével. Ezen egyeztetés során a polgármester nem járult hozzá az átjelentkezéshez, a választott iskola igazgatója elé olyan ultimátumot állítottak, melyet nem tud teljesíteni, így a panaszos gyermekét nem fogja tudni felvenni. Ezen eljárás jogszerűségéről érdeklődött a szülő. A szabad intézményválasztás jogára vonatkozó rendelkezésekből következik, hogy a szülők szabadon választhatnak iskolát gyermeküknek, tanulók felvételéről az intézmény igazgatója dönt, a kötelező felvétel eseteit pedig a törvény szabályozza. A jogszabály tehát nem a fenntartó számára, hanem az iskola vezetője számára biztosítja a tanulók felvételéről való döntési jogosultságot. A szülőnek iskolaválasztási jogosultságának gyakorlásakor, valamint gyermeke felvételi kérelmének a választott iskolába beadásakor nem kötelessége, hogy bármely önkormányzattal egyeztessen. Döntését szabadon hozza meg, ahogyan a választott iskola vezetője is önállóan dönt a felvételtől – a közoktatási törvény rendelkezése szerint. Amennyiben döntése elutasító, úgy a szülő gyermekét a lakóhely szerint kötelező felvételt biztosító iskolába írathatja be, mely jelentkezését nem utasíthatja el. Az intézményvezető döntésével szemben pedig lehetősége van jogorvoslatra. (13495/2012/OJBIT)

A jogszabályok – a közoktatási törvény csakúgy, mint a köznevelési törvény – meghatározzák a kötelező felvételt biztosító iskola intézményét. Eszerint az általános iskola köteles felvenni, átvenni azt a tanköteles tanulót, akinek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található. Mindez azt jelenti, hogy a szülők szabadon választhatnak iskolát gyermeküknek, tanulók felvételéről az intézmény igazgatója dönt, a kötelező felvétel eseteit

pedig a törvény szabályozza. Az intézmény nem utasíthatja el a tanuló jelentkezését akkor, ha annak lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye az intézmény körzetében található. Amennyiben azonban nem a körzetes intézménybe jelentkezik a tanuló, úgy a felvételt az intézményvezető dönt.

Beadványában egy szülő gyermeke felvételi kérelmének elutasítását sérelmezte. Elmondása szerint két nagyobbik gyermeke adott település iskolájába jár, ám harmadik gyermekét az intézmény nem vette fel, mivel családjuk elköltözött a településről, így a gyermek nem az intézmény körzetében lakik. A fentieknek megfelelő tájékoztatást adtunk a szülőnek. (20/2012/OJBIT)

A kötelező felvételt biztosító iskolával, illetve a felvétellel összefüggő tájékoztatást adtunk a 25548/2012/OJBIT számú ügyben is.

A köznevelési törvény 50. §-a szerint általános iskolában felvételi vizsga nem szervezhető. Középiskolában központi írásbeli felvételi vizsga szervezhető. Helyi felvételi vizsga csak központi írásbeli vizsga mellett, ahhoz kapcsolódva, és csak abban az esetben szervezhető, amennyiben a felvételi évet megelőző három év átlagában a jelentkezők száma több mint kétszeresen meghaladja a felvehető tanulók számát.

Egy beadványozó a 8. osztályos felvételi vizsga megszervezésével, feladatsorával kapcsolatos kifogásait jelezte hivatalunk felé. Úgy vélte, a központi írásbeli feladatsor nem felel meg egy 10 éves gyermek életkori sajátosságainak, tudásszintjének felmérésére. Beadványa kapcsán tájékoztatást kértünk az Oktatási Hivaltól, melynek közoktatási elnökhelyettese tájékoztatta hivatalunkat a felvételi vizsga megszervezésével kapcsolatos szempontokról. A rendelkezésünkre álló információk alapján a következő álláspontot alakítottuk ki. A 6 vagy 8 évfolyamos gimnáziumokba felvételiző legtehetségesebb tanulóktól elvárható, hogy a kompetenciaalapú oktatás eredményeként már minden lehetséges esetben, bármilyen tantárgy vonatkozásában képesek legyenek alkalmazni a megszerzett tudást. A feladatsorok összeállítói szélesebb szakmai összefüggéseket is figyelembe vettek munkájuk során. A tanítási gyakorlatban a szövegek értelmezése/értése más tantárgyak tanulása során is nehézséget okoz a tanulók többségének, egyrészt a feladatutasítások, másrészt a szöveges feladatok megoldása területén. Gyakran vetődik fel a kérdés - különösen hibás megoldás esetén - hogy a szöveget vagy a szövegben rejlő összefüggést/összefüggéseket nem érti a diák. Több feladatban nem is lehet szétválasztani az anyanyelvi vagy pl. a matematikai kompetenciákat. A feladatkészítő bizottságoknak a középiskolák igényeit és a felvételi vizsgajellegének követelményeit is figyelembe kell venniük a feladatlapok elkészítésekor. Lehetőleg olyan feladatsorokat kell összeállítaniuk, amelyek megfelelő differenciálást/szórást biztosítanak a felvételizők között, és ezzel a diákok közötti rangsor felállítását segítik/szolgálik (minden teljesítmény-tartományban). A 6 vagy 8 évfolyamos gimnáziumokba többségében nagyon jó képességű gyerekek jelentkeznek (a korosztályuk 4-5 %-a), ezért néhány részfeladat olyan nehézségű, amely lehetőséget biztosít a legjobbak közötti 1-2 pontos differenciálásra is. A központi, egységes írásbeliken mindenkinek ugyanazokat a feladatokat kell megoldania, így – bár természetesen kinek-kinek egy adott feladat más nehézségűnek számíthat – összességében, ebből a szempontból azonos feltételekkel „versenyeznek”, egyenlő eséllyel mérettetnek meg ezen a felvételi vizsgán, így az oktatási jogok megsértését nem állapítottuk meg. (6366/2012/OJBIT)

A kollégiumi felvétel kapcsán a jogszabály több eltérést tartalmaz a fentiekhez képest. Egyik lényeges különbség, hogy a kollégiumi felvétel 1 évre szól, és évente újra kell a jelentkezést ismételni. Így a felvételtől való döntés során több lehetőség van arra, hogy a tanuló viselkedését értékeljék az intézmény belső szabályainak figyelembe vételével. A közoktatási

törvény 68. §-ának a felvételi kérelmet elutasító döntés megszületése idején hatályos állapota szerint a tanuló az iskola útján vagy közvetlenül kérheti kollégiumi felvételét, illetve externátusi elhelyezését. Az önálló kollégiumba való felvételtől a kollégium igazgatója, a nem önálló kollégiumba való felvételtől pedig a kollégium vezetőjének egyetértésével az iskola igazgatója dönt. (A gyámhatóság kezdeményezésére a tanulót fel kell venni a kollégiumba. Fel kell venni a kollégiumba azt a nappali rendszerű iskolai oktatásban részt vevő tanulót, akinek az intézeti elhelyezése nagykorúság miatt szűnt meg.) A kollégiumi felvétel, externátusi elhelyezés a fentebb meghatározott esetben a tanulói jogviszony fennállásáig, egyébként egy tanévre szól. A 75. § szerint pedig alapesetben a tanuló kollégiumi tagsága megszűnik a tanév végén. A jelenleg hatályos köznevelési törvény hasonló szabályokat tartalmaz a kollégiumba történő felvétellel kapcsolatban.

A panaszos gyermekének kollégiumi felvételi kérelmét az intézmény elutasította, mert egy első félévben lezajlott fegyelmi eljárás során kiszabott büntetés miatt a minősítése „hanyag” volt az első, majd a második félév végén is. A felvételi döntésről való mérlegelés során az érintett intézmény szervezeti és működési szabályzata szerint a nevelési követelményeknek való megfelelést, a tanuló minősítését, valamint a tanuló szociális helyzetét értékeli. Álláspontunk szerint az, hogy a fegyelmi eljárás következtében a második féléves minősítése is hanyag lett, nem sérti gyermeke oktatási jogait. A felvételi kérelem elbírálása során a tanuló egész éves magatartását bírálja el a döntést hozó. Az elkövetett köteleességszegő cselekmény végigkíséri a tanév során, akárcsak a tanulmányi eredménye, amely adott esetben a felvételinél ismételt mérlegre kerül. Így például egy kevésbé eredményes 7. évfolyamos tanulmányi eredmény a középiskolai felvétel elutasításához vezethet. A rendelkezésre álló dokumentumokból az derült ki, hogy a kollégiumban rendelkezésre álló 52 fiú férőhelyre 61 jelentkező nyújtott be felvételi kérelmet, így döntést kellett hozni 9 tanuló kérelmének elutasításáról. Tekintettel arra, hogy a felvételi kérelem elutasításának oka helyhiány volt, és a mérlegelés során figyelembe vett minősítés hanyag volt, a rendelkezésemre álló adatok alapján az oktatási jogok sérelmét nem állapítottuk meg. (90/2012/OJBIT)

A köznevelési törvény rendelkezése szerint az intézménybe történő felvételt követően a tanulói jogviszony a beiratás napján jön létre. Gondot okozhat, hogy a tanulónak személyesen kell-e részt venni a beiratáskor, ha esetlegesen nem tud megjelenni, az eredményezheti-e a tanulói jogviszony létrejöttének elmaradását.

Egy pedagógus arról érdeklődött, hogy a középiskolába beiratkozni szándékozó tanulóknak személyesen kell-e beiratkozni. Tájékoztatuk, hogy a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 17. § (3) bekezdése szerint a középiskolában és a szakiskolában a tanuló beiratkozásához be kell mutatni a tanuló személyi igazolványát vagy születési anyakönyvi kivonatát, és az elvégzett iskolai évfolyamokat tanúsító bizonyítványokat; továbbá a szakképző évfolyamra történő beiratkozásakor a megfelelő iskolai előképzettséget igazoló bizonyítványt, szükség esetén az egészségügyi, pályaképzési szakvéleményt. A rendelet 8. számú melléklete tartalmazza továbbá a középfokú iskolákba történő jelentkezés rendjéről és a felvételi eljárás szabályairól szóló szabályokat. A fenti rendelkezések között nem szerepel arra vonatkozó előírás, hogy a tanulónak meg kell jelenni akkor, mikor törvényes képviselője eljár helyette és nevében. (19176/2012/OJBIT)

A jogszabályok – a közoktatási és a köznevelési törvény is - a tankötelezettség teljesítésének kétféle módját szabályozzák. A köznevelési törvény 45. § (5) bekezdése szerint a tankötelezettség iskolába járással, vagy ha az a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából nem hátrányos, a szülő kérelmére magántanulóként teljesíthető. Speciális esete a magántanulói jogviszony keletkezésének, amikor ezt sajátos nevelési igényére tekintettel javasolja a hatáskörrel rendelkező szerv.

Egy szülő sajátos nevelési igényű gyermeke magántanulói jogviszonyával kapcsolatban fejtette ki kifogásait. Arról kérte állásfoglalásunkat, hogy jogszerű-e az iskola eljárása, ha a szakértői bizottság javaslata ellenére nem engedélyezi gyermeke magántanulói jogviszonyát. A gyermeke azonban állapota folytán nem tud iskolába járni, így mulasztott óráinak száma folyamatosan nő. Tájékoztatuk, hogy a magántanulói jogviszony kétféle módon jöhet létre. A köznevelési törvény 45. §-a kimondja, hogy a tankötelezettség iskolába járással, vagy ha az a tanuló fejlődése, tanulmányainak eredményes folytatása és befejezése szempontjából nem hátrányos, a szülő kérelmére magántanulóként teljesíthető. Ha az iskola igazgatójának megítélése szerint a tanulónak hátrányos, hogy tankötelezettségének magántanulóként tegyen eleget, vagy az így elkezdett tanulmányok eredményes folytatására vagy befejezésére nem lehet számítani, köteles erről értesíteni a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes kormányhivatalt, amely a gyámhatóság és a gyermekjóléti szolgálat véleményének kikérése után dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. Halmozottan hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának döntéséhez be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 75. §-a kiegészíti a törvényi rendelkezéseket. Eszerint ha a tanuló – a szülő kérelme alapján – a tankötelezettségének magántanulóként kíván eleget tenni, és az iskola igazgatójának megítélése szerint a tanulónak ez hátrányos, akkor az erre irányuló kérelem benyújtásától számított öt napon belül az iskola igazgatója megkeresi a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes kormányhivatalt, amely a gyámhatóság és a gyermekjóléti szolgálat véleményének kikérése után dönt arról, hogy a tanuló milyen módon teljesítse tankötelezettségét. Halmozottan hátrányos helyzetű tanuló esetén az iskola igazgatójának a döntéshez be kell szereznie a gyermekjóléti szolgálat véleményét. A gyermekjóléti szolgálat tizenöt napon belül köteles megküldeni véleményét. Ha a tanuló tanulmányi kötelezettségének a szülő kérelme alapján magántanulóként tesz eleget, felkészítéséről a szülő gondoskodik, a tanuló egyénileg készül fel. A magántanuló magatartását és szorgalmát nem kell minősíteni. Az iskola igazgatója köteles tájékoztatni a tanulót és a szülőt a magántanuló kötelességeiről és jogairól. A magántanuló az igazgató előzetes engedélyével vehet részt a tanórai vagy egyéb foglalkozásokon. A magántanuló kérelemre felvehető a napközibe és a tanulószobai foglalkozásra. A szülő kérésének felmerülése esetén tehát az intézmény vezetője mérlegel: hátrányos lehet-e a kérés teljesítése a tanulónak. Amennyiben úgy véli, hogy igen, úgy a kérést továbbítja a kormányhivatal felé, és a kormányhivatal hatáskörébe kerül a döntés.

A fenti jogszabály rendelkezik a magántanulói jogviszony másik esetéről is. A 75. § (3)-(4) bekezdése kimondja, hogy ha a sajátos nevelési igényű tanuló, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló a nevelési tanácsadói feladatot, szakértői bizottsági feladatot ellátó intézmény szakértői véleménye alapján tanulmányait magántanulóként folytatja, iskolai neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, az ehhez szükséges pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az az iskola gondoskodik, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll. Az iskolában nem foglalkoztatott szakemberek biztosításáról a beilleszkedési, tanulási nehézséggel, magatartási rendellenességgel küzdő tanuló esetén a szakvéleményt kiállító a nevelési tanácsadást ellátó intézménynek, sajátos nevelési igényű tanuló esetén a fővárosi, megyei utazó gyógypedagógusi hálózat keretében kell gondoskodni. Az iskola köteles gondoskodni a tanuló felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatának megállapításáról akkor is, ha szakorvosi vélemény alapján otthoni ellátás keretében részesül tartós gyógykezelésben, és emiatt magántanulóként folytatja tanulmányait. Eszerint ha a tanuló nem szülői kérésre, hanem szakértői, szakorvosi vélemény alapján lesz magántanuló, úgy az intézmény vezetőjének semmiféle mérlegelési lehetősége nincs, feladata a magántanulói jogviszony adminisztrálása, valamint a tanuló felkészítésének megszervezése.

A fentieknek megfelelően azon tanórák, melyeken a gyermek nem vett részt, nem minősülnek igazolatlan óráknak, hiszen a szakértői vélemény kiállításától, illetőleg az abban meghatározott időponttól ő ezen véleményben megfogalmazottak alapján magántanuló. (208/2012/OJBIT)

Magántanulói jogviszonyra vonatkozó tájékoztatást számos esetben adtunk. (63/2012/OJBIT, 177/2012/OJBIT, 67/2012/OJBIT, 148/2012/OJBIT)

A közoktatás rendszerében tanulók egy része már nagykorúként folytatja tanulmányait. Minden évben találkozunk olyan ügyekkel, ahol felmerül, hogy azonos szabályozás vonatkozik-e a nagykorú tanulókra. A közoktatási törvény nagykorú tanulókra vonatkozó külön rendelkezései e tanulókat nem vonják ki a törvényi/házirendi szabályozás alól, nem teremtenek lehetőséget különleges elbírálásra velük szemben, hanem a szülők jogainak vonatkozásában tartalmaznak szűkítő rendelkezéseket.

A beadványozó arról érdeklődött, hogy megakadályozhatja-e az intézmény a nagykorú tanulók tanítási időben történő távozását az intézményből. Tájékoztattuk, hogy a házirend szabályai az intézmény minden tanulója számára kötelezőek – életkortól függetlenül. Így amennyiben a házirend tartalmazza azt, hogy az iskola épületét csak a tanítási idő végén, illetve külön engedéllyel lehet elhagyni, úgy ez a nagykorú tanulók vonatkozásában is érvényes. A házirend megsértése esetén alkalmazandó szankciókat velük szemben is alkalmazni kell (fegyelmező intézkedések, fegyelmi eljárás). Az épületből történő távozás megakadályozására az iskola lehetőségeihez képest alkalmazhat portást, kiléptető rendszert, kapuzárást, rácsot, stb. (17846/2012/OJBIT)

Ebben az évben is adtunk tájékoztatást a tanszabadság körében a pedagógus szabad megválasztásával, valamint a tantárgyválasztás szabadságával összefüggésben.

Egy szülő arról tájékoztatott, hogy tanárválasztási kérelmüket mind az iskola igazgatója, mind a fenntartó önkormányzat elutasította. A pedagógus szabad megválasztásának közoktatási törvényben szereplő joga csak akkor alkalmazható, ha erre lehetőség van. A lehetőség a konkrét intézmény keretei között értelmezhető, és az intézményvezető feladata annak megítélése. (17268/2012/OJBIT)

Egy szülő azt kifogásolta, hogy gyermeke iskolájában kötelező az idegen nyelv oktatása már első osztálytól. A szülők nem kaptak választási lehetőséget, nem kérdezték a véleményüket. Az idegen nyelv oktatásával kapcsolatban tájékoztattuk, hogy a közoktatási törvény szerint az iskolában a nevelő-oktató munka a pedagógiai program alapján folyik. A pedagógiai program magában foglalja a nevelési programot és a helyi tantervet, továbbá a szakképzésben részt vevő iskolákban a szakmai programot. A nevelési, illetve pedagógiai programot a nevelőtestület fogadja el, és a fenntartó jóváhagyásával válik érvényessé. A fenntartó a nevelési program és a pedagógiai program jóváhagyása előtt köteles az adott intézménytípusnak megfelelő szakterületen eljárni jogosult közoktatási szakértő véleményét beszerezni. Ha ilyen közoktatási szakértő nincs az intézménytípusnak megfelelő szakterületen, olyan szakember kell beszerezni, akinek az adott intézménytípusban legalább öt év pedagógus-munkakörben szerzett gyakorlata van. A nevelési, illetve pedagógiai programot a nevelési-oktató intézmény honlapján, annak hiányában a helyben szokásos módon nyilvánosságra kell hozni. Ki kell kérni az iskolaszék véleményét a pedagógiai program elfogadása előtt. A fentieknek megfelelően amennyiben az idegen nyelv oktatása a pedagógiai program részét képezi, az azt jelenti, hogy a fenntartó azt megvizsgálta és elfogadta. Az intézmények helyi szabályzatainak természetesen meg kell felelniük a közoktatási törvény rendelkezéseinek, ezt biztosítja a fenntartó általi kontroll. A szabad iskolaválasztás jogának közoktatási törvény szerinti megfogalmazása azt is jelenti, hogy amennyiben a szülő nem ért egyet egy adott intézmény pedagógiai programjában megfogalmazottakkal, úgy gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. (12938/2012/OJBIT)

A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdésének b) pontja annyiban módosítja ezt a rendelkezést, hogy nem a lehetőségekhez, hanem a pedagógiai program rendelkezéseihöz

képest kerülhet sor ennek alkalmazására. Eszerint: a tanuló joga különösen, hogy válasszon a pedagógiai program keretei között a választható tantárgyak, foglalkozások, továbbá pedagógusok közül.

Ebben a tanévben sok beadvány érkezett a napközivel összefüggésben, amelynek magyarázatául szolgálhat a tanítási időre vonatkozó rendelkezések változása, amelyek hatályosulása azonban csak 2013. szeptember 1-jétől történik meg.

Egy szülő kifogásolta, hogy gyermekét nem engedik haza a napköziből. Tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény hatálybalépését követően a jogi környezet módosult, ám a közoktatási törvény vonatkozó részei hatályban maradtak. A hatályos rendelkezések szerint a közoktatási törvény 53. § bekezdése szerint az iskola — a tanórai foglalkozások mellett — a tanulók érdeklődése, igényei szerint tanórán kívüli foglalkozásokat szervez. Tanórán kívüli foglalkozás a napközis és tanulószobai foglalkozás is, mely a fentieknek megfelelően tanulói igény szerint szerveződik, tehát nem kötelező foglalkozás. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 13. § (2) bekezdése pedig arról rendelkezik, hogy a tanulói részvétel szempontjából a tanítási óra lehet kötelező, kötelezően választandó és szabadon választható tanítási óra. Ha a tanulót – kérelmére – felvették a szabadon választott tanítási órára, a tanítási év végéig, vagy, ha a tanítási év vége előtt befejeződik, az utolsó tanítási óra befejezéséig köteles azon részt venni. Mivel a napközis foglalkozás nem tartozik sem a kötelező, sem a kötelezően választható tanítási órák közé, e rendelkezés is azt igazolja, hogy itt a részvétel nem kötelező. Ugyanakkor, ha gyermeke igényelte a napközis foglalkozásokon való részvételt, úgy az arról való távozás az intézmény házirendje szerinti rendben történhet. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 5. § (2) bekezdésének c) pontja szerint ugyanis az intézmény házirendje állapítja meg a tanórai és egyéb foglalkozások, a kollégiumi foglalkozások rendjét. Más a helyzet, ha a tanuló iskolaotthonos oktatás keretei között folytatja tanulmányait, úgy a délutáni foglalkozásokon való részvétel is kötelező. Az iskolaotthonos nevelés és oktatás esetén ugyanis az oktatás megszervezése a délelőtti és a délutáni tanítási időszakban történik, melyben a tanulók elsajátítják az új ismereteket, tananyagot, és a következő tanítási napokra is felkészülnek – a kötelező tanórai foglalkozások, a nem kötelező tanórai foglalkozások, a napközis foglalkozások, a mindennapos testedzés foglalkozásai időkeretében. (217/2012/OJBIT)

Szülők érdeklődtek beadványukban arról, hogy köteles lesz-e gyermekük 2012. szeptember 1-től tanulószobán részt venni. Tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény a tanulószobáról nem tartalmaz rendelkezéseket. Ugyanakkor a törvény 27. § (2) bekezdésének 2013. szeptember. 1-jétől hatályos rendelkezése szerint általános iskolában a nevelés-oktatást a délelőtti és délutáni tanítási időszakban olyan módon kell megszervezni, hogy a foglalkozások legalább tizenhat óráig tartanak, továbbá tizenhét óráig – vagy addig, amíg a tanulók jogszerűen tartózkodnak az intézményben – gondoskodni kell a tanulók felügyeletéről. Az általános iskola e törvény rendelkezéseinek megfelelően egész napos iskolaként is működhet. (5524/2012/OJBIT)

A köznevelési törvény 4. §-ának 5. pontja az alábbi módon definiálja az egyéb foglalkozások fogalmát: a tanórákon kívüli egyéni vagy csoportos, pedagógiai tartalmú foglalkozás, amely a tanulók fejlődését szolgálja. A törvény 55. § (1) bekezdése az igazgató hatáskörévé teszi, hogy az iskolában - kivéve, ha az intézmény e törvény rendelkezéseinek megfelelően egész napos iskolaként működik - a tanulót a szülő kérelmére felmentheti - az általános iskolában tizenhat óra előtt megszervezett egyéb foglalkozás alól. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 103. § (1) bekezdése példálózó jelleggel az egyéb foglalkozások körébe sorolja a fakultációs foglalkozást, a szakkört, a sportkört és a napközit, melyekről a pedagógus egyéb foglalkozási naplót vezet.

A köznevelési törvényhez fűzött miniszteri indokolás szerint új fogalomként megjelenik az egyéb foglalkozás, mely a terminológiát egyszerűsítve egy fogalomba sorolja az összes olyan tanórán kívüli foglalkozást, amely egyéni vagy csoportos formában a tanulók fejlődését szolgálja. A 27. § (2) bekezdés előírja, hogy általános iskolában a nevelés-oktatást a délelőtti és délutáni tanítási időszakban olyan módon kell megszervezni, hogy a foglalkozások legalább tizenhat óráig tartsanak. A megszervezés az iskolára ró kötelezettséget, a tanuló számára lehetőségként jelenik meg a délutánra szervezett nem kötelező foglalkozások és a felkészüléshez nyújtott segítség formájában. Az iskola nevelés tekintetében nem válhat a család vetélytársává, hanem annak segítő partnere kell hogy legyen. A család által a gyermekek nevelésével-oktatásával megbízott intézményként biztosítja a gyermek számára a biztonságos környezetben való fejlődés lehetőségét akkor, amikor a család ezt szakmai vagy egyéb objektív okokból nem tudja megtenni, illetve enyhíti a család szociális helyzetéből adódó hátrányokat. A délutáni időszakban folytatott sport- és művészeti tevékenységek tekintetében az iskola a foglalkozások biztosításában más intézményekkel, szervezetekkel is együttműködhet a gyermek fejlődése érdekében.

Az egyéb foglalkozásokat a fentiek alapján 16 óráig köteles az intézmény megszervezni, a részvétel alól pedig az igazgató adhat felmentést. E szabályok mellett az iskolaotthonos oktatást felváltó egész napos iskola fogalma is megjelenik, melynek definíciója a köznevelési törvény 4. §-ának 4. pontja szerint a következő: iskolaszervezési forma, ahol a tanórai és más foglalkozásokat a délelőtti és délutáni időszakra egyenletesen szétosztva szervezik meg, működését, feltételrendszerét az oktatásért felelős miniszter jogszabályban határozza meg. Ebben az esetben az intézményvezető nem adhat felmentést a részvétel alól.

Szintén a napközivel függ össze az a beadvány, melyben a szülő az étkezés és a napköziben való részvétel összefüggéseiről érdeklődött.

Beadványában a szülő azt kifogásolta, hogy aki gyermeke iskolájában nem az intézmény által biztosított étkezést igényli, hanem otthonról visz ebédet, nem részesülhet napközis ellátásban. A közoktatási törvény szerint a gyermeknek, a tanulóknak joga, hogy nevelési, illetőleg nevelési-oktatási intézményben biztonságban és egészséges környezetben neveljék és oktassák, óvodai életrendjét, iskolai tanulmányi rendjét pihenőidő, szabadidő, testmozgás beépítésével, sportolási, étkezési lehetőség biztosításával életkorának és fejlettségének megfelelően alakítsák ki. A közoktatási törvény a térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások között rendelkezik arról, hogy a gyermek, tanuló a nevelési-oktatási intézményben igénybe vett étkezésért jogszabályban meghatározottak szerint térítési díjat fizet. Ugyanakkor a törvény megfogalmazza azt is, hogy a gyermek, tanuló joga, hogy a nevelési-oktatási intézményben, családjának anyagi helyzetétől függően, kérelmére ingyenes vagy kedvezményes étkezésben, tanszerellátásban részesüljön, továbbá, hogy részben vagy egészben mentesüljön az e törvényben meghatározott, a gyermekeket, tanulókat terhelő költségek megfizetése alól, vagy engedélyt kapjon a fizetési kötelezettség teljesítésének halasztására vagy a részletekben való fizetésre.

A törvény alkalmazásában az alapszolgáltatás az óvodai foglalkozás, az iskola, a kollégium által - e törvény alapján - ingyenesen biztosított tanórai és tanórán kívüli foglalkozás, a logopédiai és a dyslexia-megelőző foglalkozás, a mindennapos testedzés, a rendszeres egészségügyi felügyelet, a tanítás kezdete előtti és az étkezés alatti felügyelet, továbbá az iskolában, kollégiumban térítési díj fizetési kötelezettség mellett biztosított tanórai és kollégiumi foglalkozás. A törvény szerint a helyi önkormányzatok és az állami szervek által fenntartott nevelési-oktatási intézményekben, továbbá a helyi önkormányzati feladatellátás keretében ingyenesen igénybe vehető szolgáltatások közé tartozik a tanítás kezdete előtti, az étkezés ideje alatti felügyelet, továbbá a tizedik évfolyam végéig a napközis és tanulószobai foglalkozás. A fentiek alapján tehát az iskola felügyeleti kötelezettsége az étkezések alatti felügyeletre is kiterjed. A közoktatási törvény szerint felügyelet a nevelési-oktatási intézményekben: a gyermek,

tanuló testi épségének megóvásáról és erkölcsi védelméről történő gondoskodás, a nevelési-oktatási intézménybe történő belépéstől a nevelési-oktatási intézmény jogszerű elhagyásáig terjedő időben, továbbá a nevelési, illetve a pedagógiai program részeként tartott kötelező, a nevelési-oktatási intézményen kívül tartott foglalkozások, programok ideje alatt. A közoktatási törvény a tanulói jogok között mondja ki, hogy a tanuló joga különösen, hogy kollégiumi, napközotthoni, tanulószobai ellátásban részesüljön. Nem tagadható meg az első-negyedik évfolyamra járó tanuló napközis foglalkozásra, iskolaotthonos osztályba való felvétele, ha eredményes felkészülése azt szükségessé teszi.

A fentiek alapján jól látszik, hogy az étkezés igénybevétele nem kötelezettség, hanem lehetőség, bizonyos esetekben fizetési kedvezményekkel párosul lehetőség. Ugyanakkor a napközi otthonos foglalkozás igénybevétele sem kötelező, a szülők, tanulók számára ez egy további lehetőség, ám ha a tanuló felkészülése ezt szükségessé teszi, úgy a felvételi kérelem nem tagadható meg. E körülmények megítélése, és a döntés meghozatala az intézményvezető hatáskörébe tartozik. A fenti rendelkezések alapján nem mondható ki, hogy a napközi és az étkezés együttjáró szolgáltatások, azaz hogy a napközi igénybevételének függvénye lenne az étkezés igénybevétele. Nem kizárt tehát a jogszabályok alapján az, hogy a napközis foglalkozást igénybe vevő tanuló az étkezést ne vegye igénybe. Ugyanakkor az étkezés alatti felügyelet biztosításának kötelezettségét több helyütt kimondja a közoktatási törvény, és problémaként merülhet fel a többiekkel együtt nem étkező tanuló felügyelete, illetőleg a saját magának elektromos eszközzel ebédet melegítő gyermek felügyeletének megszervezése. Ennek áthidalására láttunk létező megoldásokat, ilyen lehet, ha a saját ételét önállóan megmelegítő gyermek együtt étkezik társaival ugyanazon pedagógus felügyelete alatt. (6061/2012/OJBIT)

Számos - a tankötelezettség teljesítésével összefüggő - egyéb kérdésben érkezett hivatalunkhoz beadvány.

Egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy mi a teendő abban az esetben, ha gyermeke nyolcadik osztályos tanuló, azaz jelenleg aktuális számára a középiskolai beiskolázásáról dönteni, de a következő tanév őszén másik városba költöznek, így gondot okoz, hogy leendő lakóhelyükön még nem tudnak felvételizni, az előző helyen pedig már nem érdemes. Érdeklődött, kérhetnek-e ebben az esetben egy év halasztást gyermekének. Tájékoztattuk, hogy a köznevelési törvény már ismertetett szabályai szerint Magyarországon – az e törvényben meghatározottak szerint – minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. A fenti rendelkezés alapján a tanuló legalapvetőbb kötelezettsége a tankötelezettség teljesítése. Amennyiben nem magántanuló, úgy iskolába járással, a tanórákon való részvétellel. A köznevelési törvény 46. § (1) bekezdése is megerősíti, hogy a tanuló kötelessége, hogy eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással, képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének. A gyermek tanköteles tanulóként tehát köteles a 2013/2014. tanévben tanulmányait középfokú oktatás keretében folytatni. A köznevelési törvény 50. § (1) bekezdése szerint a tanuló – beleértve a magántanulót is – az iskolával tanulói jogviszonyban áll. A tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A felvétel és az átvétel jelentkezés alapján történik. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt. A tanulói jogviszony a beiratás napján jön létre. A fentieknek megfelelően a gyermeknek teljesítenie kell a tankötelezettségét, ami alól nincs mód felmentést kérni, azonban, ha a tanuló felvételt nyer egy intézménybe, és a későbbiekben ez – akár költözés miatt – indokolttá válik, kérheti átvételét az ország bármely más középfokú oktatási intézményébe. A köznevelési törvény 46. § (6) bekezdésének n) pontja ugyanis rögzíti, hogy a tanuló joga különösen, hogy kérje az átvételét másik nevelési-oktatási intézménybe. A törvény 53. § (2) bekezdés a) pontja alapján, ha a tanulót másik iskola átvette, az átvétel napján a tanulói jogviszony megszűnik. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 23. § (6) bekezdése kimondja, hogy a tanuló átvételére a tanítási év során bármikor lehetőség van. A fentieknek megfelelően tehát a tanuló a későbbiekben kérheti átvételét egy másik intézménybe. Ebben az esetben az átvételről a fogadó iskola igazgatója hoz döntést. Amennyiben a tanulót az iskola átveszi, korábbi iskolájában a tanulói

jogviszonya megszűnik, és bizonyítványát ki kell adni. Ennek megfelelően, amennyiben a tanuló jelenleg még korábbi lakóhelyén jelentkezik egy középfokú oktatási intézménybe, majd a felvételt követően ősszel elköltözik, a szülőnek lehetősége van gyermeke átvételét kérni egy ottani iskolába. Így a tanuló – a költözés ellenére – tankötelezettségét folyamatosan teljesíti. (296/2012/OJBIT)

Az átvétellel kapcsolatos szabályokról tájékoztattuk a 354/2012/OJBIT ügyben hozzánk forduló szülőt is.

A közoktatási törvény 71. § (3) bekezdése alapján a tanuló az iskola igazgatójának engedélyével az iskola két vagy több évfolyamára megállapított tanulmányi követelményeket egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt is teljesítheti. A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 21. § (3)-(4) bekezdései szerint a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, a javítóvizsgán nyújtott teljesítménye alapján kell megállapítani. A félévi és a tanév végi osztályzat megállapításához a tanulónak osztályozó vizsgát kell tennie, ha engedélyezték, hogy egy vagy több tantárgy tanulmányi követelményének egy tanévben, illetve az előírtnál rövidebb idő alatt tegyen eleget.

Az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 9. § (3) bekezdése szerint előrehozott érettségi vizsga az egyes vizsgatárgyra előírt iskolai tanulmányi követelmények teljesítése után, a tanulói jogviszony fennállása alatt, a középiskolai tanulmányok teljes befejezése előtt, egyes vizsgatárgyból, első alkalommal tett érettségi vizsga. A 12. § (1) bekezdése alapján érettségi vizsga a tanulói jogviszony keretében, az érettségi bizonyítvány megszerzése előtt abból a vizsgatárgyból tehető, amelynek a helyi tantervben meghatározott követelményeit az érettségi vizsgára jelentkező teljesítette, tudását osztályzattal értékelték, és ezt bizonyítvánnyal igazolni tudja. Az előrehozott érettségi a tanulói jogviszonyból származó több tanulói kötelezettséget is megváltoztathat. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 24. § (5) bekezdése szerint, ha a tanuló előrehozott érettségi vizsgát tett valamely vizsgatantárgyból, ezáltal e tantárgy tanulmányi követelményeit teljesítette. Az iskola magasabb évfolyamán vagy évismétlés esetén ezt a tantárgyat nem köteles tanulni.

Egy pedagógus azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy az előre hozott érettségi vizsga letételét követően köteles-e a tanuló részt venni a tanórán. A fentiek alapján az a tanuló, aki egy évfolyam anyagából sikeres osztályozó vizsgát tett, az adott tárgyból teljesítette az évre vonatkozó tanulmányi kötelezettségét. Ebből következően neki további tanulmányi jellegű kötelezettsége nincs, vagyis nem feleltethető, nem lehet vele dolgozatot íratni, nem értékelhető, hiszen abból a tananyagból már értékelésre került. Aki pedig érettségi vizsgát tett, az nemcsak az adott évfolyam, hanem a teljes középiskolai tanulmányi kötelezettségét teljesítette a szóban forgó tantárgyból, ő már akkor sem értékelhető, ha egyébként még nem 12. évfolyamos, vagyis a többi tárgyból még esetleg évei vannak hátra. A tanulmányi kötelezettségek teljesítése után a tanulónak egyetlen kötelezettsége marad, az is csak a tizennyolcadik életévét be nem töltött tanulónak; nevezetesen, hogy az oktatási intézményben, a pedagógusok felügyelete alatt tartózkodjon. A kiskorú tanuló felett ugyanis a közoktatási intézmény felügyeletet gyakorol. A felügyelet a pedagógus joga, de egyben kötelessége is. Ez többféleképpen megoldható, a lényeg az, hogy a kiskorú mindig felnőtt felügyelete alatt legyen, akár a könyvtárban, akár a tanári szobában, akár úgy is, hogy a tanulónak be kell mennie egy tanórára. Azonban ez utóbbi esetben sem feleltethető, egyáltalán nem is kötelezhető órai munkára. A napi első, illetve utolsó tanóra esetén megoldhatja az iskola úgy is, hogy a tanulónak később kell érkeznie, illetve elmehet korábban. Az erre vonatkozó szabályokat célszerű a házirendben rögzíteni. (19/2012/OJBIT, 6380/2012/OJBIT)

A tanév rendje

A köznevelési intézmények működésének kereteit jogszabályi előírások határozzák meg, de a tanítási év konkrét feladatainak végrehajtását helyben kell megszervezni. A tanév helyi rendjének elkészítésekor figyelembe kell venni a köznevelési törvényben és végrehajtási rendeleteiben, valamint a tanév rendjéről szóló miniszteri rendeletben megfogalmazott rendelkezéseket, ugyanakkor tekintettel kell lenni a helyi sajátosságokra is. A tanév szervezeti kereteit, a tanév kezdő és befejező napját, valamint a tanítási szünetek időszakát a tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet szabályozza, az abban foglaltak minden iskolára nézve kötelezőek. (25388/2012/OJBIT)

Egy gimnáziumi tanár hivatalunkhoz fordult segítségért, mert elmondása szerint iskolájuk a tanév rendjétől eltérően szervezi működésüket. Az intézmény nem veszi figyelembe az adott tanévre a rendelet által előírt tanítási napok számát, és ennek megfelelően a tanügyi dokumentumok vezetése sem felel meg a valóságnak. Tájékoztattuk a hozzánk forduló pedagógust a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről, valamint a rendelkezésre álló jogorvoslati lehetőségekről a következők szerint.

A tanév szervezésével kapcsolatos feladatokat a tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet határozza meg, így különösen a tanév kezdő és befejező napját, a tanítási szünetek szervezésének időszakát és időtartamát, a felvételi kérelmek elbírálásának, az érettségi vizsga és a szakmai vizsga időszakát. A tanév rendjében foglaltak minden iskolára kötelezőek. Az iskola – a tanév rendjében meghatározottak figyelembevételével – éves munkatervet készít, amely tartalmazza a szabadon meghatározható tanítás nélküli munkanapokat és tanítási szünapokat. Aki az iskolai nevelést-oktatást a tanév rendjétől eltérően szervezi meg, szabálysértést követ el. Az általános szabálysértési hatóság a fővárosi, megyei kormányhivatal. Tájékoztattuk továbbá a panaszost, hogy a kötelező tanügyi dokumentumok vezetésére és valódiságára vonatkozó rendelkezések megtartását hatósági ellenőrzés keretében az illetékes kormányhivatal vizsgálja. (19231/2012/OJBIT)

Ebben az évben több panasz érkezett hivatalunkhoz, amiben a szülők a munkanap áthelyezéssel kapcsolatban kértek tájékoztatást, vagyis hogy miért kell a tanulóknak a téli szünet idejére eső munkanapokat szombatonként „ledolgozniuk”. Tájékoztattuk a szülőket, hogy az egyéb jogszabály által országosan egységesen elrendelt munkanap áthelyezést a nevelési-oktatási intézményekben is alkalmazni kell.

A beadványokban foglaltakkal kapcsolatban a következőkről tájékoztattuk a hozzánk fordulókat. A köznevelési törvény 30. § (1) bekezdése értelmében az iskolában a tanítási év ötnapos tanítási hetekből áll. A szombat és a vasárnap tanítás nélküli pihenőnap. Tanítás nélküli pihenőnap jár a tanulónak a munkaszüneti napokon is. A tanítási időbeosztás a munkaszüneti napok miatti munkaidő-beosztásnak megfelelően változik, a tanítási év utolsó napját követően pedig legalább hatvan – szakképző iskolában legalább harminc – összefüggő nappól álló nyári szünetet kell biztosítani. Erre vonatkozóan a helyes jogalkalmazás elősegítése érdekében a 2012/2013. tanév rendjéről szóló 3/2012. (VI. 8.) EMMI rendelet 5. § (7) bekezdése rögzíti, hogy az egyéb jogszabály által országosan egységesen elrendelt munkanap áthelyezést – a köznevelési törvény 30. § (1) bekezdése értelmében – a nevelési-oktatási intézményekben is alkalmazni kell. Ebből következően a jogszabályok által hivatalos munkanappá nyilvánított szombatok az iskolák számára is hivatalos tanítási napnak minősülnek. Ezen nem változtat az a körülmény sem, hogy a szombaton ledolgozott munkanap adott esetben tanítási szünetnek minősül, a vonatkozó jogszabályok ugyanis nem adnak felmentést erre az esetre.

Ugyanakkor az, hogy a szombati munkanapot tanítási napként vagy tanítás nélküli munkanapként szervezik-e meg az iskolákban, igazgatói mérlegelés kérdése. A vonatkozó jogszabályok továbbá lehetőséget biztosítanak arra is, hogy az intézményvezető tanítási szünetet adjon ezekre a munkanapokra.

A 2012/2013. tanév rendjéről szóló fent hivatkozott EMMI rendelet 5. § (4) bekezdése szerint ugyanis az iskola az (1)–(3) bekezdésben meghatározott szünetek mellett – a tanítási év kezdő és befejező napjának változatlanul hagyásával – más időpontban is adhat a tanulóknak szünetet, valamint a szünetek kezdő és befejező napját módosíthatja, ha – a köznevelési törvény 30. § (2)–(3) bekezdéseiben meghatározottak megtartásával – a heti pihenőnapon tartott tanítási nappal ehhez a szükséges feltételeket megteremti. A köznevelési törvény 30. § (2)–(3) bekezdései szerint alapos indokkal, a fenntartó egyetértésével a tanítási hetek – a szombat igénybevételével – hat tanítási nappal is megszervezhetők abban az esetben, ha a tanulók részére legalább harminchat óra megszakítás nélküli heti pihenőidő és az elmaradt heti pihenőnapok igénybevétele – egy vagy több összefüggő tanítási szünetként – a tanítási félév során biztosítható. A fenntartó egyetértésével az iskola igazgatója – az elmaradt heti pihenőnapok igénybevételeinek biztosítása nélkül is – elrendelheti a hat tanítási nappal álló tanítási hét megszervezését, valamint a tanuló heti kötelező óraszámát meghaladó tanítás megszervezését, ha a rendkívüli tanítási szünet miatt az előírt követelmények átadását, elsajátítását nem lehet megoldani. A fent hivatkozott a 2012/2013. tanév rendjéről szóló EMMI rendelet 4. §-a alapján pedig a tanítási évben – a tanítási napokon felül – a nevelőtestület a tanév helyi rendjében meghatározott pedagógiai célra az általános iskolában öt, a nappali oktatás munkarendje szerint működő középiskolában és szakiskolában hat munkanapot tanítás nélküli munkanapként használhat fel, amelyből egy tanítás nélküli munkanap programjáról a nevelőtestület véleményének kikérésével az iskolai diákönkormányzat jogosult dönteni.

Tájékoztatjuk továbbá a panaszosokat, hogy a tanév rendjéről szóló EMMI rendelet 2. § (2) bekezdése értelmében, ha e rendelet másképp nem rendelkezik, a 2012/2013. tanévben a tanítási év első tanítási napja 2012. szeptember 3. (hétfő) és utolsó tanítási napja 2013. június 14. (péntek). A tanítási napok száma – ha e rendelet másképp nem rendelkezik – száznyolcvankettő nap. A nappali oktatás munkarendje szerint működő középiskolában és szakiskolában a tanítási napok száma száznyolcvanegy nap. A tanév kezdő és befejező napja pedig az Emberi Erőforrások Minisztériuma Köznevelési Főosztálya tájékoztatása alapján úgy került kialakításra, hogy a kötelező munkanap áthelyezésekkel együtt a 2012/2013. tanévben a tanítási napok száma pontosan megfeleljen az előbbieken hivatkozott jogszabályi rendelkezésnek. (322/2012/OJBIT, 324/2012/OJBIT, 325/2012/OJBIT, 218/2012/OJBIT, 219/2012/OJBIT)

A tanév rendjének helyi keretek között történő megszervezése minden oktatási intézményben a legfontosabb feladatok közé tartozik. Mind a pedagógusok, mind a tanulók számára döntő jelentőségű kérdés, hogy milyen foglalkozásokon kell, lehet részt venniük, illetve melyeket kell, lehet megtartaniuk. A köznevelési törvény a tanórai foglalkozásokat két részre osztja, a kötelező tanórai foglalkozásokra és a választható tanórai foglalkozásokra. Az iskola feladatai közé természetesen nemcsak a tanórai foglalkozások megszervezése tartozik. Vannak úgynevezett tanórán kívüli foglalkozások, amelyeket a tanulók érdeklődése, igényei, szükségletei szerint meg kell szervezni.

Egy szülő állásfoglalást kért azzal kapcsolatban, hogy az iskola tanórán kívüli foglalkozásként előírhat-e a tanuló számára kötelező hétvégi programot. Panaszával összefüggésben tájékoztatjuk a szülőt, hogy a 2012/2013. tanév rendjéről szóló EMMI rendelet akképp rendelkezik, hogy a nevelési-oktatási intézményekben a munkát a tanév, ezen belül a tanítási év keretei között kell megszervezni. Ha e rendelet másképp nem rendelkezik, a 2012/2013. tanévben a tanítási év első tanítási napja 2012. szeptember 3. (hétfő) és utolsó tanítási napja 2013. június 14. (péntek). A tanítási napok száma – ha e rendelet másképp nem rendelkezik – száznyolcvankettő nap. A nappali oktatás munkarendje szerint működő középiskolában és szakiskolában a tanítási napok száma száznyolcvanegy nap. A tanítási évben – a tanítási napokon felül – a nevelőtestület a tanév helyi rendjében meghatározott pedagógiai célra az általános iskolában öt, a nappali oktatás munkarendje szerint működő középiskolában és szakiskolában hat munkanapot tanítás nélküli munkanapként használhat fel, amelyből egy tanítás nélküli munkanap programjáról a nevelőtestület véleményének kikérésével az iskolai diákönkormányzat jogosult dönteni.

Az iskolai oktatás-nevelés tanítási napokból, ezen belül kötelező és választható tanórai foglalkozásokból áll. Az iskolai oktatás-nevelés részét képezik tehát a tanítás nélküli munkanapok is. A tanítás nélküli munkanapokra vonatkozó szabályozás szerint a tanév rendjéről szóló fent idézett rendelet szerint a tanítási évben – a tanítási napokon felül – a nevelőtestület a tanév helyi rendjében meghatározott pedagógiai célra az általános iskolában öt, a nappali oktatás munkarendje szerint működő középiskolában és szakiskolában hat munkanapot tanítás nélküli munkanapként használhat fel, amelyből egy tanítás nélküli munkanap programjáról a nevelőtestület véleményének kikérésével az iskolai diákönkormányzat jogosult dönteni. A tanítási nélküli munkanapokon tehát pedagógiai célú foglalkozások szervezhetők, melyeken a részvétel kötelező, hiszen e napok munkanapnak minősülnek.

Munkaszüneti napra, továbbá ünnepnapra sem tanítási nap, sem tanítás nélküli munkanap nem szervezhető. A tanév rendjéről szóló miniszteri rendelet 5. § (7) bekezdése alapján az egyéb jogszabály által országosan egységesen elrendelt munkanap áthelyezést – a köznevelési törvény 30. § (1) bekezdése értelmében – a nevelési-oktatási intézményekben is alkalmazni kell. Munkaszüneti és ünnepnapokra tehát kötelező jellegű elfoglaltságot nem lehet előírni a tanulóknak. Fakultatív módon szervezhető program ekkor is, ám ha valaki ezen nem vesz részt, azért nem szankcionálható.

A tanítási napok felépítése a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 13-14. §-a szerint a következő módon lehetséges: Az iskolában a helyi tanterv alapján kell megszervezni a tanulókat, az egyes évfolyamok, ezen belül az egyes osztályok, valamint az osztályokon belüli csoportok tanítási óráit. A tanítási órák megszervezhetők különböző évfolyamok, különböző osztályok tanulóiból álló csoportok részére is. A tanulói részvétel szempontjából a tanítási óra lehet kötelező, kötelezően választandó és szabadon választható tanítási óra. Ha a tanulót – kérelmére – felvették a szabadon választott tanítási órára, a tanítási év végéig, vagy, ha a tanítási év vége előtt befejeződik, az utolsó tanítási óra befejezéséig köteles azon részt venni. Erről a tényről – a szabadon választott tanítási órára történő jelentkezés előtt – a tanulót és a tizennyolc év alatti, továbbá a gondnokság alatt álló tanuló (a továbbiakban a tizennyolc év alatti és a gondnokság alatt álló együtt: kiskorú tanuló) szülőjét írásban tájékoztatni kell. A szülőt informáltuk a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségekről. (158/2012/OJBIT)

A hivatalunkhoz forduló szülők gyakran sérelmezik, hogy gyermekeik túlságosan leterheltek. A tanulók tanulmányi kötelezettségeinek korlátai megjelennek a jogszabályokban, többek között például a tanítási idő kezdete és vége, a tanuló számára kötelező óraszámok vagy a szünetek időtartama vonatkozásában. Mindezek a rendelkezések azonban csak a kereteket határozzák meg, amelyeken belül az intézmény oktatási szereplői maguk állapíthatják meg a mindennapokban követendő részletes szabályokat.

A szülő azzal a problémával kereste meg hivatalunkat, hogy az iskola a mindennapi testnevelésóra megtartását úgy alakította ki, hogy az ötödik osztályos tanulóknak egy héten kétszer reggel 7 órai kezdéssel tartanak tornaórát. A szülő nehezményezte ezt a megoldást, megterhelőnek érzi a gyermek számára, továbbá családi szinten is nehezen tudják megoldani, hogy a tanuló biztonságosan és időben odaérjen az iskolába, ezért arról is érdeklődött, hogy milyen következményekkel járhat, ha a tanuló nem jár be ezekre az órákra.

Kérdésével kapcsolatban tájékoztattuk a szülőket arról, hogy a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 16. §-ának (1) bekezdése szerint az első tanítási órát reggel nyolc óra előtt – az iskolaszék, ennek hiányában az iskolai szülői szervezet, közösség és az iskolai diákönkormányzat véleményének kikérésével – legfeljebb negyvenöt perccel korábban meg lehet kezdeni. A fentiek alapján tehát 7.15 perckor lehetséges az első tanítási óra megkezdése. Az erről szóló döntés feltétele, hogy az iskolaszék, ennek hiányában az iskolai szülői szervezet, közösség és az iskolai diákönkormányzat véleményének kikérése megtörténjen.

Amennyiben a tanuló a tanórán nem jelenik meg, úgy az mulasztásnak számít. Ezzel összefüggésben tájékoztattuk a panaszost a mulasztásra és annak jogkövetkezményeire vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. (138/2012/OJBIT, 10339/2012/OJBIT)

Értékelés, minősítés

A közoktatási törvény 19. § (1) bekezdés e) és f) pontja szerint a pedagógust munkakörével összefüggésben megilleti az a jog, hogy irányítsa és értékelje a gyermekek, tanulók munkáját, minősítse teljesítményüket.

A köznevelési törvény 62. § (1) bekezdésének jelenleg hatályos j) pontja pedig a pedagógus kötelességeként fogalmazza meg az értékelés feladatát, mikor kimondja, hogy a pedagógus alapvető feladata a rábízott gyermekek, tanulók nevelése, oktatása, óvodában a gyermekek Óvodai nevelés országos alapprogramja szerinti nevelése, iskolában a kerettantervben előírt törzsanyag átadása, elsajátításának ellenőrzése, sajátos nevelési igényű tanuló esetén az egyéni fejlesztési tervben foglaltak figyelembevételével. Ezzel összefüggésben kötelessége különösen, hogy a kerettantervben és a pedagógiai programban meghatározottak szerint érdemjegyekkel vagy szóvegesen, sokoldalúan, a követelményekhez igazodóan értékelje a tanulók munkáját.

Számos esetben adtunk általános tájékoztatást az értékeléssel összefüggő általános jogszabályokról. (6/2012/OJBIT, 7556/2012/OJBIT, 25883/2012/OJBIT, 114/2012/OJBIT, 26871/2012/OJBIT, 23010/2012/OJBIT, 24349/2012/OJBIT, 12938/2012/OJBIT)

A tanulók munkájának értékelésekor, minősítésekor a pedagógust széleskörű szabadság illeti meg, ennek során kialakíthat egyedi módszereket, alkalmazhat sajátos értékelési, számonkérési technikákat, a félévi, év végi osztályzat meghatározásánál az érdemjegyeket akár eltérő súllyal is figyelembe veheti.

A pedagógus értékelési autonómiájának az alábbi korlátai vannak. Az iskola pedagógiai programja, konkrétan az iskola helyi tanterve határozza meg az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményeit és formáit, a tanuló magatartása, szorgalma értékelésének és minősítésének követelményeit, továbbá - jogszabály keretei között - a tanuló teljesítménye, magatartása és szorgalma értékelésének, minősítésének formáját. Az iskolai írásbeli beszámoltatások formáit, rendjét, korlátait, a tanulók tudásának értékelésében betöltött szerepét, súlyát is az iskola pedagógiai programjában kell meghatározni.

A pedagógusnak az értékeléssel kapcsolatos széleskörű szabadságából eredően a jogalkotó szűk körben biztosít jogorvoslatot az értékeléssel kapcsolatos panaszok esetében. A közoktatási törvény 83. § (2) bekezdése alapján a tanuló, illetve a szülő a tanulmányok értékelése, minősítése tárgyában hozott iskolai döntés ellen - a közléstől, ennek hiányában a tudomására jutásától számított tizenöt napon belül - a tanuló érdekében eljárást indíthat abban az esetben, ha az nem az iskola által alkalmazott helyi tantervben meghatározottak alapján történt, illetve az eljárás jogszabályba vagy a tanulói jogviszonyra vonatkozó rendelkezésekbe ütközik. E törvényességi kérelem tekintetében a fenntartó képviselője jár el. (8/2012/OJBIT)

Egy panaszos sérelmezte, hogy leánya záróvizsga munkadarabjának értékelésére elégtelen érdemjegyet kapott, és e miatt az egyetlen érdemjegy miatt, a megelőző két év munkáját figyelmen kívül hagyva nem tudott szakmai vizsgára menni. Az intézményvezető tájékoztatása szerint a félévi és az év végi gyakorlati vizsgákon a vizsga értékelését az iskolai belső szabályzatban rögzítettek szerint végzik az intézményben. Az előírásról a tanulókat tájékoztatják. A szabályzatban egyértelműen rögzítésre került, hogy amennyiben a vizsgadarab érdemjegye elégtelen, akkor a félévi vagy év végi osztályzat elégtelen,

függetlenül az addig megszerzett osztályzatokról. Az igazgatóhelyettes tájékoztatása szerint az értékelést több kolléga végzi, hogy a szubjektivitást elkerüljék. A közoktatási törvény 48. § (1) bekezdésének b) pontja szerint az iskola pedagógiai programja, konkrétan az iskola helyi tanterve határozza meg az iskolai beszámoltatás, az ismeretek számonkérésének követelményeit és formáit, a tanuló magatartása, szorgalma értékelésének és minősítésének követelményeit, továbbá - jogszabály keretei között - a tanuló teljesítménye, magatartása és szorgalma értékelésének, minősítésének formáját. Az iskolai írásbeli beszámoltatások formáit, rendjét, korlátait, a tanulók tudásának értékelésében betöltött szerepét, súlyát is az iskola pedagógiai programjában kell meghatározni. Tekintettel arra, hogy az értékeléssel kapcsolatos szabályokat az iskola helyi szabályzataiban kell rögzíteni, úgy amennyiben annak megfelelően jár el az intézmény, nem követ el jogsértést. (23934/2012/OJBIT)

Évek óta visszatérő kérdés, hogy adható-e elégtelen osztályzat abban az esetben, ha a tanuló nem viszi magával tanórai felszerelését.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy gyermeke elégtelen osztályzatot kapott, amiért nem vitt be vizsgálat céljából zöldségeket a biológia órára. Álláspontunk szerint az értékelés során a tanórai felszerelés hiányát annyiban lehet figyelembe venni, amennyiben a tanítási órán történő számonkérésben rögzített feladat teljesítéséhez az szükséges. Amennyiben a számonkérésben meghatározott feladatot a tanuló nem tudja teljesíteni - akár a felszerelés hiánya miatt - úgy akár elégtelenre is értékelhető. De a számonkérés esetétől eltekintve a felszerelés hiánya miatt a tanulónak elégtelen nem adható. (281/2012/OJBIT)

Az értékelés egyik fontos kérdése, hogy hogyan kerül megállapításra a félévi, év végi osztályzat. A köznevelési törvény 54. § (1) bekezdése kimondja, hogy a pedagógus a tanuló teljesítményét, előmenetelét tanítási év közben rendszeresen érdemjeggyel értékeli, félévkor és a tanítási év végén osztályzattal minősíti. A félévi és az év végi osztályzatot az érdemjegyek alapján kell meghatározni.

Ezt a rendelkezést egészíti ki a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. § (1) bekezdése, miszerint a tanuló osztályzatait évközi teljesítménye és érdemjegyei vagy az osztályozó vizsgán, a különbözeti vizsgán, valamint a pótló és javítóvizsgán nyújtott teljesítménye (a továbbiakban a felsorolt vizsgák együtt: tanulmányok alatti vizsga) alapján kell megállapítani. A kiskorú tanuló érdemjegyeiről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell.

A köznevelési törvény 54. § (5)-(6) bekezdése szerint az egyes tanulók év végi osztályzatát a nevelőtestület osztályozó értekezleten áttekinti, és a pedagógus, az osztályfőnök, gyakorlati képzés szervezője által megállapított osztályzatok alapján dönt a tanuló magasabb évfolyamba lépéséről. Abban az esetben, ha az év végi osztályzat a tanuló hátrányára lényegesen eltér a tanítási év közben adott érdemjegyek átlagától, a nevelőtestület felhívja az érdekelt pedagógust, hogy adjon tájékoztatást ennek okáról, és indokolt esetben változtassa meg döntését. Ha a pedagógus nem változtatja meg döntését, és a nevelőtestület ennek indokaival nem ért egyet, az osztályzatot az évközi érdemjegyek alapján a tanuló javára módosítja.

E szabályokból kiolvasható, hogy a tanuló év végi osztályzatának alapja a tanuló évközi teljesítménye, mely érdemjegyekből és/vagy vizsgán nyújtott teljesítményének eredményéből áll össze. Az év végi osztályzat kiszámítására vonatkozóan további szabályokat a helyi tanterv tartalmazhat, ám ezek nem lehetnek ellentétesek a jogszabályok rendelkezéseivel. (145/2012/OJBIT)

Egy beadványozó azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy milyen módon pótolhatja unokája az elmulasztott osztályozó vizsgát, melyen rossz időpontban jelent meg, mert eltévesztette a dátumot. Tájékoztattuk, hogy a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 64. §-a szerint pótló vizsgát tehet a vizsgázó, ha a vizsgáról neki fel nem róható okból elkésik, távol marad, vagy a megkezdett vizsgáról engedéllyel eltávozik, mielőtt a válaszadást befejezné. A vizsgázónak fel nem róható ok minden olyan, a vizsgán való részvételt gátló esemény, körülmény, amelynek bekövetkezése nem vezethető vissza a vizsgázó szándékos vagy gondatlan magatartására. Az igazgató hozzájárulhat ahhoz, hogy az adott vizsganapon vagy a vizsgázó és az intézmény számára megszervezhető legközelebbi időpontban a vizsgázó pótló vizsgát tegyen, ha ennek feltételei megteremthetők. A vizsgázó kérésére a vizsga megszakításáig a vizsgakérdésekre adott válaszait értékelni kell.

Javítóvizsgát tehet a vizsgázó, ha

- a) a tanév végén – legfeljebb három tantárgyból – elégtelen osztályzatot kapott,
- b) az osztályozó vizsgáról, a különbözeti vizsgáról számára felróható okból elkésik, távol marad, vagy a vizsgáról engedély nélkül eltávozik.

Tekintettel arra, hogy a vizsgaidőpont eltévesztése a vizsgázó gondatlan magatartására vezethető vissza, az unokája a vizsgáról neki felróható okból maradt távol. Amennyiben pedig a tanuló a javítóvizsgán nem jelenik meg neki felróható okból, úgy tanulmányait kizárólag évfolyamismétléssel folytathatja. (142/2012/OJBIT)

Az elmulasztott tanulmányok alatti vizsgával kapcsolatban adtunk tájékoztatást a 7/2012/OJBIT számú ügyben is.

Egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy a nevelőtestület hozhat-e olyan döntést, miszerint a tanév végén három vagy több tárgyból elégtelen osztályzatot szerzett tanuló javítóvizsga helyett évfolyamismétlésre kötelezi.

Tájékoztattuk, hogy a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 21. § (8) bekezdése alapján, ha a tanuló a tanév végén – a tantárgyak számától függetlenül – elégtelen osztályzatot kapott, javítóvizsgát tehet. E rendelkezés alapján gyermeke tehet javítóvizsgát, évfolyamismétlésre csak abban az esetben kötelezhető, ha a javítóvizsgán is elégtelen osztályzatot szerez. (27186/2012/OJBIT)

A jelenleg hatályos jogi szabályozás szerint javítóvizsgát akkor tehet a tanuló, ha a tanév végén legfeljebb három tantárgyból kapott elégtelen osztályzatot.

Egy szülő panasszal fordult hivatalunkhoz, melyben gyermeke évfolyamismétlésével összefüggésben sérelmezte az oktatási intézmény eljárását. Gyermeke, a 2011/2012. tanévben 12. évfolyamos tanuló volt. Gyenge tanulmányi eredménye miatt az igazgató a szülő kérésére engedélyezte a tanulónak, hogy a 12. évfolyamot megismétlje, így a 2012/2013. tanévben ismét 12. évfolyamos lesz. A szülő sérelmezte, hogy annak ellenére, hogy a 12. évfolyamosok számára a tanév 2012. május 3-án véget ért, az igazgató azt szerette volna, hogy a tanuló a 11. évfolyamosokkal továbbra is iskolába járjon, illetve a 11. évfolyamosok számára előírt nyári gyakorlatot is meg szeretne volna ismételtetni a tanulóval. Állítása szerint, mivel a tanuló ennek ellenére május 3-át követően nem járt iskolába, az ezt követő időszakra igazolatlan órákat regisztráltak részére. A tanuló igazolatlan óráinak száma így elérte azt a mértéket, amely esetében a nem tanköteles korú tanuló az intézményből elbocsátható. Az igazgató nyilatkozatában arról tájékoztatta hivatalunkat, hogy a tanuló kezdettől fogva gyenge eredménnyel rendelkezett, több esetben csak javítóvizsga letételét követően léphetett felsőbb évfolyamba annak ellenére, hogy az iskola nevelői mindent megtettek a tanuló felzárkóztatása érdekében. Ezért a szülők és a pedagógusok többszöri egyeztetésének eredményeképpen a tanuló kérvényezte, hogy megismételhesse a 12. évfolyamot. Az igazgató nyilatkozatában előadta, hogy egy adott évfolyam ilyen formában történő megismétlése intézményünkben nem egyedi eset. Az intézmény részéről nyitottak

szoktak lenni arra, hogy a tanulók szükség esetén szüleik kérésére hosszabb ideig részesülhessenek az iskola oktató és nevelő támogatásában. Mostanáig ezekkel az esetekkel összefüggésben semmilyen nézeteltérés nem merült fel az intézmény és a szülők között. Ezért a 2012. május 17-én kelt határozatot, miszerint engedélyezi a tanulónak, hogy a 12. évfolyamot megismételje, világosan, de szükséztlenül fogalmazta meg. Az igazgató nyilatkozatában foglaltak szerint határozottan kiállt amellett, hogy a nyári gyakorlat megismétlése a tanuló fejlődését szolgálja. Ugyanakkor mint intézményvezető tisztában van azzal, hogy a nyári gyakorlat ismételt elvégzésére a tanulót nem kötelezheti, illetve a gyakorlat el nem végzéséért vele szemben semmilyen szankciót nem alkalmazhat. Tekintettel arra, hogy az igazgató – nyilatkozatában foglaltak szerint – a nyári gyakorlat megismétlésére nem kötelezte a tanulót, azt pusztán javasolta, és a gyakorlat ismételt el nem végzéséért a tanulóval szemben semmilyen szankciót nem alkalmazott, továbbá a tanuló tanulmányait 2012 szeptemberétől a 12. évfolyamon folytathatja, az ügyben oktatási jogserelmet kimutatni nem állt módunkban. (26833/2012/OJBIT)

Amennyiben az értékeléssel kapcsolatban felmerül a pedagógus tanulóval szembeni elfogultsága, ez esetben a tanuló a közoktatási törvényben garantált jogával élve kérheti, hogy független vizsgabizottság előtt adjon számot tudásáról. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 73. § tartalmazza a független vizsgabizottságra vonatkozó részletszabályokat. Eszerint a független vizsgabizottság előtt letehető tanulmányok alatti vizsgát a kormányhivatal szervezi. A kormányhivatal a szakmai elméleti és szakmai gyakorlati vizsgatantárgyak esetén az érintett szakközépiskolai ágazat vagy szakképesítés – szakképzési törvényben meghatározott – országos szakképzési névjegyzéken szereplő szakértőjét kéri fel a vizsgabizottság tagjának. A tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülője – a félév vagy a tanítási év utolsó napját megelőző harmincadik napig jelentheti be, ha osztályzatának megállapítása céljából független vizsgabizottság előtt kíván számot adni tudásáról. A bejelentésben meg kell jelölni, hogy milyen tantárgyból kíván vizsgát tenni. Az iskola igazgatója a bejelentést nyolc napon belül továbbítja a kormányhivatalnak, amelyik az első félév, valamint a tanítási év utolsó hetében szervezi meg a vizsgát. A tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülője – a bizonyítvány átvételét követő tizenöt napon belül kérheti, hogy amennyiben bármely tantárgyból javítóvizsgára utasították, akkor azt független vizsgabizottság előtt tehesse le. Az iskola a kérelmet nyolc napon belül továbbítja a kormányhivatalnak. A kormányhivatal által szervezett független vizsgabizottságnak nem lehet tagja az a pedagógus, akinek a vizsgázó hozzátartozója, továbbá aki abban az iskolában tanít, amellyel a vizsgázó tanulói jogviszonyban áll.

A nemzeti köznevelésről szóló törvény végrehajtásáról szóló 229/2012. (VIII. 28.) Korm. rendelet 34-35. §-a szabályozza a független vizsgabizottság előtti vizsga költségvonzatát. E rendelkezés az állami szerv, az állami intézményfenntartó központ, az állami felsőoktatás intézmény, az önkormányzat, az önkormányzati társulás által fenntartott köznevelési intézményekben térítési díj ellenében igénybe vehető szolgáltatások közé sorolja a független vizsgát, és kimondja, a független vizsga díját tantárgyanként kell megállapítani úgy, hogy tantárgyanként a vizsgadíj összege nem lehet magasabb, mint az adott évre érvényes kötelező legkisebb munkabér (minimálbér) 3,75%-a.

Mulasztás

A köznevelési törvény szerint Magyarországon minden gyermek köteles az intézményes nevelés-oktatásban részt venni, tankötelezettségét teljesíteni. Ezzel összefüggésben a tanuló kötelessége, hogy eleget tegyen – rendszeres munkával és fegyelmezett magatartással,

képességeinek megfelelően – tanulmányi kötelezettségének. A tanuló legfőbb kötelezettsége, hogy rész vegyen a tanórákon. E kötelezettség elmulasztása különféle következményeket, esetlegesen szankciókat von maga után. E szankciók nagyon súlyosak lehetnek, akár a tanulói jogviszony megszűnéséhez is vezethetnek. Ezért évről-évre sok beadvány érinti a mulasztással összefüggő szabályokat.

Jelen hatályos szabályok 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendeletben található. Eszerint ha a gyermek az óvodai foglalkozásról, a tanuló a tanítási óráról, a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell. A jogszabály szövegéből két dolog következik: egyfelől az, hogy minden esetben, ha a tanuló távol marad az óráról, mulasztásról beszélhetünk, másfelől pedig csak akkor beszélhetünk mulasztásról, ha a tanuló a tanóráról távol marad. Egyéb esetekben, amennyiben a távolmaradást nem igazolják, az igazolatlan mulasztás jogkövetkezményeit kell alkalmazni.

A mulasztás fenti meghatározása több beadvány esetén jelentett megoldást állásfoglalásunk kialakításához. A mulasztásokhoz a jogszabályok súlyos jogkövetkezményeket fűznek – ezek a nem tanköteles tanuló esetében a tanulói jogviszony megszűnéséhez is vezethetnek - ezért nagyon fontos a mulasztás fogalmának értelmezése, mivel a jogellenes értelmezés az oktatási jogok megsértéséhez vezethet.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy köteles-e az oktatási intézmény igazolt mulasztásnak tekinteni, ha igazolt sportoló gyermeke tanítási napon egyesületi kikerővel versenyen vesz részt. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI 51. § (2)-(3) bekezdései szerint, ha a tanuló a tanítási óráról, a kollégiumi foglalkozásról távol marad, mulasztását igazolnia kell. Egyes esetekben a mulasztást a jogszabály erejénél fogva igazoltnak kell tekinteni. Ezek az esetek a következők: ha a tanuló – kiskorú tanuló esetén a szülő írásbeli kérelmére – a házirendben meghatározottak szerint engedélyt kapott a távolmaradásra, ha a gyermek, a tanuló beteg volt, és azt a házirendben meghatározottak szerint igazolja, illetve, ha a gyermek, a tanuló hatósági intézkedés vagy egyéb alapos indok miatt nem tudott kötelezettségének eleget tenni. Egyéb esetekben, amennyiben a távolmaradást nem igazolják, a mulasztás igazolatlan. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 5. § (1) bekezdése alapján az egyéb jogszabályban meghatározottakon túlmenően a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni a gyermek, tanuló távolmaradásának, mulasztásának, késésének igazolására vonatkozó előírásokat. E rendelkezés alapján az intézmény a házirendben meghatározhat konkrét eljárási szabályokat a mulasztások igazolására vonatkozóan. A házirendben kerülhetnek rögzítésre tehát azok az eljárási szabályok, amik alapján a szülő igazolni tudja gyermeke mulasztását, illetve az is, hogy az intézményvezető mely esetekben engedélyezhet a szülő által igazolható napokon felüli további távolmaradást. Tájékoztattuk a szülőt, hogy nincs olyan jogszabály, amely kötelezővé tenné az intézmény számára, hogy az egyesületi kikerővel rendelkező tanulók mulasztását igazoltnak tekintse, ugyanis a mulasztás igazolása minden esetben kizárólag a házirendben és a fent hivatkozott jogszabályban foglaltak szerint történhet. (244/2012/OJBIT)

A felszerelés hiánya problémát jelenthet az értékelés kapcsán, de a mulasztással összefüggésben is. Felmerült ugyanis, hogy a felszerelés hiánya vezethet-e igazolatlan mulasztás rögzítéséhez.

Egy gyermekjóléti szolgálat munkatársa azért fordult hivatalunkhoz, mert egy középiskola testnevelő tanára az uszodában tartott testnevelésóráról azért küldi el a tanulókat, mert azok számára nem megfelelő úszónadrágban jelennek meg az órán. Az emiatt keletkezett igazolatlan mulasztások kapcsán jelzés érkezik a családgondozóhoz is. A közoktatási törvény 19. §-a a pedagógus jogai között rendelkezik arról, hogy a pedagógus – a minőség, típus és ár megjelölése nélkül – olyan ruházati vagy

más felszerelés beszerzését kérheti a tanulótól, amely nélkülözhetetlen az általa tartott tanórai foglalkozáson való részvételhez, illetve a tanított tananyag elsajátításához, és amelyet a tanórai foglalkozáson egyidejűleg minden tanulónak rendszeresen alkalmaznia kell. Az e körbe nem tartozó felszerelések biztosítása az iskola feladata. Tanítási év közben a meglévő tankönyvek, tanulmányi segédletek, taneszközök, ruházati és más felszerelések beszerzésére vonatkozó döntés nem változtatható meg, ha abból a szülőre fizetési kötelezettség hárul. Az iskolaszék – annak hiányában az iskolai szülői szervezet (közösség) és az iskolai diákönkormányzat – ruházati és más felszerelések megvételével kapcsolatosan a szülőkre háruló kiadások tekintetében korlátozásokat állapíthat meg. A korlátozás nem járhat azzal a következménnyel, hogy kizárja a fentebb meghatározott ruházati és más felszerelések megvételét.

Álláspontunk szerint a pedagógus számára nem megfelelő úszónadrág megítélésénél döntő lehet, hogy az úszónadrág típusa befolyásolhatja-e az úszásoktatás minőségét, ennek megítélése szakmai és nem jogi kérdés.

A tanórai felszerelés hiányát a mulasztás megítélése során annyiban lehet figyelembe venni, amennyiben a tanítási órán történő számonkérésben rögzített feladat teljesítéséhez az szükséges. Amennyiben a számonkérésben meghatározott feladatot a tanuló nem tudja teljesíteni - akár a felszerelés hiánya miatt - úgy akár elégtelenre is értékelhető. De a számonkérés esetétől eltekintve a felszerelés hiánya miatt a tanulónak elégtelen nem adható. A közoktatási törvény 12. § (1) bekezdése szerint a tanuló kötelessége, hogy részt vegyen a kötelező és a választott foglalkozásokon és szakmai gyakorlatokon. Ezek alapján a tanuló – tekintettel a nevelési-oktatási intézmény felügyeleti kötelezettségére – felszerelés hiányában passzív részvevőként köteles részt venni a tanórán. Felszerelés hiánya miatt tehát a tanulót kiküldeni sem lehet az óráról, így az nem vezethet - sem igazolt, sem igazolatlan - mulasztáshoz. A pedagógiai módszereken felül a tanulói kötelezettségszegések szankcionálása csak az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmezési eszközökkel történhet, fegyelmezési eszközként érdemjegy nem alkalmazható. (15332/2012/OJBIT)

A mulasztás témakörhöz kapcsolódik a késéssel összefüggő szabályozás is. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (10) bekezdése szerint ha a tanuló a tanórai foglalkozás kezdetére nem érkezik meg, a késést igazolnia kell a házirendben foglalt szabályok szerint. A késések idejét össze kell adni. Amennyiben ez az idő eléri a tanórai foglalkozás időtartamát, a késés egy igazolt vagy igazolatlan órának minősül. Az elkéső tanuló nem zárható ki a tanóráról, foglalkozásról.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, jogszerű-e az oktatási intézmény házirendjének azon rendelkezése, miszerint a tanulók késéseit összeadják, és ha a késések összesített időtartama eléri egy tanóra időtartamát, akkor igazolatlan mulasztást regisztrálnak a tanulónak. A fentieknek megfelelően az intézmény házirendje a jelenleg hatályos jogszabályoknak megfelelően rögzíti a sérelmezett szabályt, miszerint a tanóráról való késések időtartama összeadódik, és amennyiben a késéseket nem igazolják, úgy az igazolatlan mulasztásnak minősül. (262/2012/OJBIT)

Beadványában egy szülő annak a szabálynak a jogserűségéről érdeklődött, mely szerint gyermeke iskolájában a tanítás 8 órakor kezdődik, ám 7.45-kor bezárják az iskolaajtót, és a késő tanulók az utcán maradnak a második óra kezdetéig. A fentieknek megfelelően valóban aggályos az, ha a tantermekbe vezető folyosót lezárják a késő tanulók előtt, ezáltal kizárják őket a tanórai foglalkozásról. (168/2012/OJBIT)

A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet azt is szabályozza, hogy a beteg gyermek, tanuló az orvos által meghatározott időszakban nem látogathatja a nevelési-oktatási intézményt. Több ezzel összefüggő tájékoztatást adtunk a hozzánk forduló szülők számára. (360/2012/OJBIT, (21686/2012/OJBIT)

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy az a tanuló, aki a tanítási óráról igazoltan, betegség miatt távol marad, látogathatja-e a délutáni, tanórán kívüli foglalkozásokat. A fentieknek megfelelően tájékoztattuk, ha a pedagógus megítélése szerint a gyermek, a tanuló beteg, gondoskodik a többi gyermektől, tanulótól való elkülönítéséről, és a lehető legrövidebb időn belül értesíti a gyermek, a tanuló szüleit. Azt, hogy a gyermek, a tanuló egészséges, orvosnak kell igazolnia. Ha a kollégiumban lakó tanuló hazautaztatása nem oldható meg, az egészséges tanulóktól el kell különíteni. Amennyiben a fentiek szerinti eljárás során a szülő a probléma megoldásában nem működik együtt a nevelési-oktatási intézménnyel, akkor a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet alapján kell eljárni. Ennek értelmében, ha a nevelési-oktatási intézmény a gyermeket, tanulót veszélyeztető okokat pedagógiai eszközökkel nem tudja megszüntetni, vagy a gyermekközösség, illetve a tanulóközösség védelme érdekében indokolt, segítséget kérhet a gyermekjóléti szolgálattól, illetve az oktatásügyi közvetítői szolgálattól vagy más, az ifjúságvédelmi, családjogi területen működő szolgálattól. Ha további intézkedésre van szükség, a nevelési-oktatási intézmény megkeresésére a gyermekjóléti szolgálat javaslatot tesz arra, hogy a nevelési-oktatási intézmény a gyermekvédelmi rendszer keretei között milyen intézkedést tegyen. Fentiek alapján a beteg gyermek az orvos által meghatározott időben nem látogathatja az oktatási intézményt, figyelemmel arra, hogy ez mind az ő, mind a közösség többi tagja egészségét veszélyeztetné. Ennek megfelelően a beteg tanuló nem vehet részt a délutáni tanórán kívüli foglalkozásokon sem. Amennyiben a pedagógus észleli – akár a tanórán, akár a tanórán kívüli foglalkozáson – hogy a tanuló beteg, vagy az orvosi igazolásban meghatározott időtartam alatt az oktatási intézményt látogatja, a fentieknek megfelelően köteles eljárni, azaz a tanulót a többiektől el kell különíteni és a szülőjét értesíteni kell. (10362/2012/OJBIT)

A mulasztás meghatározásával összefüggésben az egyik legfontosabb kérdés annak igazolása, hiszen az igazolás megléte vagy annak hiánya, illetőleg nem megfelelő volta különíti el egymástól az igazolt és az igazolatlan mulasztást, és ennek megfelelően alakulnak a jogkövetkezmények is.

Egy beadványozó sérelmezte, hogy betegség miatti mulasztásainak igazolására az intézmény nem fogadta el az általuk bevitt orvosi igazolásokat. Ennek következtében a tanuló igazolatlan óráinak száma elérte azt a szintet, hogy az intézmény vezetője jelzéssel élt a jegyző felé, aki kezdeményezte a tanuló védelembe vételét. Az igazolások elfogadásával kapcsolatban az intézmény vezetője arról tájékoztattott, hogy ezekben az esetekben egyértelműen dokumentált módon az oktatási jogszabályoknak és az iskola házirendjének megfelelően járnak el. A panaszlevélben jelzett igazolások 2011. december 6., 12. és 16. napján történt fogászati kezelésekről szóltak, ezeket 2012. január 25-én kívánta a szülő benyújtani. Ekkor tájékoztatta a szülőt, hogy a félévet lezárták, és visszamenőleg nem áll módjában az igazolások elfogadása, de tudomásul veszi, hogy a tanuló egészségügyi okokból hiányzott. Ugyanakkor a tanuló az első félévet 51 igazolatlan órával zárta, ezért az intézmény eleget tett az illetékes hatóságok irányába fennálló jelzési kötelezettségének. Miután a szülő kérvényezte, hogy a tanuló magántanulói státuszba kerülhessen, és kérelmét pszichés problémákkal indokolta, ezt továbbították a gyámügyi osztály felé. A védelembe vételi eljárást ez alapján az iskola kérésére felfüggesztették. Az igazgató nyilatkozatához mellékelte továbbá az ügyre vonatkozó releváns dokumentumokat, így többek között a szülő részére az igazolatlan mulasztásokról megküldött írásbeli értesítéseket, a szülő részére a tanuló tanulmányi eredményeiről megküldött értesítéseket, a jegyző részére az igazolatlan mulasztásokkal összefüggésben megküldött jelzést, a védelembe vételi eljárással összefüggésben a rendelkezésére álló dokumentumokat, a szülő magántanulói státusz iránti kérelmét és az ehhez csatolt pszichológiai véleményt, a magántanulói státusz engedélyezéséről szóló határozatot, a tanuló részére a magántanulói státuszával összefüggésben megküldött értesítéseket, a tanuló intézményhez benyújtott igazolásait és a tanuló félévi bizonyítványának másolatát.

A rendelkezésünkre álló adatok alapján az igazolatlan mulasztásokkal összefüggésben az alábbiak állapíthatók meg. A nevelési-oktatási intézmények működéséről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. §-a tartalmazza a mulasztásra vonatkozó rendelkezéseket. E rendelet szerint az egyéb jogszabályban meghatározottakon túlmenően a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni a tanuló távolmaradásának, mulasztásának, késésének igazolására vonatkozó rendelkezéseket. A gyermek, a tanuló betegsége esetén az intézmény mulasztással kapcsolatos szabályozási jogköre az orvosi igazolás benyújtására vonatkozó rendelkezések meghatározásáig terjed. A 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 20. §-a szerint ugyanis a beteg gyermek, tanuló az orvos által meghatározott időben nem látogathatja az intézményt. A mulasztás igazolására vonatkozóan az intézmény a házirendben meghatározhat konkrét eljárási szabályokat, azonban ezen rendelkezések kialakítása során figyelemmel kell lenni a kiskorú és a nagykorú tanulóakra vonatkozó előírások elkülönítésére, tekintettel arra, hogy a nagykorú és cselekvőképes tanuló esetén a közoktatási törvénynek a szülő jogaira és kötelességeire vonatkozó rendelkezéseit nem kell alkalmazni, illetve hogy a jogalkotó más jogkövetkezményeket fűz a tanköteles és nem tanköteles kiskorú, valamint a nem tanköteles nagykorú tanuló mulasztásához.

Fentiek értelmében, amennyiben a tanuló betegség miatt marad távol a tanítási órától, és ezt az intézmény házirendjében foglaltaknak megfelelően igazolja, úgy az nem tekinthető kötelességszegő magatartásnak. Más a helyzet azonban akkor, ha a tanuló hiányzását nem vagy nem a házirendben rögzítetteknek megfelelően igazolja, ebben az esetben ugyanis mulasztása igazolatlan. Az igazolatlan mulasztáshoz pedig a jogszabályok súlyos jogkövetkezményeket fűznek. Fentieknek megfelelően, mivel a rendelkezésemre álló információk alapján a tanuló mulasztásait nem, illetve nem a házirendben foglaltaknak megfelelően igazolta, az ügyben oktatási jogsérelmet nem mutatunk ki. (10404/2012/OJBIT)

Egy másik esetben a késések igazolásának nem megfelelő volta eredményezett igazolatlan mulasztást.

A panaszos állítása szerint gyermeke Budapest vonzáskörzetében lévő lakóhelyéről jár a fővárosba gimnáziumba. A tanuló két alkalommal egy órás késéssel ért be az iskolába, mert a Volánbusz Zrt. busza az autópályán meghibásodott és a helyettesítő busz késve ért Budapestre. Erről a tényről a Volánbusz Zrt. igazolást állított ki, amit a tanuló átadott az osztályfőnöknek. Az osztályfőnök azonban arról tájékoztatta a tanulót, hogy a Volánbusz Zrt. által kiállított igazolást nem áll módjában elfogadni, mert az iskola szervezeti és működési szabályzata és házirendje ezt nem teszi lehetővé, ennek megfelelően a mulasztásokat igazolatlannak tekinti. A tanuló ekkor visszakérte az igazolásokat, azonban csak az egyiket kapta vissza. Az intézmény vezetője arról tájékoztattott, az intézmény házirendje előírja, hogy a tanuló szülőjének az intézményt telefonon értesítenie kell, amennyiben a tanuló a tanórától távol marad. Ezt az érintett tanuló esetén a szülő nem tette meg. Emellett a Volánbusz Zrt. által kiadott igazolást a házirend alapján nem tekinti hivatalos, elfogadható igazolásnak, az intézmény házirendje értelmében ugyanis csak orvosi, szülői, illetve hatósági igazolást fogadnak el, ezeket is csak abban az esetben, ha a mulasztásról a szülő az intézményt előzetesen értesíti. Ennek megfelelően az igazgató álláspontja szerint a sérelmezett eset kapcsán a tanuló mulasztása a házirendnek megfelelően szülői igazolással lett volna igazolható.

Az intézményvezető nyilatkozatában előadta továbbá, hogy az osztályfőnök a szülői értekezleten részletesen tájékoztatta a szülőket arról, hogy milyen igazolásokat és milyen módon fogad el az intézmény, emellett a mulasztások igazolására vonatkozó szabályok a házirendből és a szervezeti és működési szabályzatból is megismerhetők, így az erre vonatkozó rendelkezésekkel a szülőnek is tisztában kellett lennie. Tájékoztattott továbbá arról is, hogy intézményükben nagyon szigorúan betartják és betartatják a mulasztások igazolására vonatkozó házirendi rendelkezéseket a visszaélések elkerülése érdekében.

Az igazgató szerint fontos kiemelni továbbá azt a körülményt, hogy az iskolában a tanítás 8:15-kor kezdődik, a tanulóknak azonban a házirend alapján 8:00-kor már az intézményben kell tartózkodniuk.

Ennek megfelelően, amennyiben a tanuló busza a Volánbusz Zrt. által kiadott igazolásnak megfelelően tíz perc késéssel érkezett Budapestre, akkor a tanulónak legkésőbb 8:10-re be kellett volna érnie az intézménybe. Ebben az esetben pedig, figyelemmel arra, hogy a tanítás 8:15-kor kezdődik, igazolatlan órát nem regisztráltak volna részére.

Tekintettel arra, hogy jelen esetben a tanuló a mulasztását nem a házirendben foglaltaknak megfelelően igazolta, mulasztása jogszerűen tekinthető igazolatlannak. Emellett figyelembe kell venni azt a körülményt is, hogy a rendelkezésre álló igazolás alapján a Volánbusz Zrt. járata mindössze tíz percet késett, ami álláspontunk szerint lehetővé tette a tanulónak, hogy a tanítási órára beérjen. Véleményünk szerint ugyanis a Volánbusz Zrt. által igazolt tíz perc késés nem eredményezheti a tanuló egy óras késését az iskolából. Ennek megfelelően az ügyben a rendelkezésünkre álló információk alapján jogsértést nem mutattunk ki. (9331/2012/OJBIT)

Az új jogszabályok alapján módosított állásfoglalásunkról tájékoztattunk egy szülőt, aki a mulasztások igazolása kapcsán kérte állásfoglalásunkat. (360 /2012/OJBIT)

Az igazolatlan mulasztáshoz a jogszabályok súlyos jogkövetkezményeket fűznek. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 51. § (3)-(6) bekezdései szerint, ha a gyermek, a tanuló távolmaradását nem igazolják, a mulasztás igazolatlan. Az iskola köteles a szülőt és a tanuló kollégiumi elhelyezése esetén – amennyiben a kollégium nem az iskolával közös igazgatású intézmény – a kollégiumot is értesíteni a tanköteles tanuló első alkalommal történő igazolatlan mulasztásakor, továbbá abban az esetben is, ha a nem tanköteles kiskorú tanuló igazolatlan mulasztása a tíz órát eléri. Az értesítésben fel kell hívni a szülő figyelmét az igazolatlan mulasztás következményeire. Ha az iskola értesítése eredménytelen maradt, és a tanuló ismételen igazolatlanul mulaszt, az iskola a gyermekjóléti szolgálat közreműködését igénybe véve megkeresi a tanuló szülőjét.

Ha a gyermek a közoktatási törvény 24. § (3) bekezdése alapján vesz részt óvodai nevelésben, és egy nevelési évben igazolatlanul tíz napnál többet mulaszt, továbbá, ha a tanköteles tanuló igazolatlan mulasztása egy tanítási évben eléri a tíz órát, az óvoda vezetője, az iskola igazgatója – a gyermekvédelmi és gyámügyi feladat- és hatáskörök ellátásáról, valamint a gyámhatóság szervezetéről és illetékességéről szóló 331/2006. (XII. 23.) Korm. rendeletben foglaltakkal összhangban – értesíti a gyermek, tanuló tényleges tartózkodási helye szerint illetékes gyámhatóságot, az általános szabálysértési hatóságként eljáró kormányhivatalt – a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő tanuló kivételével –, tanköteles tanuló esetén a gyermekjóléti szolgálatot is, továbbá gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő tanuló esetén a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot. Az értesítést követően a gyermekjóléti szolgálat az óvoda, az iskola és – szükség esetén – a kollégium bevonásával haladéktalanul intézkedési tervet készít, amelyben a mulasztás okának feltárására figyelemmel meghatározza a gyermeket, a tanulót veszélyeztető és az igazolatlan hiányzást kiváltó helyzet megszüntetésével, a gyermek óvodába járásával, a tanulói tankötelezettség teljesítésével kapcsolatos, továbbá a gyermek, a tanuló érdekeit szolgáló feladatokat.

Ha a tanköteles tanuló igazolatlan mulasztása egy tanítási évben eléri a harminc órát, az iskola a mulasztásról tájékoztatja az általános szabálysértési hatóságot – a gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő tanuló kivételével –, valamint ismételen tájékoztatja a gyermekjóléti szolgálatot, amely közreműködik a tanuló szülőjének az értesítésében, továbbá gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő tanuló esetén a területi gyermekvédelmi szakszolgálatot. Ha a tanköteles tanuló igazolatlan mulasztása egy tanítási évben eléri az ötven órát, az iskola igazgatója haladéktalanul értesíti a tanuló tényleges tartózkodási helye szerint illetékes gyámhatóságot és kormányhivatalt.

A mulasztások egyik jogkövetkezménye lehet, hogy a tanuló teljesítménye az érdemjegyek alapján nem értékelhető, és így osztályozó vizsgát kell tennie.

Egy szülőt kérdésére arról tájékoztattunk, hogy ha a tanuló hiányzásai a jogszabályban meghatározott mértéket elérik, és emiatt nem értékelhető, osztályozó vizsgát kell tennie. Amennyiben azonban a mulasztásai ellenére értékelhető, nem kell osztályozó vizsgát tennie. Arra vonatkozóan, hogy a tanuló értékelhető-e, az intézmény pedagógiai programjában foglaltak is irányadók. (19690/2012/OJBIT)

A mulasztások legsúlyosabb következménye, ha az igazolatlan mulasztások nagy számára tekintettel a nem tanköteles tanuló tanulói jogviszonya megszűnik.

Beadványában egy szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy a gyermeke tanára fegyelmezési céllal igazolatlan órát adott a rossz magaviseletű tanulóknak. A közoktatási törvény 40. § (8) bekezdése értelmében az iskola és a kollégium házirendje állapítja meg, hogy - a tanulmányi kötelezettségek teljesítésén kívül - az e törvényben, továbbá jogszabályokban meghatározott tanulói jogokat és kötelezettségeket milyen módon lehet gyakorolni, illetve kell végrehajtani. Az iskola és a kollégium házirendje állapítja meg továbbá az iskolai, kollégiumi tanulói munkarendet, a tanórai és tanórán kívüli foglalkozások, a kollégiumi foglalkozások rendjét, a kollégiumi lakhatás ideje alatt a kollégiumon kívüli tartózkodás során tiltott tanulói magatartást, az iskola és a kollégium helyiségei, berendezési tárgyai, eszközei és az iskolához, kollégiumhoz tartozó területek használatának rendjét, az iskola, kollégium által szervezett, a pedagógiai program végrehajtásához kapcsolódó iskolán, kollégiumon kívüli rendezvényeken tiltott tanulói magatartást. A közoktatási törvényben rögzített tanulói kötelességként a tanuló köteles megtartani az intézmény belső szabályzataiban, így a szervezeti és működési szabályzatban, továbbá a házirendben foglaltakat. Amennyiben a tanuló nem tesz eleget kötelezettségeinek, ez esetben vele szemben indokolt lehet fegyelmező eszköz alkalmazása. A közoktatási törvény és a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet szabályozzák, hogy milyen eszközökkel rendelkezik egy iskola a tanulók nem megfelelő viselkedésének szankcionálására. Az eszközök közül a nevelő hatásnak nevezhető pedagógiai módszerek alkalmazása az elsődleges. Ezen felül a közoktatási intézmény alkalmazhat ún. fegyelmező intézkedéseket (figyelmeztetés, intő, rovó, stb.), illetve indíthat fegyelmi eljárást. A fegyelmező intézkedések konkrét formáit, illetve alkalmazásuk feltételeit, szabályait az adott közoktatási intézmény belső szabályzata, a házirend határozza meg. Azonban a tanulók kötelességszegő magatartásának következményeként oktatási jogokat sértő fegyelmező intézkedéseket a házirend sem tartalmazhat. A kötelességszegő magatartás legsúlyosabb következménye a fegyelmi eljárás megindítása a tanuló ellen. A közoktatási törvény 76. § (1) bekezdése alapján, ha a tanuló kötelességeit vétkesen és súlyosan megszegi, akkor a tanuló fegyelmi eljárás alapján, írásbeli határozattal fegyelmi büntetésben részesíthető. Súlyos és vétkes kötelességszegés esetén tehát fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatók. Lényeges, hogy ezeket az intézkedéseket csak a tanulói jogviszonnal összefüggő kötelességszegések szankciójaként lehet alkalmazni. A pedagógusok, illetve az iskola akkor teljesítik a jogszabályokban lefektetett kötelezettségeiket, ha a kötelességszegő gyermekkel szemben a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint járnak el, ennek garantálása a közoktatási intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosításáért felelős intézményvezető feladatkörébe tartozik.

Tájékoztattuk az igazgatót az igazolatlan mulasztásra vonatkozó - korábban már ismertetett - jogszabályi rendelkezésekről, valamint arról, hogy ha a tanköteles tanuló igazolatlan mulasztása egy tanítási évben eléri az ötven órát, az iskola igazgatója értesíti a gyermek tényleges tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt, aki - amennyiben a védelembé vétel még nem áll fenn - elrendeli a gyermek védelembé vételét. 2010. augusztus 30-ai hatályba lépésével a 2010. évi LXVI. törvény lényegesen megváltoztatta a családi pótlék folyósítására vonatkozó egyes jogszabályokat. Amennyiben ugyanis a

tanköteles tanuló az adott tanévben ötven kötelező tanórai foglalkozásról igazolatlanul mulaszt, akkor esetében a jegyző felfüggeszti a tankötelesek után járó családi pótlék - az iskoláztatási támogatás - folyósítását. A nem tanköteles tanulók igazolatlan mulasztásához fűzi a jogszabály a legsúlyosabb jogkövetkezményt. A rendelet 28. § (2) bekezdése alapján ugyanis megszűnik a tanulói jogviszonya annak a nem tanköteles korú diáknak, aki igazolatlanul harminc tanítási óránál többet mulaszt, feltéve, hogy az iskola a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt legalább kétfő alkalommal, írásban figyelmeztette az igazolatlan mulasztás következményeire. A tanulói jogviszony megszűnéséről az iskola írásban értesíti a tanulót, kiskorú tanuló esetén a szülőt, továbbá minden esetben a tanuló állandó lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes regionális egészségbiztosítási pénztárát. A fentiekkel összefüggésben lényeges kiemelni, hogy az igazolatlan óra fegyelmezési eszközként való alkalmazása oktatási jogokat sért. Miután csak akkor beszélhetünk mulasztásról, ha a tanuló a tanórától távol marad, igazolatlan mulasztást nem kaphat, ha a tanítási órán megjelent. Az igazolatlan mulasztás ugyanakkor az intézmény házirendjében foglaltaknak megfelelően köteleességszegő magatartásnak is minősülhet, és mint ilyen, alapot adhat fegyelmező intézkedés alkalmazására vagy fegyelmi eljárás indítására. Igazolatlan mulasztás azonban fegyelmezési céllal nem adható. (13967/2012/OJBIT, 24342/2012/OJBIT)

Fenntartói irányítás

A 2012. év nagy változásokat jelentett a közoktatás teljes rendszerére nézve, így a fenntartói irányítás vonatkozásában is, ezért megkerülhetetlen, hogy röviden ismertessük a rendszert érintő fő változási folyamatokat.

A köznevelési törvény a közoktatási rendszer kétlépcsős átalakítását irányozta elő az oktatási intézmények állami átvétele kapcsán: 2012. 01. 01-től kezdődött meg a megyei fenntartású, 2013. 01. 01-től az önkormányzati fenntartású intézmények állami fenntartásba történő átvétele. 2012 első félévében lezajlottak a megyei önkormányzatok pénzügyi konszolidációját szolgáló intézményátadások, amikor is az egyes kormányhivatalok háttérintézményeiként működő Megyei Intézményfenntartó Központok működtetésébe kerültek a korábban megyei fenntartásban működő intézmények. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma irányítása alatt működő Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (a továbbiakban: Központ) 2012. szeptember 1-jével kezdte meg működését, amely Központ tankerületeken keresztül látja el a fenntartói feladatokat.

Ezen átmeneti időszakban a hivatalhoz forduló panaszosokat minden esetben az éppen hatályos szabályozás alapján tájékoztattuk, az alább ismertetett ügyek többsége még a közoktatási törvény hatálya alatt érkezett hivatalunkhoz.

A közoktatási törvény hatálya kiterjedt az óvodai nevelésre, az iskolai nevelésre-oktatásra, a kollégiumi nevelésre-oktatásra, függetlenül attól, hogy azt milyen intézményben, szervezetben látják el, illetve ki az intézmény fenntartója. A közoktatási törvény 86. § (1) bekezdése kimondta, hogy a községi, a városi, a fővárosi kerületi és a megyei jogú városi önkormányzat köteles gondoskodni az óvodai nevelésről, az általános iskolai oktatásról, továbbá a nemzeti és etnikai kisebbség által lakott településen a nemzeti vagy etnikai kisebbséghez tartozók óvodai neveléséről és az általános iskolai neveléséről és oktatásáról. Az önkormányzatok a közoktatás feladatait intézmény létesítésével, fenntartásával, társulásban való részvétellel vagy más önkormányzattal, illetve fenntartóval kötött megállapodás útján láthatták el. A nem helyi önkormányzatok által fenntartott közoktatási intézményekre vonatkozóan a közoktatási törvény külön szabályokat rögzített.

Beadványában egy igazgató azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy X község képviselő-testületének a közoktatási társulásból történő kilépéssel kapcsolatos döntése Y település iskolájának létét veszélyezteti, mivel X település tanulóit ennek hatására elviszik az eddig kötelező feladatot ellátó iskolából. Az igazgató által vezetett intézmény egyébként jól felszerelt, személyi és tárgyi feltételek adottak, akár a meglévő tanulói létszámnál több gyermek számára is képes biztosítani a színvonalas nevelést-oktatást.

A panaszban foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk az intézményvezetőt. A jelen szabályozás szerint a települési önkormányzatok kötelező feladata az alapfokú oktatásról való gondoskodás. Az, hogy ezt önállóan, társulásban vagy közoktatási megállapodás útján oldja meg, az önkormányzat lehetőségeitől, döntésétől függ. Amennyiben a jelzett esetben valamely önkormányzat a társulás megszüntetéséről dönt, a továbbiakban az önkormányzati döntés abban az esetben támadható, ha annak következtében nem látja el az alapfokú oktatásról történő gondoskodás kötelező feladatát. E döntés megtámadása az illetékes kormányhivatalnál lehetséges, melynek feladata az önkormányzatok törvényességi ellenőrzése.

A társulási megállapodás felbontása után Y település önkormányzatának továbbra is gondoskodni kell az önkormányzat területén lakó gyermekek alapfokú oktatásáról. Ez esetleg szükségessé teheti az oktatási intézmény átszervezését. Tájékoztattuk továbbá az intézményvezetőt arról, hogy a nevelési, nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga alapján a szülő gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A szabad iskolaválasztás joga azonban a lehetőségek által körülvett jogosultság, csak a lehetőségekhez mérten tudják a szülők gyakorolni. A tanuló felvételéről vagy átvételéről pedig az iskola igazgatója dönt, annak szabályait, hogy mikor kötelező felvennie az igazgatónak a jelentkezőket, és milyen szempontokat kell követnie döntésekor, jogszabály rögzíti. A szülők iskolaválasztási szabadsága olyan jog, mely kényszerrel, nyomásgyakorlással nem befolyásolható, ám mind szélesebb körű információk szolgáltatásával természetesen lehetőség van egyes intézmények megismertetésére, ajánlására. (13091/2012/OJBIT)

A közoktatási törvény rendelkezései szerint a fenntartónak számos jogosítványa van a közoktatási intézmények irányításával kapcsolatban. Ezen jogosítványok gyakorlása során azonban be kell tartani a jogszabályokban előírt tartalmi és eljárási korlátozásokat. A fenntartói irányítás részletes szabályait a közoktatási törvény 102-106. §-ai tartalmazzák. A fenntartó ezen körben dönt többek között a közoktatási intézmény létesítéséről, átszervezéséről, megszüntetéséről.

Az elmúlt évben is meghatározó kérdés volt az intézményátszervezés problémája, amellyel kapcsolatban tájékoztattuk a beadványozókat a kérdéskörrel kapcsolatban kialakított állásfoglalásunkról. Az intézményátszervezés törvényességének ellenőrzése a vonatkozó garanciális szabályok megtartásának vizsgálatából állhat, célszerűségi szempontokat nincs mód felülbírálni. Egy intézmény átszervezése, összevonása, megszüntetése, fenntartói jogának átadása önmagában nem tekinthető jogellenes magatartásnak. Amennyiben ugyanis a fenntartó betartja a vonatkozó garanciális szabályokat, döntése nem lesz jogsértő. (69/202/OJBIT)

Egy szülő gyermeke iskolájának nem önkormányzati fenntartásba adásával kapcsolatos kifogásait közölte beadványában. A panaszban foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a szülőt.

A művelődéshez való jog az Alaptörvényben biztosított alapjogok második generációjaként ismert jogok csoportjának része, olyan társadalmi konszenzuson alapuló érték, amely államcélként fogalmazódik meg. Az állam az ingyenes és kötelező általános iskoláról az állami szervek és a helyi önkormányzatok intézményfenntartói tevékenysége, illetve az állami, a helyi önkormányzati feladatellátás keretében gondoskodik. A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. törvény 8. § (4) bekezdése, valamint a közoktatási törvény 86. § (1) bekezdése egyezően rögzíti, hogy a települési önkormányzat köteles

gondoskodni az általános iskolai oktatásról. Az önkormányzatok a közoktatás feladatait intézmény létesítésével, fenntartásával, társulásban való részvétellel vagy más önkormányzattal, illetve fenntartóval kötött megállapodás útján láthatják el, vagyis a kötelező általános iskolai oktatásról történő gondoskodás nem intézményfenntartási kötelezettséget, hanem feladatellátási kötelezettséget jelent.

Az önkormányzat mint fenntartó - a jogszabályok keretei között - nagyfokú önállósággal rendelkezik az intézményi struktúra kialakításában, szervezésében. A közszolgáltatás megvalósítására hozott döntéseit kizárólag törvényességi okokból vizsgálhatjuk felül, célszerűségi szempontból felülbírálni azokat egyetlen szervezetnek sincs joga. A nevelési-oktatási intézmények országosan tapasztalható átszervezései, összevonásai és megszüntetési gazdasági és demográfiai okok természetes következményei. Önmagában nem tekinthető jogellenes magatartásnak egy intézmény átszervezése, összevonása, megszüntetése, fenntartói jogának átadása, ha a fenntartó betartja az arra vonatkozó garanciális szabályokat. Az intézményátszervezés törvényességének ellenőrzése e garanciális szabályok megtartásának megvizsgálásából állhat.

Egy település lakossága számára az oktatási feltételek kiemelkedő fontosságúak, ugyanakkor a körülmények változása, a folyamatos szolgáltatás miatt az intézményrendszer megváltoztatása, szűkítése olykor elkerülhetetlen. Ez pedig az intézmény dolgozói, tanulói és szülei körében bizonyos sérelmet mindig okoz. Az érintettek jogainak védelmét ebben az esetben egyrészt egy kötelező eljárási szabály, a véleményük beszerzése jelenti (közoktatási törvény 102. § (3) bekezdése szerint), másrészt az a törvényi követelmény, hogy az oktatásról továbbra is megfelelő színvonalon kell gondoskodni oly módon, hogy annak igénybevétele a tanulónak, szülőnek ne jelentsen aránytalan terhet (a 4. § (7) bekezdés a) pontja szerint). (149/2012/OJBIT)

Egy általános iskola SZMK vezetősége fordult hivatalunkhoz, sérelmezve intézményük bezárásával kapcsolatos döntést. A panaszosok kérdései részben arra irányultak, hogy jogszerű-e a fenntartó bezárásról, átszervezésről hozott döntése, részben pedig arra, hogy mit tehetnek az érintettek, amennyiben ilyen jellegű döntésről értesülnek. A problémával kapcsolatban tájékoztattuk a panaszost a kérdéskörrel kapcsolatos állásfoglalásunkról. (21829/2012/OJBIT)

A fenntartó hoz döntést továbbá az adott nevelési, tanítási évben indítható csoportok, osztályok számáról, valamint rendelkezik az óvodába történő jelentkezés módjáról, a nagyobb létszámú gyermekek egy időszakon belüli óvodai felvételének időpontjáról, az óvoda heti és éves nyitvatartási idejének meghatározásáról. Ezen jogosítványok gyakorlása során azonban a fenntartó nem sértheti meg a törvény más rendelkezéseit.

Egy általános iskola szülői szervezete iskolájukat érintő képviselő-testületi döntéssel szemben élt panasszal hivatalunknál. A szülői szervezet sérelmezte, hogy a körzethatárok aránytalan kialakítása miatt iskolájuk részére a fenntartó csak egy első osztály indítását engedélyezi, ilyen módon sok körzethatáron kívüli gyermek kiszorul, nem érvényesülhet a szabad iskolaválasztáshoz való joguk. Másik problémaként jelezték az iskola 3. évfolyamának összevonásáról szóló döntést, amit azért éreznek aggályosnak, mivel a tanulók 20 %-a ezen az évfolyamon „speciális” igényű, az összevonás nyomán pedig féltő, hogy nem teljesülne a nevelésükre-oktatásukra fordított fokozott figyelem.

A szülői szervezet kérdéseivel kapcsolatban az alábbi tájékoztatást nyújtottuk. A közoktatási törvény a szülői jogok között rögzíti a szabad intézményválasztás jogát. A nevelési, nevelési-oktatási intézmény szabad megválasztásának joga alapján gyermeke adottságainak, képességeinek, érdeklődésének, saját vallási, illetve világnézeti meggyőződésének, nemzeti vagy etnikai hovatartozásának megfelelően választhat óvodát, iskolát, kollégiumot. A közoktatási törvény 66. § (1) bekezdése szerint a tanulói jogviszony felvétel vagy átvétel útján keletkezik. A felvétel és az átvétel jelentkezés alapján történik. A felvételtől vagy átvételtől az iskola igazgatója dönt a felvételre vonatkozó részletszabályok figyelembe vételével.

A közoktatási törvény 102. § (2) bekezdésének c) pontja szerint a fenntartó engedélyezi az osztály, csoport átlagléttszámtól való eltérést, meghatározza az adott tanítási évben az iskolában indítható osztályok, napközis osztályok (csoportok), a kollégiumban szervezhető csoportok számát, továbbá engedélyezi a maximális létszámtól való eltérést.

A fentiek alapján a szülő intézményválasztási szabadsága nem korlátozható, de az adott intézménybe történő felvétele nem minden esetben kötelező. Ha a fenntartó a körzethatárokat úgy alakította ki, hogy az iskola minden olyan gyermek felvételi kérelmét teljesíteni tudja, akinek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye a körzetében található, és ennek során a csoportlétszámokra vonatkozó rendelkezéseket megtartja, döntése nem okoz jogsérelemet. Minden intézmény ugyanis kizárólag a körzetében lakó gyermekeket köteles felvenni, a többi jelentkezőt csak lehetőségeihez képet veheti föl.

A harmadik évfolyam összevonásával kapcsolatban tájékoztattuk a beadványozókat, hogy a közoktatási törvény 3. számú melléklete az osztályok, csoportok szervezésének szabályai között rendelkezik arról, hogy azt a gyermeket, tanulót, aki beszéd fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos, vagy súlyos rendellenessége miatt sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport létszámának számításánál kettő, azt a gyermeket, tanulót pedig, aki testi, érzékszervi, középsúlyos értelmi fogyatékos, autista, halmozottan fogyatékos három gyermekként, tanulóként kell számításba venni, függetlenül attól, hogy a többi gyermekkel, tanulóval együtt vagy külön vesz részt óvodai nevelésben, iskolai nevelésben és oktatásban, kollégiumi nevelésben és oktatásban. Két tanulóként kell számításba venni a felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulót.

E szabályok alkalmazásával kell kiszámítani az osztálylétszámot, amely nem haladhatja meg a törvényben előírt mértéket. Ennek meghatározásánál a következő szempontokat kell figyelembe venni a közoktatási törvény 3. számú mellékletében szabályozottak szerint: Az 1–4. évfolyamon az átlagléttszám 21 fő, a maximális létszám 26 fő. Az óvodába, iskolába, kollégiumba felvételt nyert, azonos feladatellátási helyre járó gyermekekből, tanulókból meghatározott közös pedagógiai feladatok végrehajtásához legalább egy nevelési évre, tanévre alkotott oktatásszervezési egység az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport. Az óvodai csoportokat, iskolai osztályokat, kollégiumi csoportokat oly módon kell megszervezni, hogy az óvodai csoportba, iskolai osztályba, kollégiumi csoportba felvett gyermekek, tanulók létszáma ne lépje túl – kivéve a 7–8. pontban meghatározott eseteket – a maximális létszámot. Az óvodai csoportra, iskolai osztályra, kollégiumi csoportra megállapított maximális létszámot legfeljebb húsz százalékkal átlépheti a nevelési év, illetőleg a tanítási év indításánál, ha az óvodában legfeljebb két óvodai csoport, illetőleg az iskolában az adott évfolyamon legfeljebb két iskolai osztály, a kollégiumban két kollégiumi csoport indul; továbbá függetlenül az indított osztályok, csoportok számától, akkor is, ha a nevelési év, tanítási év során az új gyermek, tanuló átvétele, felvétele miatt indokolt. Az I. részben meghatározott maximális létszám, illetve a II. rész 7. pontjában meghatározottak szerint számított maximális létszám tíz százalékkal túlléphető, ha az oktatásszervezési okok miatt indokolt, továbbá az intézkedéssel az óvodaszék, iskolaszék, kollégiumi szék, az óvodai, iskolai, kollégiumi szülői szervezet (közösség) és az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat egyetért.

Az osztályösszevonásnál a fenntartó döntésének korlátját jelenti a közoktatási törvény 102. § (9) bekezdésében szabályozott rendelkezés, mely szerint a fenntartó tanítási évben (szorgalmi időben), továbbá – a július–augusztus hónapok kivételével – nevelési évben iskolai osztályt, kollégiumi csoportot, óvodai csoportot nem szerveztethet át, és nem szüntethet meg. (17579/2012/OJBIT)

A panaszos szülő azzal a kérdéssel fordult hozzánk, hogy állami szinten milyen szabályozás van az óvodák nyitva tartására. Beadványa szerint egy kistelepülésen élnek, ahol az emberek többsége ingázik a munkahelye és a lakóhelye között. Problémát okoz számukra, hogy a faluban lévő óvoda ugyanakkor délután fél 5-ig van nyitva. Panaszukkal megkeresték a település polgármesterét, de előzetesen nem kaptak támogatást kezdeményezésük.

A beadványban foglaltakkal kapcsolatban tájékoztattuk a panaszost arról, hogy a közoktatási törvény 90. § (1) bekezdése kimondja, hogy a közoktatási intézményt fenntartó helyi önkormányzat határozza meg és

teszi közzé az óvoda nyitva tartásának rendjét. A fenntartó döntése nyomán a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 4. § (1) bekezdésének rendelkezése szerint a nevelési-oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni a működés rendjét, ezen belül a gyermekek, a tanulók fogadásának (nyitva tartás) rendjét.

Ugyanakkor a gyermekvédelmi törvény 41. § (1) bekezdése alapján a gyermekek napközbeni ellátásaként a családban élő gyermekek életkorának megfelelő nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, foglalkoztatását és étkeztetését kell megszervezni azon gyermekek számára, akiknek szülei, nevelői, gondozói munkavégzésük, munkaerőpiaci részvételt elősegítő programban, képzésben való részvételük, betegségük vagy egyéb ok miatt napközbeni ellátásukról nem tudnak gondoskodni. A napközbeni ellátás keretében biztosított szolgáltatások időtartama lehetőleg a szülő munkarendjéhez igazodik.

A fentiek alapján amennyiben az óvoda az önkormányzat rendelkezésétől eltérően szabja meg az óvoda nyitva tartását, úgy jogorvoslattal a fenntartóhoz lehet fordulni. Abban az esetben, ha a fenntartó döntése sérti a jogszabályok rendelkezéseit, úgy a területileg illetékes kormányhivatalhoz fordulhatnak panaszukkal, a kormányhivatalok feladata ugyanis az önkormányzatok törvényességi ellenőrzése. (22979/2012/OJBIT, 10312/2012/OJBIT)

Az oktatási szereplők jogainak garanciái

Kiemelkedő jelentőségű garanciális jellegű előírások az oktatási szereplők tájékoztatásával kapcsolatos rendelkezések. Álláspontunk szerint érdemes különös hangsúlyt fektetni az oktatási szereplők közötti hatékony információáramlásra, a rendszeres tájékoztatásra, mert ezzel számos konfliktus megelőzhető. A tájékoztatáshoz való jog az egyes oktatási szereplők jogai között általános elvként szerepel jogszabályokban. A közoktatási törvényben foglaltak szerint a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ugyanígy a köznevelési törvény 72. § (5) bekezdésének b) pontja szerint a szülő joga különösen, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ez a jog a szülői jogok között különleges szerepet játszik, valamennyi további joguk gyakorlásának biztosítója.

Különös súllyal jelenik meg a tájékoztatáshoz való jog gyakorlása a különélő szülők esetén. Minden évben több beadvány érkezik e körben hivatalunkhoz. Az oktatási jogszabályok szülőket megillető jogokra vonatkozó rendelkezéseinek értelmezése gyakran okoz nehézséget az elvált szülők esetében. Állásfoglalásunk alapja a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.), melynek 72. §-a szerint a szülői felügyeletet a szülők együttesen gyakorolják – ellentétes megállapodásuk hiányában – akkor is, ha már nem élnek együtt. Ha a házasság felbontása vagy a gyermek elhelyezése iránti perben a gyermeket a szülők megegyezése vagy a bíróság döntése alapján valamelyik szülőnél elhelyezték, a felügyeletet ez a szülő gyakorolja, kivéve, ha a szülők kérelmére a bíróság a gyermekelhelyezéssel egyidejűleg közös szülői felügyeletet rendelt el, illetve a szülőknek a közös szülői felügyeletre vonatkozó egyezségét jóváhagyta. A Csjt. 72/B. §-a kimondja, hogy a különélő szülők a gyermek sorsát érintő lényeges kérdésekben a gyermek elhelyezését követően – közös szülői felügyelet hiányában is – együttesen gyakorolják jogaikat, kivéve, ha a különélő szülő felügyeleti jogát a bíróság korlátozta, szüneteltette vagy megszüntette. A törvény ilyen lényeges kérdésnek tartja: a kiskorú gyermek nevének meghatározását, megváltoztatását, tartózkodási helyének kijelölését, továbbá iskolájának, valamint életpályájának megválasztását.

Egy édesanya azzal a problémával fordult hivatalunkhoz, hogy volt férje megpróbálja megakadályozni, hogy a kiskorú gyermeke osztályzatait láthassa. Az iskolában e-napló működik, amit a szülő jelszavas belépéssel tekinthet meg, azonban az édesapa a jelszót nem akarja megadni. Az anya tájékoztatása szerint bár a gyermek az apánál került elhelyezésre, de a bíróság közös szülői felügyeleti jogot határozott meg a szülők megállapodásra tekintettel. Az iskola azonban bizonytalan, hogy mi ilyenkor a helyes eljárás, ezért kéri a szülő ezirányú állásfoglalásunkat. Amennyiben esetükben a szülői felügyeleti jog korlátozására, szüneteltetésére és megszüntetésére nem került sor, a fentiek értelmében a közoktatási törvényben biztosított szülői jogok a különélő szülőt is megilletik, ezen jogokat mindaddig gyakorolhatja, amíg e tekintetben a bíróság másként nem dönt.

A tájékoztatáshoz való jog vonatkozásában az alábbi rendelkezések irányadók. A közoktatási törvény 13-14. §-a általános érvennyel határozza meg a szülői jogokat és kötelezettségeket. E körben a kiemelt szülői jogok között szerepel, hogy a szülőnek joga, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. Ez a szülői jog az intézmény, illetve a pedagógus oldalán tájékoztatási kötelezettséget keletkeztet. Ugyanakkor a közoktatási törvény 14. § (2) bekezdésének a) és d) pontjába foglaltak szerint a szülő kötelessége különösen, hogy figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét, gondoskodjék arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, és megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, valamint, hogy rendszeres kapcsolatot tartson a gyermekével foglalkozó pedagógusokkal, és részükre a szükséges tájékoztatást megadja. A szülő tájékoztatáshoz való joga akár írásos tájékoztatás útján is érvényesülhet, amennyiben más úton nem tud tájékozódni és ezt külön kéri.

A Csjt. 72/B. § (1) és (2) bekezdése kimondja, hogy a gyermek sorsát érintő lényeges kérdések közé tartozik a gyermek iskolájának, valamint életpályájának megválasztása. Annak érdekében, hogy a szülő ebben a kérdésben megfelelő és felelősségteljes döntést tudjon hozni, szükséges, hogy információk álljanak a rendelkezésére a gyermeke tanulmányi előmeneteléről, az iskolai körülményeiről és egyéb olyan iskolai eseményekről, amelyek fontosak ahhoz, hogy ezen jogát gyakorolni tudja. A közoktatási törvénybe foglalt tájékoztatási jog pontosan ezt hivatott szolgálni, ugyanis amennyiben a szülő a gyermekéről semmilyen információt nem kap, akkor abban sem képes dönteni, hogy például a jövőben milyen középfokú iskolát válasszon, és ott milyen tagozatra járjon a gyermek. Tehát amennyiben a közoktatási törvény nem biztosítaná, hogy a különélő szülő is tájékoztatást kaphasson a nevelési-oktatási intézménytől, azáltal a szülő Csjt-ben biztosított joga is sérülne, ugyanis számára nehezebbé vagy lehetetlenné válna a fent említett jog gyakorlása. Ebből tehát egyértelműen következik, hogy a szülő tájékoztatáshoz való joga a különélő szülőt ugyanúgy megilleti, mint azt a szülőt, akinél a gyermeket elhelyezték. (9881/2012/OJBIT)

A közoktatási törvényben szabályozott szülői jogok gyakorlása azonban semmiképpen nem vezethet ahhoz, hogy ezen jogokat a szülő visszaélészerűen (a másik szülő ellen, gyermek hátrányára) gyakorolja; nem alkalmazható arra, hogy a szülő ezen jogok gyakorlása útján pótolja a gyermekével esetlegesen meg nem valósuló kapcsolattartást. Ebből következően például nem léphet be tetszése szerinti időben az iskolába, ahogy egyébként ezt a másik szülő sem teheti meg. Az oktatási intézménybe történő belépéssel kapcsolatban a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet tartalmaz szabályozást. A rendelet 4. § (1) bekezdése értelmében a belépés és benntartózkodás rendjét azok részére, akik nem állnak jogviszonyban a nevelési-oktatási intézménnyel, a nevelési-oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni. Ezen jogok gyakorlása tehát nem érvényesülhet oly módon, hogy a gyermekkel való kapcsolattartás, láthatás helyszíne a nevelési-oktatási intézmény legyen, hiszen ez esetben visszaélészerű joggyakorlás történne. Amennyiben a szülő megsérti ezen szabályokat, úgy az iskolának kötelessége fellépni ez ellen a törvényben előírt felügyeleti kötelezettsége miatt.

A szülő közoktatási intézményen belül érvényesülő jogai kiterjednek az intézmény által szervezett alkalmakon való részvételre, illetve az intézménybe történő belépésre, valamint arra is, hogy a szülő a nevelési-oktatási intézmény vezetője vagy a pedagógus hozzájárulásával részt vegyen a foglalkozásokon. A szülő ezeket a közoktatási törvényben biztosított jogokat mindaddig gyakorolhatja, amíg ezen jogokat bíróság nem korlátozza. Tehát az iskola szervezeti és működési szabályzatában meghatározhatja az intézménybe való belépés rendjét és azt is, hogy mely iskolai rendezvények nyilvánosak. Követelmény azonban, hogy ezen szabályok ne legyenek diszkriminatívak, és a szülő minden olyan iskolai rendezvényen részt vehessen, amely a nyilvánosság, a szülők számára látogatható.

Elvált szülőként egy édesanya a különélő szülők iskolai élettel összefüggő jogaival kapcsolatban kért tájékoztatást. Beadványa szerint a gyermekek kizárólagos gondviselője az anya, ugyanakkor az a hétvégi láthatás során, a szombati munkanapon az apa nem vitte iskolába a gyermeket, és írt erről egy igazolást. A fentiek alapján tájékoztattuk a szülőt álláspontunkról, a fentiek mellett arról, hogy a Csjt. 73. § (1) bekezdése szerint a szülői felügyelet körébe tartozó olyan kérdésekben, amelyekben a szülői felügyeletet együttesen gyakorló szülők nem tudnak egyetértésre jutni - a lelkiismereti és vallásszabadság körébe tartozó kérdések kivételével -, a gyámhatóság dönt. Amennyiben a különélő szülők a közösen gyakorolt szülői felügyeleti jog tekintetében nem tudnak megegyezni, a döntés - a tizenhatodik életévét betöltött kiskorú tartózkodási helyének kijelölése [77. § (2) bek.] kivételével - a bíróság hatáskörébe tartozik. A fentiekre tekintettel a láthatás jogának rendezése nem oktatás jogi kérdés, annak rendezése nem az intézményvezető, hanem a bíróság, illetve a gyámhatóság hatáskörébe tartozik. A különélő szülőt a bíróság döntése alapján megilleti a kapcsolattartás joga, mely olyan formában is megvalósulhat, hogy a gyermeket elviszi az otthonából. Ilyen esetben a felügyelet, gondozás kötelezettsége rá hárul. Amennyiben a szülői felügyelet gyakorlásának jogával rendelkező szülő úgy érzi, a külön élő szülő visszaél kapcsolattartási jogával, úgy a gyámhatóságokról, valamint a gyermekvédelmi és gyámügyi eljárásról szóló 149/1997. (IX. 10.) Korm. rendelet 33. §-a szerint végrehajtási intézkedést kérhet a gyámhatóságtól. (16033/2012/OJBIT)

A szülő tájékoztatáshoz való joga tehát a közoktatási törvény által biztosított, kiemelt szülői jog. A tájékoztatás, kapcsolattartás rendjét, formáit részletesen az iskola belső szabályzata határozza meg. A tanulmányokkal kapcsolatos tájékoztatás megvalósulhat részben személyesen, részben pedig az érdemjegyeknek a naplóba és ellenőrzőbe történő rendszeres rögzítésével. A napló és az ellenőrző azonban csak abban az esetben nyújthatnak valós képet a tanuló tanulmányi teljesítményéről, ha az érdemjegyek megállapításukat követően a lehető legrövidebb időn belül bejegyzésre kerülnek a megfelelő helyre. A rendszeres tájékoztatás elmulasztása ezért a jogszerűen megállapított érdemjegytől függetlenül jogsérelmet okozhat.

Ahhoz, hogy a szülő reálisan tudja megítélni gyermeke munkáját, szükséges lehet, hogy megismerje annak iskolai teljesítményét, megtekinthesse dolgozatait.

Gyakran merül fel kérdésként, hogy miért nem küldi haza a pedagógus a dolgozatokat.

Egy pedagógus azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy a témazáró dolgozatokat az adott tanév évvégén túlmenően hány évig kell megőrizni. Tájékoztattuk, hogy a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 1. melléklete rendelkezik a nevelési-oktatási intézmény irattári tervéről. E melléklet a nevelési-oktatási ügyek között 1 év őrzési időt ír elő a tanulók dolgozatai, témazáró dolgozatai, vizsgadolgozatai vonatkozásában. (113/2012/OJBIT)

Bár a fentiek alapján a pedagógus nem szívesen engedi meg a tanulónak, hogy a dolgozatot hazavigye, ez azonban nem lehet akadálya annak, hogy a szülő a dolgozatok tartalmát megismerhesse.

Több szülő érdeklődött arról, jogosult-e gyermeke dolgozatait megtekinteni, azokról fénymásolatot kérni. (27247/2012/OJBIT, 2235/2012/OJBIT)

Egy szülő panaszában azt sérelmezte, hogy a pedagógus betekintési lehetőség biztosítása nélkül a felmérőket nem osztja ki, hanem kidobálja. (3492/2012/OJBIT)

A közoktatási törvény egyrészt a szülői jogoknál, másrészt a pedagógusok feladatainál úgy rendelkezik, hogy a tanuló fejlődéséről, tanulmányi előmeneteléről az iskola rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást ad. Az iskola tájékoztatási kötelezettségéhez tartozik, hogy biztosítsa a dolgozatokba való betekintést, ami teljesülhet például a havi fogadóórákon.

Annak érdekében azonban, hogy a tanuló hiányosságait a szülővel korigálhassa, a megtekintés nem jelentheti pusztán a dolgozatoknak az iskola helyiségében egy meghatározott időkeretben történő megismerését és tanulmányozását. A megtekintésnek szükségszerűen magában kell foglalnia a dolgozat birtoklását, vagyis arról a szülő kérésére másolatot kell rendelkezésére bocsátani.

A tanulók kötelességszegő magatartása többféle jogkövetkezményt vonhat maga után. Súlyos és vétkes kötelességszegés esetén fegyelmi eljárásnak van helye, amennyiben pedig a tanuló cselekménye nem éri el a fegyelmi eljárás megindításához szükséges szintet, más fegyelmező intézkedések alkalmazhatók. Lényeges, hogy ezeket az intézkedéseket csak a tanulói jogviszonnal összefüggő kötelességszegések szankciójaként lehet alkalmazni.

A tanulók fegyelmi felelősségéről jelenleg a köznevelési törvény 58. §-a, míg a fegyelmi eljárások lefolytatásának szabályairól a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 53-60. §-a rendelkezik garanciális jelleggel. A fegyelmező intézkedések formáit és azok alkalmazásának elveit pedig az intézmények házirendjében kell rögzíteni. Azonban a tanulók kötelességszegő magatartásának következményeként oktatási jogokat sértő fegyelmező intézkedéseket a házirend sem tartalmazhat. A pedagógusok, illetve az iskola akkor teljesítik a jogszabályokban lefektetett kötelezettségeiket, ha a kötelességszegő gyermekkel szemben a jogszabályok által szabályozott eljárás szerint járnak el, ennek biztosítása a közoktatási intézmény szakszerű és törvényes működésének biztosításáért felelős intézményvezető feladatkörébe tartozik.

A fegyelmező intézkedések felsorolását a jogszabályok nem tartalmazzák, a 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 5. § (1) bekezdés f) pontja alapján ezek formáit és alkalmazásának elveit a nevelési-oktatási intézmény házirendjében kell szabályozni.

Egy szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy adhat-e egyből intót a gyermekének az osztályfőnök, ha először fordult elő, hogy a tanuló verekedésbe keveredett az egyik osztálytársával. A szülő sérelmezi az iskola eljárását, különös tekintettel arra, hogy őt nem tájékoztatták a gyermekével kapcsolatos problémáról. A 11/1994. évi MKM rendelet alapján fegyelmező intézkedések formáit és azok alkalmazásának elveit az intézmények házirendjében kell rögzíteni, azonban a tanulók kötelességszegő magatartásának következményeként oktatási jogokat sértő fegyelmező intézkedéseket a házirend sem tartalmazhat. Javasoltuk tehát, hogy a szülő tanulmányozza a házirend előírásait azoknak a szabályoknak a megismeréséhez, amelyeket a fegyelmező intézkedések alkalmazásakor a

pedagógusoknak figyelembe kell venniük. Azzal összefüggésben, hogy a gyermekével kapcsolatos problémákról az iskola nem értesíti a szülőt, az alábbi tájékoztatást adtuk. A közoktatási törvény 14. § (1) bekezdés b) pontja alapján a szülő joga, hogy gyermeke fejlődéséről, magaviseletéről, tanulmányi előmeneteléről rendszeresen részletes és érdemi tájékoztatást, neveléséhez tanácsokat, segítséget kapjon. E rendelkezés alapján a szülő kérhet gyermekéről tájékoztatást az öt tanító pedagógusoktól. (4252/2012/OJBIT)

Fegyelmező intézkedésekkel kapcsolatos tájékoztatást adtunk a 19692/2012/OJBIT számú ügyben.

Minden évben érkezik kérdés a ballagással összefüggésben. A jogszabályok nem tartalmazzak konkrét rendelkezéseket a ballagással, illetve az egyéb iskolai rendezvényekkel összefüggésben, mivel ezen alkalmak az iskolai hagyomány körébe tartoznak. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet alapján az ünnepélyek, megemlékezések rendjét, a hagyományok ápolásával kapcsolatos feladatokat, lebonyolításukra vonatkozóan rendelkezéseket a nevelési-oktatási intézmény szervezeti és működési szabályzatában kell meghatározni.

Idén a fegyelmező intézkedésekre vonatkozó panaszokat kaptunk a ballagással összefüggésben. Több kérdés érkezett hivatalukhoz arra vonatkozóan, hogy köteles-e az iskola ballagási ünnepséget rendezni, illetve jogszerűen megtiltható-e egy nyolcadik osztályos tanulónak, hogy részt vegyen a ballagáson. Az alábbiakról tájékoztattuk a hozzánk fordulókat. A fegyelmező intézkedésekre, fegyelmi eljárásra vonatkozó fentebb ismertetett jogszabályi rendelkezések alapján amennyiben az intézmény házirendje tartalmazza az iskolai rendezvényektől eltiltást mint fegyelmező intézkedést, abban az esetben az alkalmazható a tanulóval szemben. Nem kerülhet azonban sor fegyelmező intézkedés kiszabására akkor, ha az elkövetett kötelezettségzegéssel összefüggésben fegyelmi eljárás megindítására került sor, ebben az esetben ugyanis fegyelmi büntetést kell alkalmazni. (23952/2012/OJBIT, 23169/2012/OJBIT, 20929/2012/OJBIT)

A fegyelmező intézkedések alkalmazására leggyakrabban a tanulók tanórai magatartásával összefüggésben kerül sor. A tanuló tanórán tanúsított fegyelmezetlen magatartásával nemcsak saját kötelességeit nem teljesíti, hanem zavarja a tanóra megfelelő lebonyolítását, gátolja társai tanuláshoz való jogának érvényesülését, valamint a pedagógus munkájának elvégzését.

Egy általános iskola vezetője azzal kapcsolatban kérte hivatalunk állásfoglalását, hogy felügyelet biztosítása mellett kiküldheti-e a tanulót a tanóráról, amennyiben magatartásával, viselkedésével zavarja az órát, és ezzel sérti a többiek tanuláshoz való jogát. Mivel a tanuló ez esetben társai munkáját is ellehetetleníti, ezért indokolt, hogy a kötelességzegő magatartás ne maradjon következmények nélkül, a kiküldés azonban szankcióként nem alkalmazható. A tanulók fegyelmezetlen magatartását jogszerűen az intézmény házirendjében meghatározott fegyelmező intézkedések kilátásba helyezésével lehet szankcionálni. A kiküldésre álláspontunk szerint csak akkor kerülhet sor, ha az mások jogainak vagy a tanuló egyéb jogainak védelme érdekében szükséges, ennek megítélése azonban mindig és mindenképpen egyedi mérlegelést igényel, a kiküldés időtartama nem tarthat automatikusan az óra végéig, hanem csak a szükséges ideig. Tekintettel a közoktatási törvény 41. § (5) bekezdésében rögzített kötelezettségre, miszerint a nevelési-oktatási intézménynek gondoskodnia kell a rábízott gyermekek, tanulók felügyeletéről, az intézménynek a kiküldött tanuló felügyeletét is biztosítania kell. (2199/2012/OJBIT)

Fennállásunk óta következetesen képviseljük azon álláspontunkat, miszerint jogsértően jár el az iskola abban az esetben, ha a tanulót magatartási vagy egyéb problémái miatt az intézményből eltanácsolja, azaz a szülőt a tanulói jogviszony megszüntetésére kényszeríti. Az

eltanácsolás kérdésében hivatalom álláspontja a következő. A tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének lehetőségeit a közoktatási törvény 75. §-a garanciális jelleggel szabályozza. A jogszabály taxatív tartalmazza ennek eseteit, amely azt jelenti, hogy csak a jogszabályban meghatározott esetben és módon szűnhet, illetve szüntethető meg a jogviszony. A tanulói jogviszony megszűnésének, megszüntetésének ezen taxatív esetei között nem szerepel, hogy az iskola eltanácsolás keretében javasolja a tanulónak a jogviszony megszüntetését. A törvényi felsorolás kimerítő jellegű, tehát az itt nem szereplő esetek mind jogszerűtlennek minősülnek, így az eltanácsolás is.

Beadványában egy szülő azon intézményi intézkedés jogszerűségével kapcsolatban kérte hivatalunk tájékoztatását, miszerint az alapítványi fenntartású iskola a gyermekét magatartásproblémái miatt arra hívta fel, hogy keressen másik iskolát vagy legyen magántanuló, illetve felhívták, hogy a tanuló találjon valamilyen megoldást, amiről az iskola vezetősége eldönti majd, hogy az számukra elfogadható-e. A tanuló által jelzett együttműködési készség ellenére az iskola végül a tanuló magántanulói státuszba helyezéséről döntött. Tájékoztattuk a panaszost álláspontunkról, valamint arról, hogy az ilyen jellegű igazgatói döntések háttérében gyakran az áll, hogy az iskola nem tartja elegendőnek a rendelkezésére álló pedagógiai eszközöket egy-egy nehezen kezelhető, problémás magatartású tanulóval szemben. Az eltanácsolás, bár semmiféle jogi kötőerővel nem bír, mégis komoly hatást tud gyakorolni a szülőre. A szülő és az iskola képviselőjében eljáró igazgató helyzete ugyanis rendkívül eltérő. A szülő ilyenkor nincs alkupozícióban, hiszen nem kíván gyermekének rosszat, nem akarja, hogy egy esetleges ellenséges környezetben legyen kénytelen tanulni. Az iskola részéről érkező hasonló felszólítás nyomán látszólag a szabad iskolaválasztás jogával él, amikor elviszi gyermekét más intézménybe, valójában azonban nyomásnak enged, mert úgy érzi, nincs más lehetősége. Álláspontunk szerint az eltanácsolás kényszerrel párosuló megoldásának nem szabad előfordulnia a közoktatási intézményekben. Ezzel a megoldási móddal az iskola ugyanis jogilag szabályozott eljárásokon kívüli útra tereli az ügyet, amelynek pedig jogilag szigorúan kötött rendben kellene zajlania. Így megfosztják a tanulót azoktól a garanciáktól, amelyek a fegyelmező intézkedések alkalmazásához, illetve a fegyelmi eljárás lefolytatásához kapcsolódnak. A tanulók kötelességszegő magatartásának szankcionálására az iskolának ugyanis rendelkezésére állnak a jogszabályokban rögzített lehetőségek, indokolt esetben fegyelmező intézkedések alkalmazására, fegyelmi eljárás megindítására is sor kerülhet. Ugyanakkor az intézményvezető nem kényszerítheti abba a helyzetbe sem a szülőt, hogy az a magántanulói jogviszony engedélyezését kérje. Magántanulóságba kényszerítés fegyelmező célzatú intézkedésként nem alkalmazható, a tankötelezettség magántanulóként történő teljesítése kizárólag szülői döntés alapján, illetve ezirányú szakértői javaslat nyomán történhet. Azonban minden ilyen típusú ügyben komoly bizonyítási nehézségeket jelenthet annak megállapítása, hogy az iskola ráhatására hagyta-e el a tanuló az adott intézményt, vagy az igazgató nyomására kérte-e a magántanulói jogviszonyt. (10223/2012/OJBIT)

Eltanácsolással összefüggő ügyben folytattunk vizsgálatot egy szülő panaszára alapján, aki beadványában kifejtette, hogy gyermeke osztálya 2011 szeptemberétől új osztálytanítót kapott. Az új tanító minden családot meglátogatott, és elbeszélgetett a szülőkkel a gyermekéről. A panaszos családjánál is járt, ahol megbeszéltek a gyermekkel kapcsolatos eddigi tapasztalatokat, problémákat, és azt, hogy valószínűleg a lassan kialakuló kötődés első jele a gyermeknél a kezdeti időszakban megmutatkozó fegyelmezetlen magatartás lesz. A tanév 6. napján ismét beszéltek, a tanító elmondta a jelentkező problémákat, és megegyeztek abban, hogy a szülők is dolgozni fognak ezek leküzdésén, közösen keresik majd a megoldást. Ezt követően 6 tanítási nap múlva a szülői esten megtudták, hogy egy másik gyermekkel együtt a gyermeket eltanácsolták az iskolából, mert az osztálytanító nem tud vele együtt dolgozni. Másnap a tanuló az iskolába ment, de a tanító felhívta a szülőket, hogy vigyék haza a gyermeket, aki azóta nem jár iskolába. Az eltelt időben a szülők állításuk szerint többször próbáltak egyeztetni az intézménnyel, de eredménytelenül. A gyermek nem járhat az iskolába, befogadó intézményt a szülők

nem találnak, a magánúton való felkészítés költségeit az intézmény nem téríti meg. Az igazgató nyilatkozatában arról tájékoztatott, hogy az érintett tanár nő valóban eltanácsolta a gyermeket az iskolából. A kialakult problémára több irányból kerestek megoldást, melynek az lett az eredménye, hogy a szülők kérése alapján az iskola magántanulója lett. A felmerülő költségekkel kapcsolatban a fenntartóval folytatott többszöri egyeztetés eredményt hozott, megegyezés született. Az intézményvezető tájékoztatása szerint a tanuló a tanév végén záróvizsgázni fog, felkészülése folyamatos, miként a szülőkkel történő kapcsolattartás is. Elmondása szerint a gyermek előmenetelét az igazgató úr figyelemmel kíséri. Tudomása szerint a következő tanévtől a tanuló nem az intézményben folytatja tanulmányait. Az igazgató arról is tájékoztatott, hogy az érintett tanár nő már nem áll az intézmény alkalmazásában. A fentiek alapján megállapítottuk, hogy az intézményvezető ismerte és kezelte a problémát, továbbá a konfliktust okozó pedagógus már nem dolgozik az intézményben. Mivel az intézmény saját hatáskörben orvosolta a jogsértést, így további intézkedésre nem volt szükség. (4706/2012/OJBIT)

Hasonlóképpen jogszerűtlen az a helyzet is, ha az intézmény tanulmányi eredménye miatt tanácsolja el a tanulót.

A szülő elmondása szerint középiskolás gyermekét az első óra utáni szünetben tartott iskolagyűlésen az igazgató közére hívta, és a többi tanuló előtt felszólította, hogy az öt percen belül hagyja el az iskolát, és oda többé ne tegye be a lábát. Ezt követően az osztályfőnök felhívta a szülőt, és elmondta, hogy a tanuló tanulmányi eredményének romlása miatt az intézményvezető döntése szerint kirúgják az iskolából, valamint felszólították a szülőt, hogy hívja fel a környező iskolák vezetőit, és ha talál befogadó iskolát, vigye vissza onnan a befogadó nyilatkozatot. A szülő nem tervezte gyermekét elvinni az intézményből, korábban problémák nem merültek fel vele kapcsolatban, erről az iskola semmilyen formában nem értesítette a szülőket. Az elmondott incidenst követően a szülő megkísérelte tisztázni a helyzetet, ám az nem sikerült. Az iskola házirendet, SZMSZ-t sem bocsátott a rendelkezésére.

A szülő azt is kifogásolta, hogy a gyermeket a történetek után sokkos állapotban, egyedül engedték el az iskolából, őt a távozásról nem értesítették, annak ellenére, hogy az osztályfőnök tudja, a gyermek pszichológiai kezelés alatt áll. Az ügyben indított vizsgálat eredményeként az igazgató tájékoztatta a hivatalt az ügy megoldása érdekében tett intézkedéseikről. Ennek értelmében megkeresésünket követően több forduló tárgyalási sorozat és egyeztetés indult meg, amely végén a tanuló érdekét szem előtt tartó megállapodás született, és a konfliktust békés módon lezárták. A tanuló maradt az iskolában, a kötelező tanórák látogatása alól felmentették, és a szülő kérése nyomán tanulmányait a továbbiakban egyéni tanrend alapján végzi. A 2011/2012. tanévi eredményét a szaktanárok az eddig megszerzett jegyek alapján állapították meg, és ahol szükséges osztályozó vizsgát írtak ki a tanuló számára. (14890/2012/OJBIT)

Eltanácsolással összefüggő tájékoztatást adtunk a 16029/2012/OJBIT, 16495/2012/OJBIT számú ügyekben.

A tanulót védő, garanciális előírás a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 27/A. §-nak azon rendelkezése, amely kimondja, hogy a tanuló bizonyítványának kiadását az iskola semmilyen indokkal nem tagadhatja meg. A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 78. §-a változatlan rendelkezést tartalmaz.

A hozzánk érkező panaszok szerint különböző helyzetekben alkalmazzák szankcióként az intézmények a bizonyítvány visszatartását.

Beadványában a szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy megtagadhatja-e az iskola lánya bizonyítványának kiadását arra hivatkozva, hogy nem fizették be a tanulmányi kirándulásra meghatározott összeget. (18/2012/OJBIT)

A szülő azt kifogásolta, hogy gyermeke nem kapta meg a bizonyítványát, mivel a napközis ellátás díjának kifizetését elmulasztotta. (6558/2012/OJBIT)

Egy érettségiző diák azért kérte hivatalunk segítségét, mert a gimnázium, ahová jár nem hajlandó kiadni a bizonyítványát, holott mindenből le van zárva. A panasz jellegére tekintettel hivatalunk haladéktalanul felvette a kapcsolatot a panasszal érintett intézménnyel, és tájékoztatást kértünk az igazgatótól és a tanuló osztályfőnökétől is. Az intézményvezető elmondta, hogy csütörtökön volt az osztályozókonferencia, ezt követően kitöltötték, egyeztették a bizonyítványokat, hétfőn írták alá, bepecsételték, hogy a tanulók az érettségit megkezdtek. Az iskola hagyományai szerint a középiskola befejezését tanúsító bizonyítványt az érettségi bizonyítvánnyal egyidejűleg osztják ki. Az osztályfőnök elmondta, hogy ő tájékoztatta hibásan a tanulókat, mikor azt mondta, hogy hétfőn fogja kiosztani a bizonyítványokat. Később derült ki, hogy ez az információ nem helyes. A panaszos tanuló – mivel magántanuló – nem értesült a változásról, így hétfő reggel kérte a bizonyítványát. Az osztályfőnök ezt követően tájékoztatta a tanulót, majd az osztályt is, hogy a bizonyítványosztásra a szóbeli érettségit követően kerül sor. Az osztályfőnök szerint amennyiben azonban a tanuló kéri, kap másolatot vagy akár a bizonyítványt is. A 11/1994. évi MKM rendelet 27/A §-a szerint a tanuló bizonyítványának kiadását az iskola semmilyen indokkal nem tagadhatja meg. A bizonyítvány átadásának intézményen belüli szabályozása történhet az iskola hagyományai szerint, annak végső pontja a tanévzáró ünnepély, végzősök tekintetében pedig az érettségi vizsgák befejezése lehet. Tekintettel arra, hogy az intézmény az osztályfőnök elmondása szerint a tanuló bizonyítványát kérésére rendelkezésére bocsátja, így az oktatási jogok sérelmét nem állapítottuk meg. (21076/2012/OJBIT)

A tanulói jogok garanciáját jelentik az osztályok, csoportok létszámára vonatkozó rendelkezések. A közoktatási törvény 3. számú melléklete rendelkezik az osztály, csoport létszámhatárokról. E melléklet rendelkezik arról is, hogy azt a gyermeket, tanulót, aki beszéd fogyatékos, enyhe értelmi fogyatékos, a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos, vagy súlyos rendellenessége miatt sajátos nevelési igényű vagy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, az óvodai csoport, iskolai osztály, kollégiumi csoport létszámának számításánál kétfő, azt a gyermeket, tanulót pedig, aki testi, érzékszervi, közép-súlyos értelmi fogyatékos, autista, halmozottan fogyatékos három gyermekként, tanulóként kell számításba venni, függetlenül attól, hogy a többi gyermekkel, tanulóval együtt vagy külön vesz részt óvodai nevelésben, iskolai nevelésben és oktatásban, kollégiumi nevelésben és oktatásban. Két tanulóként kell számításba venni a felzárkóztató oktatásban részt vevő tanulót.

Egy szülő panaszában azt jelezte, hogy óvodájuk vegyes óvodai-bölcsődei csoportot indított, ahol a csoportlétszámot ez évben újra megemelték. A szülő sérelmezi ezt megengedettnél magasabb létszámot, különös tekintettel arra, hogy annak kialakításánál nem veszik figyelembe azt, hogy sajátos nevelési igényű gyermeke 3 főnek számít. A szülő jelzései nyomán az intézmény azt a tájékoztatást adta, hogy most már nincs módjuk a csoportbontásra. A közoktatási törvény 33. § (14) bekezdése alapján egységes, az óvodai és a bölcsődei nevelés feladatait ellátó intézmény hozható létre a legalább második életévüket betöltött, továbbá az óvodai nevelésben ellátható gyermekek közös neveléséhez (a továbbiakban: egységes óvoda-bölcsőde). Egységes óvoda-bölcsőde akkor hozható létre, ha a települési önkormányzat nem köteles bölcsődét működtetni, és a gyermekek száma nem teszi lehetővé az óvodai csoport, illetve a bölcsődei csoport külön-külön történő létrehozását, feltéve továbbá, hogy minden, a településen lakóhellyel, ennek hiányában tartózkodási hellyel rendelkező gyermek óvodai felvételi kérelme

teljesíthető. Egységes óvoda-bölcsőde szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységként működhet minden olyan többcélú közoktatási intézményben, amely az e §-ban meghatározottak szerint óvodai feladatot is elláthat. A közoktatási törvény 3. számú melléklete szerint óvoda esetén a maximális létszám 25 fő lehet.

A 11/1994. évi MKM rendelet azonban külön szabályokat tartalmaz az egységes óvoda-bölcsőde működésével kapcsolatban. A 39/M. § kimondja, hogy az egységes óvoda-bölcsőde többcélú közoktatási intézmény alapítására, a fenntartói jog gyakorlására, működésének megkezdésére, működésére, a működéshez szükséges személyi, tárgyi, munkavédelmi, közegészségügyi feltételekre, a nevelési feladatok megszervezésére, a nevelésbe történő bekapcsolódásra – az e §-ban foglalt kivételekkel – az óvodákra, az óvodai nevelési jogviszonyra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni. Az óvodai és a bölcsődei nevelés feladatait önálló intézményként ellátó egységes óvoda-bölcsőde akkor létesíthető, ha a települési önkormányzat illetékességi területén a bölcsődei nevelés nem biztosított vagy elégséges gyermek hiányában a bölcsődei gyermekcsoport nem alakítható ki, és az óvodai nevelés igénybevételére jogosult gyermekekből sem alakítható ki olyan óvodai csoport, amelynek létszáma eléri a húsz főt. A bölcsődei, illetve az óvodai csoport létrehozását kizáró feltételek fennállása esetén az egységes óvoda-bölcsőde szervezeti és szakmai tekintetben önálló intézményegységként is megszervezhető. Az egységes óvoda-bölcsőde intézményegység olyan óvoda részeként szervezhető, amelyben az óvodai csoport, illetve csoportok gyermeklétszáma eléri a húsz főt. Az egységes óvoda - bölcsődében - függetlenül attól, hogy önálló intézményként vagy intézményegységként működik - egy gyermekcsoport alakítható ki, amelyben a gyermeklétszám nem haladhatja meg a húsz főt és a három év alatti gyermekek száma nem több ötnél. Tájékoztatjuk a panaszost a rendelkezésére álló jogorvoslati lehetőségekről. (21240/2012/OJBIT)

Az iskolai szervezet jogainak érvényesülését garantáló rendelkezés, hogy a részükre érkező küldeményeket bontatlanul el kell juttatni a megfelelő szervezethez.

Egy szülő beadványában arról érdeklődött, hogy az iskola vezetője megakadályozhatja-e azt, hogy a DÖK elnöke nevelőtestületi szűrés nélkül, teljes egészében megismerhesse a szülői oldalról érkező, házirendre vonatkozó javaslatokat. Tájékoztatjuk a hozzánk fordulót arról, hogy a diákönkormányzat írásbeli megkeresése esetén a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet 7. § (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a nevelési-oktatási intézmény részére érkező — nem névre szóló — leveleket, iratokat és egyéb küldeményeket (a továbbiakban: iratok) a vezető vagy az e feladattal megbízott alkalmazott (a továbbiakban: iratkezelő) veszi át és bontja fel. Az iskolaszék (óvodaszék, kollégiumi szék), a szülői szervezet (közösség), az iskolai, kollégiumi diákönkormányzat részére érkezett iratokat bontatlanul kell átadni az érdekelteknek. Az így átvett iratok iratkezelése az érdekelt kezdeményezésére történik. A rendelet 4. számú melléklete a nevelési-oktatási intézmények ügyintézésének iratkezelésének általános szabályai között is rendelkezik arról, hogy felbontás nélkül kell a címzetthez továbbítani a névre szóló iratokat, a diákönkormányzat, az óvodaszék, iskolaszék, kollégiumi szék, a szülői munkaközösség, a munkahelyi szakszervezet és más társadalmi szervezet részére érkezett leveleket, továbbá azokat az iratokat, amelyek felbontásának jogát a vezető fenntartotta magának. A névre szóló iratot, amennyiben az hivatalos elintézészt igényel, felbontást követően haladéktalanul vissza kell juttatni az iratkezelőhöz. (12957/2012/OJBIT)

A sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel küzdő tanulók jogainak érvényesülése

Ebben az évben is számos beadvány érkezett hivatalunkhoz a sajátos nevelési igényű, valamint a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézségekkel küzdő gyermekek, tanulók jogaival összefüggésben.

Tapasztalataink azt mutatják, hogy az érintett tanulók és szüleik könnyen kerülnek kiszolgáltatott helyzetbe, amelyben nem tudnak megfelelően élni az őket megillető jogokkal. Ennek hátterében sok esetben az információk hiánya áll, mivel sem a tanulók vagy szüleik, sem a velük kapcsolatos feladatokat ellátó személyek és szervek nem rendelkeznek kellő jogi tájékozottsággal. Kiemelten fontosnak tartjuk ezért a fokozott odafigyelést mindazok részéről, akik a közoktatásban velük kapcsolatos feladatot látnak el.

A közoktatás rendszerét átalakító 2012. évi változások ezt a szegmenst is érintik, a köznevelési törvény 2012. szeptember 1-ei hatályba lépésével új fogalomhasználatot vezet be az érintetti körre, továbbá strukturális átalakításokat és feladatköri elhatárolásokat készít elő a pedagógiai szakszolgálatok kapcsán. 2012-ben a köznevelési törvényhez kötődően a pedagógiai szakszolgálati intézmények működését szabályozó új végrehajtási rendelet még előkészületben volt, ez időre a részletszabályokat a 2013. március 1-ig hatályos 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet rögzítette.

A szabályozás ezen átmeneti időszakában a hivatalhoz forduló panaszosokat minden esetben az éppen hatályos jogszabályok alapján tájékoztattuk, az alább ismertetett ügyek ezért az időben aktuális jogszabályi hivatkozásokat tartalmazzák. Ugyanakkor fontosnak érezzük az új szabályozás lényegi vonásainak ismertetését, kiemelve a korábbi szabályozáshoz képest változást jelentő rendelkezéseket.

A köznevelési törvény által bevezetett fogalomhasználat szerint a kiemelt figyelmet igénylő gyermek, tanuló fogalmán belül különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanulónak minősül mind a sajátos nevelési igényű, mind a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló.

Az értelmező rendelkezések szerint sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd.

A törvény átmeneti rendelkezéseinek értelmében, ha a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló szakértői véleményében a sajátos nevelési igényt

a) a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének organikus okra visszavezethető, vagy vissza nem vezethető tartós és súlyos rendellenessége,

b) a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos, vagy súlyos rendellenessége

alapozza meg, azon a gyermek, a tanuló következő felülvizsgálatáig, de legkésőbb 2015. szeptember 1-ig az egyéb pszichés fejlődési zavart (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavart) is érteni kell.

A köznevelési törvény értelmező rendelkezése szerint beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság (a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 38. § (3) bekezdés b) pontja szerint ez alatt nevelési tanácsadó is értendő) szakértői véleménye alapján az életkorához viszonyítottan jelentősen alulteljesít, társas kapcsolati problémákkal, tanulási, magatartásszabályozási hiányosságokkal küzd, közösségbe való beilleszkedése, továbbá személyiségfejlődése nehezített vagy sajátos tendenciákat mutat, de nem minősül sajátos nevelési igényűnek. Ezen gyermekek, tanulók a nevelési tanácsadó által kiállított szakvéleményben foglaltak szerint jogosultak fejlesztő foglalkoztatásra.

Abban a kérdésben, hogy a gyermek, tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő, vagy sajátos nevelési igényű, a nevelési tanácsadó megkeresésére a szakértői és rehabilitációs bizottság dönt.

A szakértői bizottságoknak és a nevelési tanácsadóknak kettős szerepük van. Egyrészt a konkrét ellátásokra való jogosultság ezen pedagógiai szakszolgálatok által készített szakértői vélemény kibocsátásával keletkezik, vagyis a szakértői vélemény nélkül a tanuló nem tarthat igényt a különleges szolgáltatásokra. Másrészt a speciális szakértelem, és az általuk hozzáférhető információk birtokában javaslatot tesznek azokra a konkrét ellátásokra, amik a gyermek, tanuló fejlődését szolgálják. A vizsgálat legfőbb célja, hogy megállapítsa vagy kizárja, hogy a tanuló valamely fogyatékosságban szenved, illetve, hogy a tanuló fejlődése szempontjából legmegfelelőbb oktatási módra javaslatot fogalmazzon meg. Emellett a szakértői javaslat számos más pontban orientálja a szülőt, a pedagógust és az intézményvezetőt, amikor állást foglal olyan kérdésekben, mint az alkalmazandó pedagógiai módszerek, bizonyos tantárgyak, tantárgyrészek esetében az értékelés és minősítés alóli mentesítés vagy a magántanulói jogviszony. A szakértői bizottság és a nevelési tanácsadó a vonatkozó eljárási szabályok betartásával jogi hatással és kötelező erővel bíró szakértői véleményt bocsáthatnak ki. A szakértői és rehabilitációs tevékenységre, valamint a nevelési tanácsadásra vonatkozó 2012-ben hatályos részletszabályokat a korábban hivatkozott 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet határozta meg. (72/2012/OJBIT)

A köznevelési törvény a köznevelés kiemelt feladataként rögzíti az iskolát megelőző kisgyermekkorai fejlesztést, továbbá a sajátos nevelési igényű és a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók speciális igényeinek figyelembevételét, egyéni képességeikhez igazodó, legeredményesebb fejlődésük elősegítését, a minél teljesebb társadalmi beilleszkedés lehetőségeinek megteremtését. (27259/2012/OJBIT)

A sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 14. § (1) bekezdése rögzíti a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit. (14127/2012/OJBIT, 19225/2012/OJBIT)

Az intézményvezető és a szülő külön-külön fordult hivatalunkhoz, állásfoglalásunkat, segítségünket kérve az alábbi helyzettel összefüggésben. Az intézmény és a szülő konfliktusának lényege, hogy a szülő nem kívánta igénybe venni a gyermeke számára a szakértői bizottság által szakvéleményben előírt logopédiai fejlesztést, illetve annak szüneteltetését kérte, mivel gyermeke fejlesztését magánúton, az általa választott logopédussal szeretné megoldani.

Az alábbiakról tájékoztattuk az érintett feleket. A köznevelési törvény 47. § (1) bekezdése alapján a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgáltatásra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A szakértői véleménynek tartalmaznia kell – többek között – a gyermek, tanuló nevelésével, oktatásával kapcsolatos sajátos követelményeket, fejlesztési feladatokat, javaslatot az egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és minősítés alóli mentesítésre.

A fentiek alapján a szakértői bizottság feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló sajátos nevelési igényű, ennek alapján a szakvélemény készítése, valamint a gyermeket megillető különleges bánásmód meghatározása. Ez alapján tehát a sajátos nevelési igényű tanuló iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos feladatokról, a szükséges fejlesztésekről a szakértői véleményben kell rendelkezni. A szakértői bizottság a gyermekek, tanulók számára kijelölt intézmény vonatkozásában jogi hatással és kötelező erővel bíró szakértői véleményt bocsáthatnak ki. Ez – a felvetett kérdések tekintetében – azt jelenti, hogy a szakvéleményben előírt fejlesztést a tanuló köteles igénybe venni, számára az ugyanúgy kötelező foglalkozássá válik, mint bármely más tanóra. A kijelölt intézménynek pedig az előírt fejlesztést biztosítani kell a tanuló részére.

A gyermek különleges bánásmódhoz való jogával párhuzamosan rögzíti a köznevelési törvény azon szülői köteleességet is, ami e jog érvényesülését a szülő oldaláról biztosítja. A köznevelési törvény 72. § (1) bekezdés a) pontja alapján ugyanis a szülő kötelessége, hogy gondoskodik gyermeke értelmi, testi, érzelmi és erkölcsi fejlődéséhez szükséges feltételekről és arról, hogy gyermeke teljesítse kötelességeit, továbbá megadjon ehhez minden tőle elvárható segítséget, együttműködve az intézménnyel, figyelemmel kísérje gyermeke fejlődését, tanulmányi előmenetelét. E rendelkezés szerint, figyelemmel arra, hogy a tanuló kötelessége igénybe venni a szakvéleményben előírt fejlesztéseket, a szülőnek az intézménnyel együttműködve biztosítani kell, hogy gyermeke a tanulmányi kötelességeit teljesítse, és ennek keretében a fejlesztő foglalkozásokon is részt vegyen.

Tájékoztattuk továbbá a szülőt, hogy amennyiben a tanuló a kötelező foglalkozáson nem vesz részt, úgy az a fentiek alapján igazolt vagy igazolatlan mulasztásnak minősül attól függően, hogy a mulasztást a házirendben foglaltaknak megfelelően igazolták-e. Figyelemmel kell lenni továbbá arra a körülményre, hogy az igazolatlan mulasztáshoz a jogszabályok súlyos jogkövetkezményeket fűznek. A szülőt tájékoztattuk továbbá arról, hogy gyermeke mindaddig sajátos nevelési igényűnek minősül, és az érvényes szakvéleményben szereplő fejlesztéseket kell igénybe vennie, amíg a szakvélemény felülvizsgálatára sor nem kerül. Tájékoztattuk ugyanakkor, hogy amennyiben az intézmény logopédusával semmiképpen nem szeretne együttműködni, úgy lehetősége van másik oktatási intézményt keresni gyermekének, de ezen szándékáról a tanuló szülőjének írásban tájékoztatnia kell az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságot. Amennyiben a szülő talál olyan fogadó intézményt a gyermekének, amelyik beszéd fogyatékos tanulók ellátását az alapító okiratban foglaltak alapján biztosítani tudja, és a szakértői bizottság az intézményváltást jóváhagyja, úgy gyermeke folytathatja tanulmányait másik intézményben. Ebben az esetben azonban az új, a szülő által választott intézményben dolgozó logopédus segítségével kell igénybe vennie a szakvéleményben előírt fejlesztő foglalkozásokat. (222/2012/OJBIT, 223/2012/OJBIT, 15339/2012/OJBIT)

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló különleges gondozását tehát a szakértői bizottság által kiállított szakvélemény alapján kell megvalósítani. A gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői bizottság rendelkezik az általa kiállított szakértői véleményben. A sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt a szülő választja ki az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével. A köznevelési törvény által bevezetett új rendelkezés, hogy a szakértői bizottság nem jelölhet ki olyan intézményt, amely helyhiány miatt nem tudná felvenni a gyermeket, tanulót. (13619/2012/OJBIT)

Beadványában egy szülő 18 éves Asperger-szindrómás gyermeke ügyében kérte hivatalunk segítségét, mivel költözésüket követően nem talált megfelelő intézményt a tanuló számára.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy a hivatal hatásköre nem terjed ki a sajátos nevelési igényű tanulók számára megfelelő nevelési-oktatási intézmény kijelölésére. A rendelkezésre bocsátott információk alapján a fentiek ismertetésével tájékoztattuk a szülőt, hogy a gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről a szakértői bizottság rendelkezik az általa kiállított szakértői véleményben. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik a köznevelési törvény 47. § (4) bekezdésében meghatározott, a speciális neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételekkel. A sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt a szülő választja ki az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével. Mindezek alapján tehát nem a szülő feladata a tanuló számára megfelelő nevelési-oktatási intézmény találása, hanem arról a szakértői bizottságnak kell rendelkeznie az általa kiállított szakvéleményben.

A nappali rendszerű iskolai oktatásban részvételre vonatkozó hatályos szabályok szerint a tanuló abban az évben kezdhet utójára tanévet, amelyben középiskola és szakiskola esetén betölti a huszonkettedik életévét. Ez a meghatározott határidő egy évvel meghosszabbítható abban az esetben, ha a tanuló az általános iskola első évfolyamán a tanulmányait a hetedik vagy a nyolcadik életévében kezdte meg, továbbá, ha olyan szakképzésben vesz részt, amelyben a szakképzési évfolyamok száma meghaladja a kettőt. A sajátos nevelési igényű tanuló esetén, valamint a súlyos beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló esetén, továbbá, ha a tanulmányi követelményeket azért nem tudták teljesíteni, mert a tanuló tartós gyógykezelés alatt állt, abban az esetben a meghatározott életkorhoz három évet hozzá kell számítani. Ezen rendelkezés értelmében a panaszos szülő gyermeke sajátos nevelési igényére tekintettel abban az évben kezdhet utójára tanévet nappali rendszerű iskolai oktatásban, amelyben a középiskola és szakiskola esetén betölti a huszonötödik életévét.

Mindezek alapján javasoltuk, hogy a gyermek számára megfelelő intézmény kiválasztása érdekében a szülő kérje az illetékes szakértői bizottság segítségét, mivel a tanuló számára megfelelő intézmény kijelölése szempontjából a szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik hatáskörrel. Tájékoztattuk továbbá, hogy a helyzet rendezése érdekében, a lakóhelyük közelében található nevelési-oktatási intézményekről a területileg illetékes kormányhivaltól is kérhet segítséget, tájékoztatást. (212/2012/OJBIT)

A sajátos nevelési igényű gyermek óvodai nevelése, tanuló iskolai nevelés-oktatása, továbbá kollégiumi nevelése ugyanis az e célra létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben, konduktív pedagógiai intézményben, óvodai csoportban, iskolai osztályban, vagy a többi gyermekkel, tanulóval részben vagy egészben együtt, azonos óvodai csoportban, iskolai osztályban (a továbbiakban: a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók – külön vagy közös vagy részben közös – nevelésében és oktatásában részt vevő óvoda és iskola, kollégium együtt: gyógypedagógiai nevelésben, oktatásban részt vevő nevelési-oktatási intézmény) történhet.

A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik a köznevelési törvény 47. § (4) bekezdésében meghatározott, a speciális neveléshez, oktatáshoz szükséges feltételekkel. (16058/2012/OJBIT, 24174/2012/OJBIT)

Beadványukban a szülők az általános iskola gyermekükkel szembeni eljárásáról számoltak be. 2011/2012-es tanév szeptemberétől problémák jelentkeztek, a tanuló sorozatosan beírásokat kapott magatartásproblémákra hivatkozással, ezek okáról részletes tájékoztatást azonban a szülők kérés ellenére sem kaptak. Az osztályfőnök csak azt jelezte a szülő felé, hogy a tanulónak be kell illeszkednie, miközben az osztály előtt betegnek titulálta őt. Megítélésük szerint a pedagógus hozzáállása is felelőssé tehető a tanuló és az osztályközösség viszonya miatt, mivel a pedagógus magatartása nyomán a tanulók feljogosítva érezték magukat a tanulóval szembeni kirekesztő, bántalmazó magatartásra. Tájékoztatásuk értelmében a tanévet a tanuló már mindenképpen másik iskolában fogja folytatni.

A beadványukban foglaltakat, valamint a rendelkezésre álló dokumentumokat, egyéb információkat megvizsgáltam és annak nyomán tájékoztattuk a panaszosokat arról, hogy a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók esetében a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemei között rendelkezik - többek között - a gyermek, tanuló fogyatékoságnak megfelelő intézmény kijelöléséről is. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális neveléséhez, oktatásához szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztási jogának gyakorlása során kötve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek. A kijelölt nevelési-oktatási intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül a fenntartói adatszolgáltatás alapján összeállított intézményi jegyzékből. Amennyiben a tanuló vonatkozásában kiállított szakértői véleményt a szülő nem vitatja, az esetben a szakértői vélemény végrehajthatóvá válik, az abban foglaltak mind a szülő, mind pedig a kijelölt intézmény vonatkozásában kötelező érvényűek, ugyanis a pedagógiai szakszolgálatra vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően készített szakvéleményben foglaltak szándékos figyelmen kívül hagyása szabálysértést valósít meg.

A sajátos nevelési igényű tanulók esetében az intézményváltás vonatkozásában is mindenképpen szükséges a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 16. § (2) bekezdésében meghatározott, a szakértői és rehabilitációs bizottsággal történő egyeztetés, mivel a megfelelő intézmény kijelölése kapcsán a szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik hatáskörrel.

A rendelkezésre álló információk alapján megállapítottuk, hogy a szülők által panaszolt iskola nem volt kijelölt intézmény a tanuló vonatkozásában, továbbá, hogy az intézményi és fenntartói tájékoztatást is figyelembe véve az iskola nem rendelkezett a tanuló különleges gondozási igényének megfelelő feltételekkel. Mindezek alapján a tanulóval kapcsolatos problémák kezelésére az iskola felkészületlen volt, a kialakuló konfliktusokat tovább mélyítette az iskola és a szülők közötti együttműködés elnehezülése.

A tanulóval kapcsolatos beilleszkedési problémák a rendelkezésre álló információk alapján az intézménybe kerülés óta fennálltak, ezek később a tanuló társakkal való konfliktusok nyomán magatartásproblémákkal is kiegészültek. A nevelési-oktatási intézményben előforduló tanulói bántalmazások esetén álláspontunk alapján mindig felmerül az intézmény felügyeleti kötelezettségének kérdése. A felügyeletre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekből eredő pedagógusi köteletség, hogy megtegyenek mindent az olyan jellegű konfliktusok megakadályozása érdekében, amelyek a tanulói bántalmazásokhoz vezetnek. A fizikai bántalmazás megalapozhatja a bántalmazó tanulóknál fegyelmező intézkedések alkalmazását, illetve velük szemben fegyelmi eljárás megindítását. Tanulói bántalmazások esetén azonban mindig kiemelten fontos a kirívó tanulói magatartás okainak - akár külső segítséggel, pedagógiai szakszolgálat bevonásával történő - feltárása és megfelelő kezelése.

A megismert tényállás alapján az intézményben jelentkező magatartásproblémákat az iskola a tanulónak a szünetek ideje alatti közösségből történő kiemelésével próbálta meg kezelni. A szülők által rendelkezésre bocsátott dokumentumok, valamint az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságtól kapott tájékoztatás alapján az iskolában kialakult helyzet rendezése érdekében az iskolával közösen kérték a tanuló vizsgálatát, és a tanuló állapotának megfelelő új intézmény kijelölését, mivel a jelenlegi iskola nem felelt meg a gyermek állapotának, az iskola nem volt felkészült a probléma ellátására. A szakértői és rehabilitációs bizottságtól kapott tájékoztatás, valamint a szülők által rendelkezésre bocsátott javaslati lap alapján a bizottság megfelelő intézményt, férőhely függvényében, a szülők választása alapján az intézményi befogadó nyilatkozat bemutatása után tudott csak kijelölni. Ennek megtörténteig azonban úgy rendelkeztek, hogy a tanuló a közoktatási törvény 30. § (5) bekezdése értelmében továbbra is a jelenlegi iskolájába járjon.

Az intézmény és a szülők között megbomlott bizalom, az elnehezült együttműködés és kommunikáció miatt a szülők végül azt jelezték, hogy mindenképpen az intézményváltás mellett döntenek. A szakértői és rehabilitációs bizottság által adott tájékoztatás értelmében a tanuló átvétele végül megtörtént, az intézményi kijelölés ennek megfelelően módosult.

A fentieket összegezve megállapítottuk, hogy a szülők által panaszolt intézmény nem volt megfelelő a tanuló különleges gondozási igényének megvalósítására, ebből következően a tanulóval kapcsolatos iskolai helyzetek kezelése magában hordozta a konfliktusok esélyét, és a feltételrendszer hiányában annak feloldhatatlanságát is. A közoktatási törvény 30. § (1) bekezdésében foglaltak alapján a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást - a gyermek, tanuló életkorától és állapotától függően, a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint - a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés keretében kell biztosítani. Annak érdekében azonban, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló megkapja az állapotának megfelelő pedagógiai és rehabilitációs célú segítséget, vagyis a szakértői és rehabilitációs bizottság által hozott szakértői javaslatok megvalósuljanak, elengedhetetlenül szükséges, hogy a szülő és az illetékes pedagógiai szakszolgálat, valamint a kijelölt nevelési-oktatási intézmény a jogszabályi kereteket betartva hatékonyan és szorosan együttműködjön, hiszen ilyen módon biztosítható, hogy a gyermekkel, tanulóval olyan szakemberek foglalkozzanak, akik birtokában vannak annak a tudásnak és tapasztalatnak, amely a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók neveléséhez, oktatásához szükséges.

Az rendelkezésre álló információk alapján a tanuló számára megfelelő intézmény kijelölése végül a szakértői és rehabilitációs bizottság útján megtörtént, amely intézményváltás megnyugtató módon rendezte a tanuló nevelési-oktatási helyzetét. (27321/2012/OJBIT)

A sajátos nevelési igényhez igazodó különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani a gyermek, tanuló számára. Annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló megkapja az állapotának megfelelő pedagógiai és rehabilitációs célú segítséget, elengedhetetlenül szükséges, hogy a gyermek megjelenjen a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálatán, valamint hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság által hozott szakértői javaslatok megvalósuljanak.

Beadványukban a szülők gyengén látó gyermekük iskoláztatásával, fejlesztésével kapcsolatos kérdésekkel fordultak hivatalomhoz. A szülők által rendelkezésre bocsátott Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság által kiállított szakértői véleménye javaslati rendelkezésként rögzíti, hogy a tanuló látássérülése miatt speciális módszertani megsegítést alkalmazzanak, továbbá a szakértői vélemény konkrét korrekciós és nevelési javaslatokat rögzít. Tájékoztatottuk a szülőket, hogy amennyiben úgy érzik, hogy a szakértői véleményben meghatározott javaslatok a kijelölt intézményben nem teljesülnek, ez esetben lehetőségük van jogorvoslattal élni az iskola fenntartójánál (önkormányzati fenntartású intézmény esetében a jegyzőnél). További jogorvoslati lehetőséget rögzít a közoktatási

törvény 95/A. § (5) bekezdése, miszerint az Oktatási Hivatal ellátja a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakvéleményének felülvizsgálatával kapcsolatos feladatokat, valamint jogszabályban meghatározott körben gyakorolja a szabálysértési hatósági jogköröket. Ezen bekezdésben meghatározott szabálysértési hatósági jogkör gyakorlására, eljárás lefolytatására 2011. január 1. napjától kezdődően a megyei (fővárosi) kormányhivatal jogosult. (21847/2012/OJBIT)

A szülő és a szakértői bizottság együttműködése hatékonyan segítheti a tanuló fejlődését és felzárkózását. A szakértői bizottság vizsgálatának megindítása alapesetben a szülő kérésére, illetve egyetértésével indul, az eljárás egy központilag kiadott kérelem-nyomtatványon kezdeményezhető. A sajátos nevelési igény fennállásának megállapítására vonatkozó szakértői vélemény készítését a szülő bármikor kérheti. Ha a szülő kéri, az óvoda, az iskola köteles közreműködni a kérelem elkészítésében.

Másik esetkör, ha a nevelési tanácsadó vagy a családvédelmi intézmény megítélése szerint szükséges a gyermek, tanuló szakértői vizsgálata, akkor az indok közlésével javasolja a szülőnek a szakértői vizsgálaton való megjelenést és részvételt, a szülő egyetértése esetén gondoskodik arról, illetve közreműködik abban, hogy a vizsgálati kérelem öt napon belül kiállításra kerüljön, illetve a javaslattétellel egyidejűleg köteles a szülőt tájékoztatni a vizsgálatok eredményeinek lehetséges következményeiről, a szülőnek a vizsgálattal és annak megállapításaival kapcsolatos jogairól.

A szülő egyetértésének szükségessége alól kivételt tesz a köznevelési törvény 47. § (6) bekezdése, miszerint a gyermek, tanuló érdekében a kormányhivatal kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. Ha a szülő a kormányhivatal felhívása ellenére kötelezettségének ismételten nem tesz eleget, a kormányhivatal a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot értesíti.

A szakértői vizsgálat során a szülő köteles közreműködni, a vizsgálaton - annak zavarása nélkül - jogosult mindvégig jelen lenni. A szakértői vizsgálat befejezését követően a szülőt tájékoztatni kell a szakértői vizsgálat megállapításairól, a szakértői vélemény várható tartalmáról, a szülői jogokról és kötelezettségekről. A tájékoztatás tényét, a tájékoztatási kötelezettség teljesítését írásba kell foglalni, és a szülővel alá kell írni. A szakértői véleményben a szülőt tájékoztatni kell arról, hogy a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására a szakértői véleményben foglaltak szerint akkor kerülhet sor, ha az abban foglaltakkal egyetért. Amennyiben a szülő a szakértői véleményben foglaltakkal nem ért egyet, a szakértői és rehabilitációs bizottság köteles erről a tényről a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes jegyzőt tájékoztatni. A szülő közvetlenül is eljárást indíthat az illetékes jegyzőnél a szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezve. A szülőnek a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatos egyetértését vagy egyet nem értését írásban kell közölnie. A szakértői véleményt - a vizsgálat lezárását követő harminc napon belül - kézbesíteni kell a szülőnek. A szülőnek a fentiek alapján tehát - a kézhezvételétől számítva - tizenöt nap áll rendelkezésre a szakértői vélemény felülvizsgálatának kezdeményezésére. Amennyiben ugyanis a szakértői vélemény kézhezvételétől számított tizenöt napon belül nem tesz nyilatkozatot és nem indítja meg a jegyzői eljárást, az egyetértését megadottnak kell.

Egy sajátos nevelési igényű tanuló törvényes képviselője kérte hivatalunk segítségét azzal kapcsolatban, hogy a tanuló nappali tagozaton járhatna iskolába. A tájékoztatás szerint a tanuló

sajátos nevelési igényű, a szakértői és rehabilitációs bizottság általi kijelölés nyomán a jelenlegi iskolája a számára kijelölt intézmény. A panasz alapján azonban a tanuló nem látogathatja az iskolát, mivel az intézmény vezetése megtiltotta a tanuló számára, hogy belépjen annak területére. A gyám érdeklődésére azt a tájékoztatást kapta az igazgató-helyettestől, hogy mindezt az illetékes Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság vezetőjének utasítására tették. Azon kérést azonban, hogy ezt a döntést és indokát adják írásba az igazgatónő elutasította. Az érintett szakértői és rehabilitációs bizottság vezetője a gyám felé cáfolta ezt az állítást.

A gyám tájékoztatása szerint befogadó iskola hiányában a tanuló nem tudja teljesíteni a tankötelezettségét. Más szóba jöhető iskola pedig helyhiány miatt nem tudta a tanulót fogadni. A panaszos sérelmezi az iskola kirekesztő magatartását, elmondása szerint a tanulót többször nem engedték be a tanórákra, majd az ebből eredő hiányzásait igazolatlan távollétként regisztrálták. A tanulót az iskolában korábban számtalanszor érte mind szóbeli, mind fizikai bántalmazás tanuló társaitól, sőt a pedagógusok részéről is. A panasz alapján a tanuló sajátos nevelési státusza ellenére az iskola nem nyújtott számára segítséget. A gyám tájékoztatása szerint a gyermek érdekében mindig együttműködött az iskolával, tanácsait megfogadta. Javaslatuk alapján a tanuló hetente részt vett a nevelési tanácsadó foglalkozásán. Az iskola döntése nyomán kialakult helyzetben a tanuló tankötelezettségének nem tud eleget tenni, tanulmányaiban elmarad, kirekesztettségi érzése csak tovább fokozódik.

A beadvány nyomán vizsgálatot indítottunk, ennek keretében megkerestem az intézmény igazgatóját, valamint a panaszosi beadványban megjelölt Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság vezetőjét, hogy fejtsek ki az ügyvel kapcsolatos álláspontjukat.

Megkeresésünkre küldött nyilatkozatában az intézményvezető arról tájékoztatott, hogy a tanuló 2005/2006-os tanévben került az iskolába. A tanuló társait és a pedagógusokat már ekkor folyamatosan bántalmazta szóval és tettleg minden ok nélkül. A szülők jelezték aggodalmukat gyermekük testi épsége miatt, több tanulót a szülők el is vittek az osztályból. Második osztálytól a tanuló folyamatosan egy pedagógiai asszisztenssel volt, aki külön foglalkozott vele, sokszor ki kellett hozni az osztályból. Tájékoztatásuk alapján a gyám iskolához való viszonya sokat változott a későbbiek során, érezhetően megnőtt a bizalma az iskola felé és bár szülői értekezletre, fogadó órára nem járt, de a tanító néni megkeresései alapján telefonon teljesült az iskolával való kapcsolattartás.

2010/2011-es tanévben a tanuló 5. d osztályba került egy gyógypedagógus kolléganő irányítása alá, akivel mind a tanulóknak, mind pedig a gyámnak jól működő kapcsolatot sikerült kialakítania. A tanulóval ősszel kezdődtek újra az egyre szélsőségesebb problémák, például kiült a II. emeleti ablakba, azzal fenyegetőzve, hogy kiugrik, ami miatt az osztályterem ablakait le kellett szegeltetni. Megkülönböztetett figyelmet biztosítottak számára, ezért pedagógiai asszisztentst állítottak mellé, ez azonban csak eleinte működött, számtalanszor megszökött a kolléganő mellől. Emellett pszichológus heti 1 órában foglalkozott a tanulóval, de nem sok sikerrel. A téli szünet után már nagyon nehézé vált a helyzet, a tanuló más tanulókat és osztálytársait is rendszeresen bántalmazta, több szülő azzal kezdett fenyegetőzni, hogy elviszik gyermeküket az iskolából. Volt olyan szülő, aki panaszát az önkormányzat művelődési osztályára is bejelentette.

A problémák egyre gyakoribbá válásakor az iskola felvette a kapcsolatot az illetékes Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottsággal kérve a tanuló azonnali, rendkívüli felülvizsgálatát. Ezt a kezdeményezésüket a gyámmal is megbeszélték, alá is írta a felülvizsgálati kérelmet. A lezajlott vizsgálatok nyomán esetmegbeszélésre került sor 2011. március 11-én az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottságnál, amelyen a szakértői bizottság igazgatója, az intézmény részéről az igazgatóhelyettes és az osztályfőnök, valamint a gyermekjóléti bizottság vezetője is részt vett. A megbeszélésen elhangzott a szakértőtől, hogy a tanuló önkormányzati többségi iskolába nem integrálható. A megbeszélés megegyezéssel zárult, mivel a gyám két hónap türelmi időt kért arra, hogy megtalálja a megfelelő iskolát, a szakértői bizottság által javasolt intézményeket különböző indokok alapján nem fogadta el. A helyzet rendezése érdekében a gyermekjóléti szolgálat is felajánlotta segítségét.

A megegyezés alapján a következő esetmegbeszélés 2011. május 18-a volt, a gyám ekkor is türelmet kért, mert még nem találta meg a megfelelő iskolát. Időközben viszont a tanuló magatartása egyre tűrhetetlenebbé vált, trágár viselkedésével folyamatosan zavarta az órákat, magát és társait veszélyeztető cselekedeteket folytatott (a vasszéket, később a karácsonyfát dobta ki a II. emeleti ablakból), megrongálta mind az iskola, mind pedig társai dolgait. Az osztályfőnök és az intézményvezető is folyamatosan konzultált a gyámmal, ismertették a problémákat. A tájékoztatás szerint több ízben arra kellett a gyámot megkérni, hogy vigye haza a tanulót, mert nagyon rossz állapotban volt, ezekben az esetekben a gyám együttműködött az iskolával.

Az intézményi nyilatkozat szerint a 2010/2011-es tanév utolsó hetében a tanuló egy másik intézményben volt próbatanuláson, befogadó nyilatkozatot azonban az iskolától nem kaptak. 2011/2012-es tanév elején a tanuló nem jelent meg az iskolában, mire az intézmény felvette a kapcsolatot a szakértővel, aki jelezte, hogy az alapítványi iskola befogadta a tanulót, így azt az intézményt kijelöli a számára. Ezt követően, 2012. szeptember 12-én a tanuló megjelent ismét a panasszal érintett iskolában egy olyan papírral mely szerint az alapítványi iskolában megszűnt az adaptációja. Ekkor az igazgatónő türelmet kért a gyámtól, tekintettel arra, hogy a korábbi esetmegbeszélés során kimondásra került, hogy a tanuló nem integrálható, de erről levelet még nem kaptak. A szakértői bizottság véleménye alapján a tanuló számára kijelölésre került egy másik iskola, melyet azonban a törvényes képviselő ismételten nem fogadott el. Erre tekintettel a kerületi önkormányzat 2012 végén jegyzői határozatában ismételt szakértői vizsgálatot rendelt el. Az igazgatónő nyilatkozatához mellékelve megküldte a tanuló vonatkozásában készült feljegyzéseket, pedagógiai jellemzéseket és szakvéleményeket. A hivatalhoz érkezett továbbá a szülői munkaközösségének levele is, amely megerősítette a tanuló magatartása nyomán az iskolában kialakult kezelhetetlen állapotokat.

Jelen ügyben az illetékes Tanulási Képességet Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság vezetőjének küldött megkeresésemre a bizottságvezető a tanulóra vonatkozó lényeges iratok megküldése mellett részletesen tájékoztatott a tanuló vizsgálatával kapcsolatos eljárásról, egyeztetésekről, esetmegbeszélésekről. A szakértői és rehabilitációs bizottság tájékoztatása szerint a kezdeti szakértői vélemények a gyermek integrált neveléséről rendelkeznek, kijelölt intézményként a panasszal érintett iskola került megjelölésre. Az intézményi jelzés nyomán került sor a szakértői vélemény felülvizsgálatára, mivel a tanuló magatartásproblémái miatt integrált nevelése nem volt biztosítható. Az intézmény által jelzett problémák kapcsán esetmegbeszélést szerveztek több alkalommal a helyzet hatékony kezelése érdekében. Ezen esetmegbeszélések a gyám türelmi idő kérésével zárultak, annak érdekében, hogy megfelelő iskolát találjon a tanuló számára, mivel a javasolt intézményeket nem fogadta el.

A bizottságvezető tájékoztatása szerint több kísérlet történt a tanuló alapítványi iskolába történő elhelyezésére, de a gyermek adaptációja sikertelen volt. Amennyiben ugyanis a tanuló integráltan nem nevelhető a helyi önkormányzat intézményrendszerében, ez esetben a tanuló nevelés-oktatása a főváros feladata. Tájékoztatása értelmében a fővárosi önkormányzat és az alapítványi iskolák egy körének megállapodása alapján a tanuló ezen iskolákba szakértői véleményük alapján ingyenesen járhat. Mivel ebben a körben sem volt sikeres az adaptáció, ezért a bizottság szakértői véleményéhez tett kiegészítésében a főváros által közvetlenül fenntartott intézményt javasolt, amit a gyám nem fogadott el és fellebbezéssel élt. Ennek nyomán a kerületi önkormányzat határozatában a tanuló számára ismételt szakértői vizsgálatot rendelt el. A tanuló vonatkozásában rendelkezésre álló gyámhatósági dokumentumok tartalmazzák az egyeztetés végén született megoldási javaslatot. Ezen dokumentumok alapján a tanuló védelembe vétele ügyében eljárás indult, azonban tekintettel a gyám által benyújtott fellebbezésre, annak elbírálásáig a védelembe vételi eljárást felfüggesztették.

Tekintettel arra, hogy a szakértői vélemény felülvizsgálatával kapcsolatos eljárás eredményéről további információ nem állt hivatalunk rendelkezésére, ezért megkerestük a fenti önkormányzatot, hogy szíveskedjen tájékoztatást adni a tanuló ügyében. A tanuló vizsgálatának megtörténte után az önkormányzat arról tájékoztatott, hogy a tanuló a szakértői vélemény megállapítása szerint a megismerő funkciók és a viselkedés tartós és súlyos rendellenessége miatt sajátos nevelési igényű. A szakértői

bizottság javaslata szerint a tanuló a jelenlegi iskolájának 6. osztályában, átmenetileg magántanulóként (heti 2 egész tanítási napos bejárással, tantárgyi felzárkóztatással folytassa tankötelezettségének teljesítését. Ezen szakértői vélemény alapján határozatban kötelezték a gyámot, hogy a tanulót a kijelölt intézménybe folytassa tanulmányait.

A hivatalhoz érkezett nyilatkozatokat, a gyám panaszában foglaltakat és a hivatalom rendelkezésére bocsátott egyéb dokumentumokat megvizsgáltam, összevettem a vonatkozó jogszabályi rendelkezésekkel, és ennek nyomán az alábbi álláspontot alakítottam ki.

A közoktatási törvény 30. § (1)-(3) bekezdései alapján a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges gondozás keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges gondozást - a gyermek, tanuló életkorától és állapotától függően, a szakértői és rehabilitációs bizottságok szakértői véleményében foglaltak szerint - kell biztosítani.

A gyermek, tanuló fogyatékoságának megfelelő intézmény kijelöléséről is a szakértői és rehabilitációs bizottság rendelkezik az általa kiállított szakértői véleményben. A kijelölt intézményt a szülő választja ki a szakértői és rehabilitációs bizottság által javasolt intézmények közül, a fenntartó adatszolgáltatása alapján összeállított intézményi jegyzékből. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló ugyanis csakis abba az intézménybe vehető fel, amely rendelkezik azokkal a személyi és tárgyi feltételekkel, amelyek a speciális neveléséhez, oktatáshoz szükségesek. A szülő ezért a szabad iskolaválasztás jogának gyakorlása során kötve van azokhoz az iskolákhoz, amelyek e sajátos feltételekkel rendelkeznek.

A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgáltatásra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 14. §-ban meghatározottak szerint a szakértői és rehabilitációs bizottság által a gyermek, tanuló vizsgálata nyomán kiállított szakértői véleménynek többek között kötelező tartalmi elemként tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a gyermek, tanuló az e célra létrehozott, a fogyatékoság típusának, illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődése tartós és súlyos rendellenességének megfelelő nevelési-oktatási intézményben, osztályban, csoportban, tagozaton vagy a többi gyermekkel, tanulóval közösen is részt vehet az óvodai nevelésben, iskolai nevelésben-oktatásban, kollégiumi nevelésben. Továbbá annak megállapítását, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással vagy a szülő választása szerint iskolába járással vagy magántanulóként, illetve kizárólagosan magántanulóként teljesítheti. Ha a tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan magántanulóként teljesítheti, a heti foglalkoztatás idejét és a felkészüléshez szükséges szakembereket.

A rendelkezésre álló információk alapján a tanuló a 2005/2006-os tanévben kezdte meg tanulmányait integrált keretek között a panasszal érintett intézményben, ami a sajátos nevelési igényű tanuló számára a szakértői és rehabilitációs bizottság által kijelölt iskola volt. Az intézményi nyilatkozat alapján beilleszkedési problémák már a kezdetektől fennálltak, de a tanulóval kapcsolatos problémák az 5. osztályba kerüléssel váltak hangsúlyossá.

A törvényes képviselő panaszával kapcsolatban megállapítottuk, hogy több kérdés vonatkozásában a rendelkezésre álló információk ellentmondóak. A gyám panasza alapján a tanulót az iskolában számtalanszor érte mind szóbeli, mind fizikai bántalmazás tanuló társaitól, sőt a pedagógusok részéről is. Ezzel összefüggésben megállapítottuk, hogy a törvényes képviselői és az intézményi előadás e kérdésben ellentmondó, ezért e tekintetben a jogsérelmet nem tudom megállapítani. Ugyanez mondható el azon vonatkozásban is, miszerint a tanuló sajátos nevelési státusza ellenére az iskola nem nyújtott számára segítséget. Az intézményi nyilatkozat alapján az derül ki, hogy a tanulóval kapcsolatos problémák kezelése érdekében második osztálytól kezdve a tanulóval folyamatosan foglalkozott egy pedagógiai asszisztens, 5. osztálytól kezdve egy gyógypedagógus közvetlen irányítása alá került, pedagógiai asszisztentst állítottak mellé, továbbá pszichológus foglalkozott vele heti egy órában. Tekintettel arra, hogy a nyilatkozatok e kérdés vonatkozásában ellentmondóak, ezért e tekintetben a jogsérelmet nem tudom megállapítani.

A nyilatkozatok, valamint a rendelkezésre bocsátott dokumentumokból az azonban egyértelműen megállapítható volt, hogy a tanulóval kapcsolatban az iskolában jelentkező problémák egyre súlyosbodtak, ellehetetlenítve az iskolában folyó nevelést-oktatást. Az intézmény látható módon megpróbálta kezelni a kialakult helyzetet, fokozott figyelmet fordítva a tanulóra pedagógiai asszisztenst állított mellé. Ezen körülmények nyomán került sor végül az iskola kezdeményezése alapján a tanuló felülvizsgálatára, amelynek szükségességével a gyám is egyetértett.

Mind az igazgató, mind pedig a szakértői és rehabilitációs bizottság vezetője beszámolt a gyermek felülvizsgálatával kapcsolatos több alkalmas egyeztetésről, amibe az iskola vezetésén és az osztályfőnökön kívül a gyermekjóléti szolgálat is bevonásra került. A tanulóval kapcsolatos problémák alapján egyértelművé vált ugyanis, hogy integrált nevelése-oktatása nem biztosítható önkormányzati többségi iskolában. Ezen egyeztetések alapján látható, hogy a gyermek érdekeit, jogait, valamint a gyám által jelzett prioritásokat igyekeztek figyelembe venni. Mind a 2012. március 11-ei, mind pedig a május 18-ai esetmegbeszélés a gondviselő által kért türelmi időben történő megállapodással zárult, mivel a szóba jöhető intézményeket nem tartotta elfogadhatónak, és a gyám kívánt intézményt találni a tanuló számára. Ez a türelmi helyzet a tanulóval kapcsolatos problémák súlyosbodása miatt azonban nem volt tovább fenntartható, a tanuló nagyon rossz állapota miatt több ízben haza kellett viteni őt.

A tanuló megfelelő iskolai elhelyezése végül rendeződni látszott, az új tanévben úgy tűnt, hogy egy alapítványi iskola fogadni tudja, az ezzel kapcsolatos kijelölt határozat módosítása pedig folyamatban van. Később azonban a tanuló jelzése nyomán kiderült, hogy az új intézménybe történő adaptációja sikertelen volt. Ez alkalommal azonban az intézmény kérte a törvényes képviselő türelmét, hogy a helyzet rendezése érdekében egyeztessen a szakértői és rehabilitációs bizottsággal.

A gyám intézményi kirekesztést, valamint az intézménylátogatástól történő eltiltást sérelmező jelzése valószínűsíthetően erre az átmeneti időszakra tehető. Ezen intézkedések az előzmények tükrében érthetőek és elfogadhatóak, hiszen az esetmegbeszélések alkalmával megállapításra került, hogy a tanuló integrált nevelése-oktatása nem biztosítható önkormányzati többségi iskolában. Az intézmény a tanuló helyzetére vonatkozó tisztánlátás, a megfelelő intézményi elhelyezése érdekében kérte ekkor a gyám türelmét, tekintettel arra, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló nevelésének-oktatásának a szakértői és rehabilitációs bizottság vizsgálata nyomán kiállított szakértői véleményben foglaltak alapján kell teljesülnie. A szakértői bizottság a sikertelen intézményi adaptációira figyelemmel végül döntött a tanuló intézményi elhelyezéséről és kijelölt számára egy iskolát. Ezt azonban a gyám ismételten nem fogadta el. Ezen fellebbezés alapján indult eljárásban elrendelt ismételt szakértői vizsgálat végül visszaállította az eredeti általános iskola kijelölését, azzal a kikötéssel, hogy 2012 februárjától a tanuló átmenetileg magántanulónaként (heti 2 egész tanítási napos bejárással) teljesítheti tankötelezettségét.

A fentiek alapján jelen ügyben megállapítottuk, hogy a panasszal érintett iskola intézményvezetője igazgatói hatáskörében megtette a szükséges intézkedéseket a tanulóval kapcsolatos problémák kezelése, a kialakult helyzet rendezése érdekében. Ennek keretében intézményvezetőként felvette a kapcsolatot az illetékes pedagógiai szakszolgálattal, valamint a gyermekjóléti szolgálattal, és a szakemberekkel együttműködve megtette a szükséges intézkedéseket a helyzet megnyugtató rendezése érdekében. Ezen egyeztetések nyomán a gyermek, gyám jogait, érdekét szem előtt tartó megegyezésre törekedtek. Az intézményi adaptációk sikertelenek voltak, a gyám pedig nem fogadta el a tanuló számára több körben kijelölt intézményeket, a felülvizsgálat során végül - megítélésem szerint - a tanuló állapotát, jogait és érdekeit figyelembe vevő döntés született azzal, hogy átmeneti magántanulóságról rendelkezve visszaállították az eredeti általános iskola kijelölését. A szakértői vélemény ezen megoldása remélhetőleg a gyám és a tanuló számára is megnyugtató módon rendezi a sérelmezett helyzetet, és állapotjavulás mellett idővel a magántanulóság helyett megkísérelhetővé válik az integrált keretek közé való visszahelyezése. Mindezekre tekintettel az ügyet lezártuk. (6693/2012/OJBIT)

A felülvizsgálati eljárásra vonatkozó részletszabályokat a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 18-19. §-ban rendezi. A sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók vonatkozásában ugyanis a szakértői és rehabilitációs bizottság hivatalból, hatósági megkeresésre vagy szülői kérelemre

felülvizsgálati eljárást folytat le. Ha a rendelet másképp nem rendelkezik, a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményét a végrehajthatásának megkezdését követő első nevelési év, tanév eltelte után hivatalból felül kell vizsgálni. A hivatalból történő felülvizsgálat következő esedékességét a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemként rögzíti. A szülő - az első, hivatalból történő felülvizsgálattól számított egy év eltelte után - a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra. (21847/2012/OJBIT)

Egy pedagógiai szakszolgálatnál dolgozó gyógypedagógus azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy meddig áll fenn a szakértői véleményben foglaltak érvényessége, ha a szakértői véleménynek a vonatkozó jogszabályok (a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 18. § (3) bekezdés) figyelembevételével nincs következő felülvizsgálata.

Beadványban foglaltakkal kapcsolatban az alábbiakról tájékoztattuk a pedagógust. A köznevelési törvény 47.§ (1) bekezdésében foglaltak szerint a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulónak joga, hogy különleges bánásmód keretében állapotának megfelelő pedagógiai, gyógypedagógiai, konduktív pedagógiai ellátásban részesüljön attól kezdődően, hogy igényjogosultságát megállapították. A különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani.

A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 14. § (1) bekezdése rögzíti, hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgálatra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A rendelet ezen szakasza rögzíti a szakértői vélemény kötelező tartalmi elemeit, így többek között az i) pontban a hivatalból történő felülvizsgálat időpontját is. A szakértői vélemény elkészítésének szakmai követelményeit meghatározó 6. számú melléklet szerint a szakértői véleménynek részletesen tartalmaznia kell a hivatalból elrendelt kötelező felülvizsgálat idejének, helyének, valamint a felülvizsgálatot végző pedagógiai szakszolgálatnak a megjelölését.

Sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló esetén a szakértői és rehabilitációs bizottság általi vizsgálat egyébiránt történhet hivatalból, hatósági megkeresésre vagy szülői kérelemre. A felülvizsgálati eljárásra – a folyamatos figyelemmel kísérés kivételével – a szakértői és rehabilitációs bizottsági vizsgálatra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni.

A hivatalból történő felülvizsgálat során a szakértői bizottság a sajátos nevelési igényű gyermekeket, tanulókat a fent hivatkozott rendeletben meghatározott időközönként felülvizsgálja. A hivatalból elrendelt felülvizsgálattal megbízott pedagógiai szakszolgálati munkatárs a beérkezett felterjesztéseket rendszerezi, ellenőrzi, hogy minden érintett intézmény eleget tett-e a vizsgálatra történő felterjesztési kötelezettségének. A következő hivatalból történő felülvizsgálat időpontja ugyanis a gyermekek, tanulók kapcsán a köznevelési intézmény által nyilvántartott és kezelt adat, amit a korábban hivatkozottak szerint a tanuló vizsgálata nyomán kiállított szakértői vélemény is rögzít kötelező tartalmi elemként.

A hivatalból történő felülvizsgálat ütemezése - ha a rendelet másképp nem rendelkezik - aszerint alakul, hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményét a végrehajthatásának megkezdését követő első nevelési év, tanév eltelte után hivatalból felül kell vizsgálni.

Ha a gyermek, tanuló enyhe értelmi fogyatékos, illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos, illetve súlyos rendellenességével küzd, akkor a szakértői véleményt a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 18. § (3) bekezdésben meghatározottak szerint az első hivatalból történő felülvizsgálat után a tanuló tizenkét éves koráig minden második, azt követően és egyéb fogyatékoság esetén minden harmadik tanévben hivatalból felül kell vizsgálni.

Az e bekezdésben foglaltak nem alkalmazandók azonban akkor, ha a testi fogyatékos, a beszéd-, az érzékszervi, a középsúlyos értelmi fogyatékos, a halmozottan fogyatékos tanuló a többi tanulótól külön, a fogyatékoság típusának megfelelően létrehozott gyógypedagógiai nevelési-oktatási intézményben tanul,

továbbá – a fogyatékoság típusától függetlenül – akkor, ha a tanuló már betöltötte a tizenhatodik életévét.

Ez a fenti korlát nem érinti azonban az adott tanuló vonatkozásában korábban kiállított szakértői vélemény érvényességét, vagy a szakértői bizottság általi vizsgálat kezdeményezhetőségét, pusztán a szakértői bizottság általi hivatalból történő felülvizsgálat ütemezésére ír elő megkötést.

A szülő által kezdeményezhető vizsgálatra a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 19. § (1) bekezdése határoz meg szabályokat, miszerint a szülő – az első, hivatalból történő felülvizsgálattól számított egy év eltelte után – a felülvizsgálati eljárást bármikor kezdeményezheti, azzal a megkötéssel, hogy a szakértői és rehabilitációs bizottság a szülő kérelmére akkor köteles lefolytatni a felülvizsgálati eljárást, ha a hivatalból történő felülvizsgálat óta több mint hat hónap telt el, és a soron következő, hivatalból történő felülvizsgálat időpontjáig több mint hat hónap van hátra.

A rendelet 19. § (3) bekezdése rögzíti azon esetköröket továbbá, amikor a szakértői bizottságnak teljes körű vizsgálati eljárást kell lefolytatnia:

a) az enyhén értelmi fogyatékos, valamint a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos, illetve súlyos rendellenességével küzdő gyermek, tanuló első és második hivatalból történő felülvizsgálati eljárásában,

b) ha arra a hatósági megkeresésben foglaltak teljesítéséhez szükség van,

c) a szülő kérésére indított eljárásban, feltéve, hogy az utolsó teljes körű vizsgálat óta több mint két év telt el. (240/2012/OJBIT)

Sajátos érintetti kört jelent az igényjogosultság szempontjából a felnőttoktatásban részt vevő tanulók köre. A felnőttoktatás és a pedagógiai szakszolgálatok összefüggésének kérdéseit a köznevelési törvény rendelkezései a korábbi szabályozással azonos módon rendelkeznek abban a tekintetben, hogy ha a felnőttoktatásban részt vevő tanuló nem veheti igénybe a pedagógiai szakszolgálat feladatait ellátó intézmények szolgáltatásait, abban a kérdésben, hogy különleges gondozásra jogosult-e, a jogszabályban meghatározott szakértő szakvéleménye alapján kell döntenie. A sajátos nevelési igény megállapításának kérdésében ez esetben a Szakmai Szolgáltató Intézmény jár el. A szakmai feladatra jutó folyó kiadásokból fakadó költségeket a vizsgálatot kérő, felnőttoktatásban részt vevő tanuló viseli.

Egy osztályfőnök a felnőttoktatásban részt vevő tanulói kapcsán kért tájékoztatást az értékelés és minősítés alóli mentesítésre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. Tájékoztattuk a pedagógust, hogy a közoktatási törvény 78. § (7) bekezdésének d) pontja értelmében, a felnőttoktatásban a tanuló akkor veheti igénybe a pedagógiai szakszolgálat (nevelési tanácsadó, szakértői és rehabilitációs bizottság stb.) feladatait ellátó intézmények szolgáltatásait, ha nappali oktatás munkarendje szerint folytatja tanulmányait. Abban az esetben, ha a tanuló nem veheti igénybe a pedagógiai szakszolgálat feladatait ellátó intézmények szolgáltatásait, a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 36. § (5) bekezdése alapján, a sajátos nevelési igény megállapításának kérdésében a Szakmai Szolgáltató Intézmény (Eötvös Loránd Tudományegyetem Gyakorló Gyógypedagógiai és Logopédiai Szakszolgálat, Szakértői és Rehabilitációs Bizottság és Gyógypedagógiai Szakmai Szolgáltató Intézmény) jár el. A szakmai feladatra jutó folyó kiadásokból fakadó költségeket a vizsgálatot kérő, felnőttoktatásban részt vevő tanuló viseli. (5/2012/OJBIT, 13296/2012/OJBIT)

Az oktatási jogszabályok a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók kapcsán több kérdésben, így például az iskolaérettség, tankötelezettség, magántanulóság kérdésével kapcsolatban is eltérő rendelkezéseket állapítanak meg. A szülő döntési joga számos kérdésben korlátozott, mivel ezeknek a tanulóknak nevelése-oktatása, fejlesztése kizárólag a szakértői véleményben foglaltaknak megfelelően történhet.

Beadványukban a szülők gyengén látó gyermekük iskoláztatásával, fejlesztésével kapcsolatos kérdésekkel fordultak hivatalunkhoz. Tájékoztattuk a hozzánk forduló szülőket, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló különleges gondozását tehát a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság által kiállított szakvélemény alapján kell megvalósítani. A szakértői és rehabilitációs bizottság a szakértői véleményében tesz javaslatot a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgáltatásra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. A tankötelezettség teljesítésének módjáról is a szakértői és rehabilitációs bizottságnak kell rendelkeznie, vagyis annak megállapításáról, hogy a gyermek, tanuló az e célra létrehozott, a fogyatékoság típusának, illetve a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődése tartós és súlyos rendellenességének megfelelő nevelési-oktatási intézményben, osztályban, csoportban, tagozaton vagy a többi gyermekkel, tanulóval közösen is részt vehet az óvodai nevelésben, iskolai nevelésben-oktatásban, kollégiumi nevelésben. A szakértői véleménynek kell tartalmaznia annak megállapítását is, hogy a sajátos nevelési igényű tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással vagy a szülő választása szerint iskolába járással vagy magántanulóként, illetve kizárólagosan magántanulóként teljesítheti. Ha a tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan magántanulóként teljesítheti, a szakértői vélemény rendelkezik a heti foglalkoztatás idejéről és a felkészüléshez szükséges szakemberekről.

A szülők által mellékelte szakértői vélemény alapján a tankötelezettség teljesítése vonatkozásában a szakértői és rehabilitációs bizottság úgy rendelkezett, hogy a tanuló a 2011/2012-es tanévben gyógypedagógiai terápia biztosítása mellett magántanulói státuszban folytassa tanulmányait. A szülők tájékoztatása értelmében a gyermek integrált oktatása azért nem teljesülhet, mert bár adottak a tanuló ellátásához szükséges feltételek, de az alapító okirat nem tartalmazza ezt az ellátási kötelezettséget. Mindezekkel összefüggésben tájékoztattuk a panaszost, hogy a közoktatási törvény 13. § (5) bekezdése alapján a szülő joga, hogy a sajátos nevelési igényű gyermek lakóhelyén, ennek hiányában tartózkodási helyén a polgármester segítségét kérheti ahhoz, hogy gyermeke óvodai neveléséhez, iskolai neveléséhez-oktatásához szükséges feltételeket a településen megteremtse.

Tájékoztattuk a szülőket továbbá arról, hogy a szakértői véleményben foglaltakkal kapcsolatban lehetőségük van a szakértői véleményben foglaltak felülvizsgálatát kérni. (21847/2012/OJBIT)

Több beadvány érkezett hivatalunkhoz a sajátos nevelési igényű tanulók magántanulóságával kapcsolatban. A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 14. § (1) bekezdés e)-f) pontjai szerint a szakértői és rehabilitációs bizottság által készített szakértői véleménynek tartalmaznia kell annak megállapítását, hogy a fogyatékos tanuló tankötelezettségét kizárólagosan iskolába járással vagy a szülő választása szerint iskolába járással, illetve magántanulóként, illetőleg kizárólagosan magántanulóként teljesítheti. Ha a szakvélemény alapján a tanuló a tankötelezettségét kizárólagosan magántanulóként teljesítheti, akkor a szakértői és rehabilitációs bizottság a szakvéleményben rendelkezik a heti foglalkoztatás idejéről és a felkészüléshez szükséges szakemberekről. Amennyiben tehát a sajátos nevelési igény természete ezt indokolja, a szakértői bizottság javaslatot tesz arra, hogy a gyermek magántanulóként folytassa tanulmányait; ebben az esetben az intézményvezető nem rendelkezik mérlegelési jogosultsággal a magántanulóság engedélyezésének kérdésében.

Beadványában az igazgató intézményükbe járó problémás sajátos nevelési igényű tanulóval kapcsolatban tehető jogi lépésekkel összefüggésben kért tájékoztatást, azzal összefüggésben, hogy kötelezheti-e a tanulót, hogy tanulmányait magántanulói státuszban teljesítse.

Tájékoztattuk az intézményvezetőt, hogy a vonatkozó jogszabályi rendelkezések alapján a sajátos nevelési igényű gyermeknek, tanulóknak a különleges bánásmódnak megfelelő ellátást a szakértői bizottság által kiállított szakértői véleményében foglaltak szerint kell biztosítani. A szakértői és rehabilitációs bizottság szakértői véleményében tesz javaslatot többek között a gyermek, tanuló különleges gondozás keretében történő ellátására, az ellátás módjára, formájára és helyére, az ellátáshoz kapcsolódó pedagógiai szakszolgáltatásra, a szükséges szakemberre és annak feladataira. Ezen kérdések

körében rendelkezik a tankötelezettség teljesítésének módjáról is, mivel a sajátos nevelési igényű tanuló magántanulói státuszba történő helyezése kizárólag ezirányú szakértői javaslat esetén történhet.

A 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 75. § (3) bekezdése szerint, ha a sajátos nevelési igényű tanuló, a beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanuló a nevelési tanácsadási feladatot, szakértői bizottsági feladatot ellátó intézmény szakértői véleménye alapján tanulmányait magántanulóként folytatja, iskolai neveléséről és oktatásáról, felkészítéséről, érdemjegyeinek és osztályzatainak megállapításáról, az ehhez szükséges pedagógusokról a szakértői véleményben foglaltak szerint az az iskola gondoskodik, amellyel a tanuló tanulói jogviszonyban áll. Az iskolában nem foglalkoztatott szakemberek biztosításáról ezen bekezdés b) pontja szerint a sajátos nevelési igényű tanuló esetén a fővárosi, megyei utazó gyógypedagógusi hálózat keretében kell gondoskodni.

Mindezek alapján az érintett sajátos nevelési igényű tanuló esetében a tankötelezettség iskolába járással történő teljesítése nem korlátozható pusztán intézményi döntés alapján. Ezen kérdés vonatkozásában a szakértői bizottság rendelkezik hatáskörrel, az érintett tanuló magántanulói státuszba történő helyezése kizárólag ezirányú szakértői javaslat alapján történhet.

Az igazgató ugyanakkor beadványában arról tájékoztattott, hogy intézményük alapító okiratában nem szerepel az SNI-s tanulókkal való foglalkozás, de lehetőségeik szerint segítik a tanulók előmenetelét. Ezzel összefüggésben felhívtuk a figyelmét arra, hogy amennyiben intézményük az érintett sajátos nevelési igényű tanuló számára nem az illetékes szakértői bizottság által kijelölt nevelési-oktatási intézmény, ez esetben a tanuló intézményi elhelyezése nem tekinthető jogszerűnek. Ugyanígy a személyi és tárgyi feltételek hiánya is jogszerűtlen állapotot keletkeztet, még a legjobb segítő szándék mellett is, miután ilyen formában nem teljesülnek a szakértői javaslatok, a sajátos nevelési igényű tanuló nem kapja meg a számára előírt fejlesztéseket. Felhívtuk továbbá arra is az igazgató figyelmét, hogy figyelembe véve a tanuló jelzett állapotát, fontos lenne tisztázni az illetékes szervek bevonásával a nála tapasztalható jelenségek kiváltó okát, továbbá szükség esetén a rendelkezésre álló szakértői vélemény felülvizsgálatát kezdeményezni. Tájékoztattuk arról, hogy a köznevelési törvény 47. § (6) bekezdése szerint a gyermek, tanuló érdekében a kormányhivatal kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg szakértői vizsgálaton, továbbá a szakértői vélemény alapján gyermekét a megfelelő nevelési-oktatási intézménybe írassa be. Ha a szülő a kormányhivatal felhívása ellenére kötelezettségének ismételtelen nem tesz eleget, a kormányhivatal a gyermek lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes gyermekjóléti szolgálatot értesíti. (116/2012/OJBIT, 24550/2012/OJBIT, 13628/2012/OJBIT)

A beilleszkedési, magatartási, tanulási nehézséggel küzdő gyermekek, tanulók jogaival kapcsolatban is több panasz érkezett hivatalunkba. A beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő gyermek, tanuló óvodai nevelésével, illetve iskolai nevelésével és oktatásával kapcsolatos feladatok meghatározása céljából a nevelési tanácsadás keretében kell szakvéleményt készíteni. A nevelési tanácsadás feladata annak megállapítása, hogy a gyermek, a tanuló beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd-e. A köznevelési törvény 47. § (8) bekezdése értelmében, amennyiben a gyermek tanuló vizsgálata nyomán megállapítást nyer, hogy beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzd, fejlesztő foglalkoztatásra jogosult. A fejlesztő foglalkoztatás a nevelési tanácsadás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a kollégiumi nevelés és oktatás keretében valósítható meg. A nevelési tanácsadással kapcsolatos részletszabályokat a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 20-24. §-ai rögzítik. (214/2012/OJBIT)

A hozzánk forduló szülők a legtöbb esetben azzal kapcsolatban éltek panasszal, hogy az iskola, illetve a pedagógusok nem veszik figyelembe a nevelési tanácsadó szakvéleményében foglalt javaslatokat, ilyen módon a kedvezmények vagy a szükséges fejlesztések nem biztosítottak a tanulók számára. Az elmúlt évben érkezett ilyen tárgyú ügyek többsége az értékelés és minősítés alóli mentesítésre irányuló javaslat figyelmen kívül hagyását

sérelmezte, amely problémakör a sajátos nevelési igényű tanulók esetében is hangsúlyosan felmerült.

A szülői panaszban foglaltak szerint a nevelési tanácsadó véleményében foglalt javaslatokat az iskola nem veszi figyelembe, a szükséges fejlesztést nem biztosítja, hanem megbuktatták a tanulót mind matematika, mind pedig fizika tantárgyból. A rendelkezésre álló információk alapján általánosságban tájékoztattuk a szülőt a fent ismertetett vonatkozó jogszabályi rendelkezésekről. Tájékoztattuk továbbá, hogy a szakvélemény értelmezésével kapcsolatos problémák, a véleményben foglalt teljesülésének ellenőrzése kapcsán lehetősége van a nevelési tanácsadó segítségét kérni. A 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 22. § (1) bekezdése alapján ugyanis a nevelési tanácsadó a szakvéleményében foglaltak végrehajtásának ellenőrzése keretében feltárja a gyermek, tanuló fejlődését segítő, illetve hátráltató körülményeket, hiányosságokat. A hiányosságok megszüntetése érdekében szükség szerint tájékoztatást nyújt az érintett nevelési-oktatási intézmény vezetőjének, pedagógusainak, nevelőtestületének, közreműködik a megoldási javaslatok kidolgozásában, felhívja a fenntartó figyelmét, ha intézkedés megtétele érdekében azt indokoltnak tartja.

Tájékoztattuk a szülőt, hogy a panaszában foglaltakkal kapcsolatban lehetősége van jogorvoslással élni az iskola fenntartójánál (önkormányzati fenntartású intézmény esetében a jegyzőnél), azt követően hivatalunknál. További jogorvoslati lehetőséget biztosít a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 248. § (2) bekezdésének c) pontja, ami a nevelési-oktatási tevékenység folytatására vonatkozó szabályok megszegésével kapcsolatban kimondja, hogy aki a pedagógiai szakszolgálatra vonatkozó rendelkezéseknek megfelelően készített szakvéleményben foglaltakat szándékosan figyelmen kívül hagyja, szabálysértést valósít meg. Ezen szabálysértés miatti eljárás az illetékes kormányhivatal hatáskörébe tartozik. (25/2012/OJBIT, 26853/2012/OJBIT, 13492/2012/OJBIT)

A köznevelési törvény 56. § (1) bekezdése szerint a tanulót, ha egyéni adottsága, fejlettsége szükségessé teszi, a szakértői bizottság véleménye alapján az igazgató mentesíti

a) az érdemjegyekkel és osztályzatokkal történő értékelés és minősítés alól, és ehelyett szöveges értékelés és minősítés alkalmazását írja elő,

b) a gyakorlati képzés kivételével egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól.

Ezen rendelkezésben a szakértői bizottság alatt a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs feladatokat ellátó szakértői és rehabilitációs bizottságokat, az országos szakértői és rehabilitációs feladatokat ellátó szakértői és rehabilitációs bizottságokat és a nevelési tanácsadót is érteni kell. E § (2) bekezdése szerint az érettségi vizsgán az (1) bekezdés b) pont szerinti tantárgyak helyett a tanuló – a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint – másik tantárgyat választhat. Ahhoz azonban, hogy a tanuló ezt a számára megfelelő speciális lehetőséget igénybe vehesse, a szakvélemény nélkülözhetetlen.

Beadványában a szülő azzal kapcsolatban élt panasszal, hogy gyermekét a 2011/2012. tanévben évismétlésre kötelezték fizikából annak ellenére, hogy diszkalkuliás, ugyanis erről a tényről érvényes szakvéleménnyel még a pótvizsga időpontjában nem rendelkezett. Ennek oka, hogy a nevelési tanácsadó vizsgálatát a nyári szünetben kezdeményezték, a vizsgálat lefolytatására azonban a nyári szünet miatt csak 2012 szeptemberében került sor. Ekkor a nevelési tanácsadó megállapította a tanulási nehézséget, és javasolta a tanuló értékelés és minősítés alóli mentesítését matematikából és a fizika, illetve kémia tárgyak számolási tantárgyrészeiből.

Kérdésével kapcsolatban a vonatkozó szabályozás ismertetése mellett tájékoztattuk a szülőt, hogy amennyiben a szakértői vélemény valamely tantárgy tekintetében értékelés és minősítés alóli teljeskörű mentesítésről rendelkezik, akkor ezen javaslatra tekintettel a tanuló az adott tantárgy tekintetében nem osztályozható és ebből következően évfolyamismétlésre sem kötelezhető. A tanulóval kapcsolatos

döntések meghozatalakor az igazgatónak a szakértői vélemény javaslati részében foglaltakra figyelemmel kell lennie, ezzel összefüggésben mérlegelési jogköre nincs.

A beilleszkedési, magatartási, tanulási zavarral küzdő gyermeket különleges bánásmódot igénylő tanulóként a szakvéleményben javasolt kedvezmény, ellátás, fejlesztő foglalkozás a különleges bánásmódra való jogosultság megállapításától kezdődően illeti meg. Figyelemmel arra, hogy a szakvélemény, melyben a tanulót mentesítik az értékelés és minősítés alól matematika tantárgy, illetve a fizika és kémia tárgyak számolási feladatai tekintetében, 2012. szeptember 28-án került kiállításra, a tanulót a kedvezmények a 2012/2013. tanév vonatkozásában illetik meg, azok visszamenőleges hatályú megállapítására nincs mód. Ennek megfelelően arra, hogy a tanuló tanulmányait a 2012/2013. tanévben a 10. évfolyamon folytassa, álláspontunk szerint nincs mód. A köznevelési törvény 57. § (1) bekezdése alapján ugyanis a tanuló az iskola magasabb évfolyamába akkor léphet, ha az előírt tanulmányi követelményeket sikeresen teljesítette. Ezen a tényen nem változtat az a körülmény sem, hogy a tanuló vizsgálatára a nyári időszakban a szakszolgálat munkarendje miatt nem került sor. Felhívtuk ugyanakkor a szülő figyelmét arra, hogy a köznevelési törvény 57. § (3) bekezdése alapján a tanuló az iskola igazgatójának engedélyével az iskola két vagy több évfolyamára megállapított tanulmányi követelményeket egy tanévben vagy az előírtnál rövidebb idő alatt is teljesítheti. E rendelkezés alapján – amennyiben a szülők kérelmezik, és az intézményvezető engedélyezi – a tanulónak lehetősége van a 9. és a 10. évfolyam követelményeit egy tanév alatt teljesíteni. Így – amennyiben mindkét évfolyam követelményeit sikeresen teljesíti – lehetősége lenne a következő tanévben tanulmányait a 11. évfolyamon folytatni. (229/2012/OJBIT)

Beadványában egy érdekképviselői egyesület vezetője a szakképzéssel összefüggésben az értékelés és minősítés alóli mentesítéssel kapcsolatos jogszabályi rendelkezésekkel kapcsolatban fogalmazott meg kérdéseket, és kért tájékoztatást. A kérdések az idegen nyelv tanulása alóli mentesítésre vonatkozó jogszabályi rendelkezésekre, valamint ezzel összefüggésben arra vonatkoztak, hogy melyek azok a szakmák, ahol elengedhetetlen a nyelvtudás, továbbá valóban le kell-e mondaniuk a szakma tanulásáról azon tanulóknak, akik önhibájukon kívül nem tudnak nyelvet tanulni. A köznevelési törvény vonatkozó rendelkezéseinek ismertetésén felül tájékoztattuk a hozzánk forduló egyesületi vezetőt, hogy tekintettel arra, hogy a beadványban vázolt esetben az érintett tanulók szakképzésben vesznek részt, ezért esetükben a szakképzésről szóló 2011. évi CLXXXVII. törvény (a továbbiakban: szakképzési törvény) rendelkezéseit is figyelembe kell venni. E törvény fogalomhasználata szerint sajátos nevelési igényű tanuló, vizsgázó: a köznevelési törvényben meghatározott sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló, és az iskolarendszeren kívüli szakképzésben vizsgázó, fogyatékkal élő felnőtt.

A sajátos nevelési igényű vizsgázó szakmai vizsgája vonatkozásában a szakképzési törvény 11. § (1)-(4) bekezdése az alábbiakat rögzíti.

„(1) A sajátos nevelési igényű vizsgázó részére a szakmai és vizsgakövetelményben meghatározott pályaalkalmassági és egészségügyi alkalmassági követelmények, valamint a fogyatékkal élő emberek egyenlő esélyű hozzáféréseinek figyelembevételével biztosítani kell a sajátos nevelési igény jellegéhez igazodó felkészítést és vizsgáztatást, továbbá segítséget kell nyújtani részére ahhoz, hogy teljesíteni tudja a kötelezettségeit. A felkészítés és a vizsgáztatás során is biztosítani kell a sajátos nevelési igényű vizsgázó számára a fizikai és infokommunikációs akadálymentességet.

(2) A sajátos nevelési igény jellege alapján, a sajátos nevelési igényű vizsgázót – a gyakorlati vizsgatevékenység kivételével – mentesíteni kell egyes tantárgyak, tananyagegységek (modulok) tanulása és a beszámolás kötelezettsége alól. Ha azt a sajátos nevelési igény jellege indokolja, a vizsgázót mentesíteni kell a vizsgatevékenység idegennyelvi része vagy annak egy típusa, szintje alól. A vizsgán biztosítani kell a hosszabb felkészülési időt, segédzemplény alkalmazását, az írásbeli beszámolón lehetővé kell tenni az iskolai tanulmányok során alkalmazott segédeszközt, ha azt a sajátos nevelési igény jellege indokolja, a szakmai vizsgabizottság engedélyezheti az írásbeli (interaktív) vizsgatevékenység szóbeli vizsgatevékenységgel vagy a szóbeli vizsgatevékenység írásbeli (interaktív) vizsgatevékenységgel történő felváltását.

(3) A mentesítésről iskolai rendszerű szakképzés esetén a köznevelési törvényben a sajátos nevelési igény megállapítására felhatalmazott szakértői és rehabilitációs bizottság, iskolarendszeren kívüli szakképzés esetén a szakértői bizottság kettő évnél nem régebbi véleményének hiányában a sajátos nevelési igényt megalapozó fogyatékoság tekintetében illetékes szakambulancia, szakrendelő vagy szakgondozó intézmény szakorvosának véleménye alapján a szakmai vizsgabizottság dönt.

(4) Az e § alapján nyújtott mentesítés kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges követelmények alóli általános felmentéshez.”

Szakképzés esetében a mentesítés tehát kizárólag ezen § (4) bekezdésében meghatározott korlát figyelembe vételével érvényesíthető, vagyis kizárólag a mentesítés alapjául szolgáló körülménnyel összefüggésben biztosítható, és nem vezethet a bizonyítvány által tanúsított szakképesítés megszerzéséhez szükséges követelmények alóli általános felmentéshez.

A szakértői bizottság a sajátos nevelési igényű tanuló vizsgálata nyomán határozza meg javaslatait, a tanuló állapota alapján szükséges fejlesztéseket, esetleges mentesítéseket, egyéb kedvezményeket, amelyek a szakértői véleményben foglaltak szerint illetik meg az érintett tanulót. Azon információ, hogy az érintett sajátos nevelési igényű tanulók számára melyek azok a szakmák, amelyek különleges bánásmódra való jogosultságuk figyelembe vételével általuk teljesíthető követelményeket határoznak meg, minden esetben egyedi megítélés alapján a szakértői véleményben rögzítettek számba vételével ítéltető meg. Ugyanakkor általánosságban egy adott szakképzés szakmai és képzési követelményeire vonatkozó információk már az intézménybe történő jelentkezéskor mind az adott intézmény, valamint a jelentkező és szülei számára ismereteseek. (196/2012/OJBIT)

A kérdéskörhöz kapcsolódóan hivatalunkhoz érkezett több szülői, tanulói panaszban merült fel az értékelés, minősítés alóli mentesítésnek, továbbá a szakértői véleményben foglalt egyéb kedvezményeknek az érettségi vonatkozásában való alkalmazásának kérdése.

A szülő azzal kapcsolatban kért tájékoztatást, hogy a nevelési tanácsadó ezirányú javaslata alapján gyermeke jogosult-e az érettségi kapcsán angol nyelvből mentesülni, és helyette más tantárgyat választani.

Tájékoztatottuk a panaszost, hogy a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése szerint, amennyiben szakértői vélemény alapján a tanulót mentesítik egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól, akkor az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat. A hivatkozott rendelkezés tehát egyértelműen kimondja az érettségi vizsga vonatkozásában a tanuló számára biztosított választási lehetőséget, miszerint abban az esetben, ha a tanulót szakértői vélemény alapján mentesítették egyes tantárgyakból, tantárgyrészekből az értékelés és a minősítés alól, akkor az érettségi vizsgán az érintett tantárgyak helyett a tanuló - a vizsgaszabályzatban meghatározottak szerint - másik tantárgyat választhat. Ennek a rendelkezésnek a kiegészítése található meg az érettségi vizsga vizsgaszabályzatának kiadásáról szóló 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 6. § (7) bekezdésében, miszerint ha a vizsgázót a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdése alapján a kötelező érettségi vizsgatárgynak megfelelő tantárgyból mentesítették a középiskolában az értékelés, minősítés alól, helyette egy másik, általa választott vizsgatárgyból tehet érettségi vizsgát.

Az érettségi vizsgára történő jelentkezés az e célra szolgáló jelentkezési lappal történhet. A vizsgára jelentkezőnek a jelentkezési lapon kell feltüntetnie azt is, ha élni kíván a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdésében meghatározott jogával. Az igazgató dönt a vizsgára való jelentkezés elfogadásáról, ennek során kell döntenie a közoktatásról szóló törvény 30. §-ának (9) bekezdésében meghatározottak alapján benyújtott kérelemről is. A döntést határozatba kell foglalni. A döntés vonatkozásában az intézményvezetőt köti a tanuló vonatkozásában kiállított szakértői véleményben foglalt tantárgyi értékelés alóli mentesítésre és az egyéb kedvezményre vonatkozó javaslat. Az érettségi során alkalmazandó, a vizsgázó kérelmére a közoktatási törvény 30. § (9) bekezdése alapján biztosítandó

kedvezményekre vonatkozó részletszabályokról a 100/1997. (VI. 13.) Korm. rendelet 20. § (7) bekezdése, valamint a 37. § (1) és (3) bekezdése rendelkezik.

A kérdéskörre vonatkozó jogszabályi rendelkezések tehát egyértelműen kimondják, hogy a tanuló másik érettségi tárgy választására vonatkozó joga akkor érvényesülhet, ha a középiskolában a kötelező érettségi vizsgatárgynak megfelelő tantárgyból mentesítve volt. A jogalkotó ezen jog alkalmazásához további feltételt nem fűz, amennyiben tehát a tanuló megfelel e fenti kritériumnak, ez esetben a másik érettségi tárgy választásának lehetősége a tanuló döntésén múlik.

Tájékoztattuk a panaszost, hogy a sérelmezett intézményi döntéssel szemben lehetősége van jogorvoslattal élni az iskola fenntartójánál. Tájékoztattuk továbbá a szülőt, hogy a panaszában foglaltakkal kapcsolatban a jogorvoslati lehetőség kimerítését követően hivatalunknak lehetősége van eljárást indítani. (13616/2012/OJBIT, 24144/2012/OJBIT, 10457/2012/OJBIT)

Az elmúlt évben is több szülő kért tájékoztatást az őket megillető kedvezményekről, juttatásokról. A hivatalhoz érkezett beadványokban elsősorban az utazási kedvezmények igénybevételével kapcsolatban kértek információkat a hozzánk fordulóktól, továbbá jeleztek általuk sérelmesnek ítélt helyzeteket.

Beadványában a szülő autista gyermeke iskoláztatásával kapcsolatos kérdésekkel fordult hivatalunkhoz. Az utazási költségtérítés kapcsán tájékoztattuk arról, hogy a közoktatási törvény 120. § (2) bekezdés a) pontja úgy rendelkezik, hogy meg kell téríteni a sajátos nevelési igényű gyermekek nevelését és oktatását végző intézmény eléréséhez szükséges helyközi utazás költségeit, a gyermeknek, tanulónak és kísérőjének. A szülőt ez a térítés az egészségügyi szolgáltatások igénybevételével felmerülő utazási költségek megtérítésére vonatkozó rendelkezések szerint, a szolgáltatást nyújtó intézmény igazolása alapján illeti meg, melyet a társadalombiztosítási igazgatóság, illetőleg a társadalombiztosítási kifizetőhely fizet ki.

Ezen rendelkezés részletszabályát a 4/2010. (I. 19.) OKM rendelet 13. § (5)-(6) bekezdése rendelkezik, miszerint a sajátos nevelési igényű gyermekek, tanulók részére a korai fejlesztés és gondozás, az óvodai nevelés, az iskolai nevelés és oktatás, a fejlesztő felkészítés igénybevételével összefüggő utazási költség megtérítéséhez szükséges igazolást a szakértői és rehabilitációs bizottság vezetője központilag kiadott nyomtatványon állítja ki. A szolgáltatás igénybevételét az ellátást nyújtó közoktatási intézmény vezetője igazolja. Az ellátást nyújtó közoktatási intézmény a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló és kísérője részére a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezmény igénybevételére jogosító igazolást és utazásnyilvántartó-lapot ad ki központilag kiadott nyomtatványon, továbbá a kiadott nyomtatványokról – az átadás időpontját és az átvevő aláírását tartalmazó – nyilvántartást vezet. Az ellátást nyújtó közoktatási intézmény a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló legfeljebb két fő kísérője részére ad ki igazolást és utazás-nyilvántartó lapot, és az igazoláson a kísérői létszámot feltünteti.

Az utazási költségtérítésre való jogosultságra, valamint az ellátás összegének megállapítására vonatkozó szabályokat a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény, valamint a végrehajtására kiadott 217/1997. (XII. 1.) Kormányrendelet (továbbiakban: Vhr.) szabályozza. A Vhr. 11. § (5) bekezdésében foglaltak alapján azt a biztosítottat, aki a beutalásra jogosult orvos döntése alapján betegsége, egészségi állapota miatt tömegközlekedési eszközön utazni nem képes - melynek tényét és indokát a beutalásra jogosult orvos az utazási utalványon feltünteti -, utazási költségtérítésként kilométerenként 21 forint illeti meg. Amennyiben a biztosított egészségi állapota miatt kísérő szükséges, a fenti összeg együttesen illeti meg a biztosítottat és kísérőjét. Az útvonal hosszának meghatározásánál az adott viszonylatban legrövidebb távon közlekedő tömegközlekedési eszköz útvonalát kell figyelembe venni. Nem tömegközlekedési eszközzel történő utazás esetén legfeljebb 1 kísérő jogosult a fent hivatkozott (5) bekezdésben foglaltak szerint a kísérettel kapcsolatban felmerült utazási költség megtérítésére. A kísérőt hazautazása, illetve a kísért biztosítottért történő visszautazása során utazási költségtérítésként kilométerenként 18 forint illeti meg, amennyiben a kísért biztosított egészségi állapota, illetve elhúzódó kezelése miatt rövid időn belül nem tud lakóhelyére távozni. A kísérő részére - a kísért

biztosított nélküli utazás esetén - ugyanazon napra legfeljebb 2 út (1 oda-1 vissza) számolható el akkor, ha a kísérő az egészségbiztosítási szakigazgatási szervnek a kísért biztosított ellátásának igénybevételére vonatkozó, rendelkezésére álló hivatalos dokumentummal igazolja az utazás szükségességének indokát. Ezen igazolás hiányában nyilatkozatot kell tennie a többszöri utazás szükségességének indokáról. Igazolás vagy nyilatkozat nélkül, valamint valótlan tények közlése esetén térítés nem állapítható meg. A kísérő részére akkor sem állapítható meg ugyanazon napra vonatkozóan 2 útra költségtérítés, ha az egészségügyi szolgáltató vagy a (6), illetve (7) bekezdésben meghatározott szolgáltatást nyújtó intézmény és biztosított lakóhelye egymástól való távolsága a 100 kilométert meghaladja.

A jogszabályilag meghatározott térítési költségen felül a szülő kérheti továbbá a lakóhely szerinti önkormányzat segítségét, támogatását. (13619/2012/OJBIT, 19225/2012/OJBIT)

Beadványában a szülő sajátos nevelési igényű gyermeke ügyében kérte hivatalunk segítségét. Panasza szerint 2. osztályos gyermeke szakértői kijelölés alapján jár a településüktől 60 km-re található iskolába. A tanuló napi szintű tömegközlekedési eszközön történő utaztatása nagy terhet jelent a szülőnek. A tanuló iskolába történő napi szállításának megoldásában a szülő segítséget kért a település jegyzőjétől, aminek eredményeképpen az első évben a támogató szolgálat szállította a tanulót naponta az iskolába. A második évtől azonban már térítési díjat kértek a szolgáltatás igénybevételéért, végül azonban nem tudtak helyet biztosítani a szolgálat autójában. A szülő tájékoztatása szerint a gyermek jelenlegi iskolája a szülő és az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság közös döntése alapján lett kijelölve, tekintettel arra, hogy a kijelölt intézmény rendelkezik a tanuló ellátásához, különleges gondozási igényéhez megfelelő személyi és tárgyi feltételekkel. Az alábbi álláspontot alakítottuk ki.

A közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről szóló 85/2007. (IV. 25.) Korm. rendelet 3. § (1) bekezdésének d) pontja szerint tanulói jogviszonya alapján a rendelet 1. mellékletében meghatározott kedvezményre jogosult a sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló a közoktatási szolgáltatást nyújtó közoktatási intézmény, korai fejlesztést, illetve fejlesztő felkészítést nyújtó intézmény székhelye (telephelye) és a lakóhely (tartózkodási hely) között a közoktatási szolgáltatást nyújtó közoktatási intézmény, a korai fejlesztést, illetve fejlesztő felkészítést nyújtó intézmény igazolása alapján. A kedvezmény attól függetlenül megilleti a sajátos nevelési igényű gyermeket, tanulót, hogy a közoktatási szolgáltatást bentlakással, rendszeres vagy alkalmi bejárással, a többségi közoktatási szolgáltatást nyújtó intézményben vagy a fogyatékos típusa szerint létrehozott intézményben veszi igénybe. A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló, valamint legfeljebb 2 kísérője számára biztosított ezen kedvezmény mértéke 90%.

Az ezen felüli összeg, különbözet megtérítésére utazási költségtérítés igényelhető. A kijelölt iskolába való utazás költségének megtérítéséhez szükséges igazolást a szakértői és rehabilitációs bizottság vezetője az OEP által rendszeresített központilag kiadott nyomtatványon állítja ki. A szolgáltatás igénybevételét pedig az ellátást nyújtó közoktatási intézmény vezetője igazolja. Az utazási költségtérítés részletes szabályait a 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól a végrehajtásáról szóló 217/1997. (XII. 1.) Korm. rendelettel egységes szerkezetben rendezi.

Ezen kívül más támogatási forma, így jelen esetben a támogató szolgálat igénybevételére mint szociális alapszolgáltatásra a jogszabályi feltételek keretében valóban szociálisan rászorultsági alapon, illetve térítési díj ellenében a kapacitás figyelembe vételével van a szülőnek lehetősége. A rendelkezésre bocsátott dokumentumokból azonban az derül ki, hogy gyermek nem minősül elsőbbséget élvező szociálisan rászorultnak, és a támogató szolgálat helyhiány miatt nem tudta a tanuló számára a kijelölt iskolába történő szállítást biztosítani.

A fentiek alapján tehát a szülő és gyermeke számára továbbra is biztosított az utazási kedvezmény, valamint az utazási költségtérítés megtérítése a vonatkozó jogszabályokban rögzítettek szerint. A helyzet álláspontunk szerint nem sérti a vonatkozó jogszabályi rendelkezéseket, ugyanakkor érdeksérelmet megvalósít a panaszosi oldalon. (104/2012/OJBIT)